

Załącznik do uchwały Nr XXXIV/170/06
Rady Gminy Rypin z dnia 5 czerwca 2006r.
w sprawie planu rozwoju lokalnego

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY RYPIN

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP	4
II. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO	6
III AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU	7
1 Położenie, powierzchnia, ludność	7
2 Środowisko przyrodnicze	8
3 Turystyka	9
4 Zagospodarowanie przestrzenne	11
4.1 Uwarunkowania ochrony środowiska naturalnego	11
4.2 Infrastruktura techniczna	23
4.3 Rozwój mieszkalnictwa.....	34
4.4 Stan obiektów dziedzictwa kulturowego	34
4.5 Identyfikacja problemów	36
5 Gospodarka	38
5.1 Rolnictwo	38
5.2 Rozwój agroturystyki.....	41
5.3 Warunki do rozwoju rekreacji.....	41
5.4 Główni pracodawcy	41
5.5 Struktura podstawowych branż na terenie Gminy	42
5.6 Ilość osób zatrudnionych w danych sektorach	45
5.7 Warunki do rozwoju gospodarczego.....	47
5.8 Identyfikacja problemów	47
6 Sfera społeczna	49
6.1 Sytuacja demograficzna i społeczna terenu	49
6.2 Warunki i jakość życia mieszkańców	58
6.3 Mieszkańcy dochody i źródła utrzymania	59
6.4 Grupy społeczne wymagające wsparcia	60
6.5 Rynek pracy	63
6.6 Identyfikacja problemów	65
6.7 Analiza problemów	67
IV ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE	68
1 Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju Gminy Rypin powiatu i województwa	68
2 Zmiana struktury gospodarczej w kierunku rozwoju małych, średnich i mikro przedsiębiorstw	70
3 Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy	71
4 Zadania	72
V REALIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW	76
1 Kryteria	76
2 Lista zadań i projektów w latach 2006-2007 oraz na lata następne.....	83
VI POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z CELAMI STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO – SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO GMINY/POWIATU	102
VII POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY/POWIATU/WOJEWÓDZTWA	108

VIII OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU	
LOKALNEGO	112
1 Drogi	112
2 Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz modernizacja sieci wodociągowej	114
3 Oświata, sport i kultura.....	115
4 Poprawa jakości rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości	116
IX PLAN FINANSOWY NA LATA 2006-2014.....	117
1 Źródła finansowania	117
2 Prognoza wielkości środków budżetowych i pozabudżetowych możliwa do planowania na inwestycje w Gminie Rypin	124
3 Harmonogram finansowy	124
X SYSTEM WDRAŻANIA, SPOSOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ	125
1 System wdrażania	125
2 Sposoby monitorowania i oceny	128
3 Komunikacja społeczna	131
SPIS TABEL	134
SPIS WYKRESÓW	135
LITERATURA	136
ZAŁĄCZNIKI	137

I. WSTĘP

1. Podstawa opracowania

Niniejszy Plan Rozwoju Lokalnego dla Gminy Rypin został opracowany na podstawie umowy z dnia 19.09.2005 r. z firmą AKON, przy współudziale Wójta i merytorycznych pracowników Urzędu Gminy oraz przy szerokiej konsultacji radnych i sołtysów.

Poszczególne sołectwa poprzez radnych i sołtysów zostały objęte badaniem ankietowym.

2. Planowanie rozwoju Gminy

Spółeczeństwo, gospodarka i środowisko tworzą makrosystem z bardzo silnymi powiązaniem. Zaniedbanie rozwoju choćby tylko jednego elementu powoduje zawsze sytuację kryzysową w pozostałych elementach.

Strategicznym celem jest rozwój zrównoważony, to rozwój obejmujący wymiar:

- społeczny (kulturowy, demograficzny, etyczno-aksjologiczny, świadomościowy)
- ekonomiczny
- ekologiczny (środowiskowy)

Jest to również realizacja społecznie pożądanych celów takich jak:

- wzrost realnego dochodu na osobę
- poprawa stanu zdrowotnego i poziomu żywienia
- równy dostęp do zasobów środowiska
- poprawa poziomu wykształcenia

Fundamentem rozwoju zrównoważonego jest jego kategoria trwałości i samopodtrzymywania się rozwoju.

Oznacza to, że gospodarka, społeczeństwo i środowisko powinny rozwijać się w jednakowym tempie, a wtedy rozwój będzie możliwy praktycznie w nieskończonym czasie.

Rozwój jest nierozdzielnie związany ze wzrostem akumulacji (inwestycji) oraz wzrostem efektywności – odnosi się to zarówno do gospodarki, społeczeństwa jak i do ochrony środowiska.

Rozwój lokalny nie jest więc tylko funkcją różnorodnych działań dyktowanych przez zbieg okoliczności, czy warunków rynku, jest to również forma współpracy podmiotów grupujących się wokół akceptowanego i zrozumiałego programu realizując pewną wizję.

Rozwój lokalny jest trwały gdy wytworzy się pewna przestrzeń negocjacji między instytucjami np. przez stworzenie instytucji lokalnych oraz grup wtórnych.

Istotną cechą rozwoju terytorialnego jest elastyczność i zdolność podmiotów do adaptacji przy zmieniających się warunkach zewnętrznych.

Nowa logika rozwoju lokalnego to przede wszystkim

- stymulowanie, mobilizowanie środowiska lokalnego do rozwoju,
- tworzenie warunków dla rozwoju a nie dotowanie podmiotów.

Chcąc realizować strategiczne cele rozwoju Gminy wywodzące się z jej wizji i misji rozwoju niezbędne jest opracowanie planu działań, aby uniknąć chaotycznego rozwoju.

System planowania w jednostce samorządu terytorialnego można podzielić na trzy etapy:

- planowanie strategiczne
- planowanie operacyjne
- bieżące

W czerwcu 1999 r. roku Gmina opracowała Strategię Rozwoju Gminy Rypin na lata 2000-2010

W czerwcu 2001 roku Gmina uchwaliła Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego.

W zakresie planowania operacyjnego Gmina w sierpniu 2004 r. opracowała Program Ochrony Środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami.

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości.

Obecnie najpilniejszym zadaniem, co jest przedmiotem niniejszego opracowania jest przygotowanie aktualnego „Planu rozwoju lokalnego dla Gminy Rypin”, który będzie stanowił podstawę do ubiegania się o dofinansowanie części przedsięwzięć realizowanych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2006-2013 priorytet 3, szczególnie działanie 3.1 i 3.2.

II. OBSZAR I CZAS REALIZACJI PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

Obszar realizacji Planu Rozwoju Lokalnego obejmuje swoim zasięgiem teren Gminy Rypin.

Czas realizacji jest uzależniony od okresów programowania. W związku z tym działania zaplanowane w pierwszym okresie na rok 2006 realizowane będą obligatoryjnie natomiast działania zaplanowane na lata 2007-2013 fakultatywnie.

Uzasadniając - planowane działania są zgodne z opracowaną Strategią Rozwoju Gminy Rypin i wynikają z potrzeb społecznych i gospodarczych tworząc warunki do trwałego zrównoważonego rozwoju całej Gminy.

III. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA NA OBSZARZE OBJĘTYM WDRAŻANIEM PLANU

1 Położenie, powierzchnia, ludność

Pod względem fizyczno-geograficznym podziału Polski J. Kondrackiego obszar gminy prawie w całości leży w obrębie mezoregionu Pojezierze Dobrzyńskie, jedynie niewielki południowo-wschodni fragment znajduje się w obrębie Równiny Urszulewskiej. Pod względem hydrograficznym przeważająca część obszaru gminy leży w dorzeczu rzeki Drwęcy, w zlewni jej lewobrzeżnego dopływu Rypienicy, tylko niewielki północno-wschodni fragment gminy leży w dorzeczu Skrwy.

Gmina wiejska Rypin znajduje się we wschodniej części województwa kujawsko - pomorskiego w powiecie rypińskim. Jest to gmina wiejska, która pod względem administracyjnym otacza ze wszystkich stron miasto Rypin i graniczy z gminami:

- powiatu rypińskiego:
  - od zachodu – gmina Brzuze,
  - od południa – gmina Rogowo,
  - od wschodu – gmina Skrwilno
  - od północnego-zachodu – gmina Wąpielsk
- powiatu brodnickiego
  - od północy – gmina Osiek
  - od północnego-wschodu – gmina Świedziebnia

Obszar Gminy wynosi 13194 ha (132 km²), co sytuuje gminę na 2 miejscu wśród 5 gmin wiejskich powiatu rypińskiego.

Na terenie Gminy Rypin w końcu 2004 roku zamieszkiwały 7 663 osoby.

Liczba indywidualnych gospodarstw rolnych*	- 939 w 2002 r., 992 w 2004 r.
Liczba gospodarstw domowych	- . 1 419 w 2004 r.
Liczba sołectw	- 23
Liczba miejscowości	- 31

* za indywidualne gospodarstwo rolne uważa się gospodarstwo będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób o powierzchni użytków rolnych 1,01 ha i więcej.

2 Środowisko przyrodnicze

Obszar gminy Rypin jest stosunkowo ubogi w wody powierzchniowe. Na obszarze gminy brak jest większych jezior. Na uwagę zasługują jedynie jeziora Sadłowskie i Czarownica. Pierwsze jezioro rynnowe położone w zlewni typowo rolniczej, miejscami trudno dostępne ze względu na niskie podmokłe brzegi oraz silnie rozwiniętą roślinność wodną. Natomiast jezioro Czarownica to długie i bardzo wąskie jezioro rynnowe, o wysokich trudno dostępnych brzegach. Ponadto obszar gminy przylega do południowego i częściowo wschodniego brzegu jeziora Długiego.

Ponadto na terenie gminy znajdują się liczne niewielkie “oczka wodne” wypełniające dna zagłębień wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej oraz obszary mokradeł i podmokłości w dnach rynien i obniżen terenowych.

Głównym elementem różnicującym warunki klimatyczne obszaru gminy jest ukształtowanie terenu i jego zróżnicowanie wysokościowe. Różne ekspozycje zboczy powodują powstawanie znacznych różnic termicznych, sięgających nawet kilku stopni. W zagłębieniach terenowych występuje niekorzystny mikroklimat powstający na skutek inwersji termicznych, zalegania mas chłodnego powietrza i tworzenia mgieł. Zjawiska te są szczególnie odczuwalne w okresie jesiennym. Na znaczne różnice temperatur na omawianym terenie wpływ mają zwłaszcza warunki lokalne. Decydują tu takie czynniki jak rzeźba terenu, sąsiedztwo lasu, zbiorników wodnych itp. Dominującym typem obszaru gminnego, jest płaska, miejscami falista wysoczyzna morenowa, natomiast w części południowo-wschodniej, w obrębie Równiny Urszulewskiej, charakterystyczną jest równina sandrowa. Rzeźbę terenu urozmaicają pagórki i wzgórza morenowe, jak również liczne formy wklęsłe, rynny subglacjalne oraz liczne zagłębienia bezodpływowe których dna podobnie jak rynien są podmokłe i zabagnione. Deniwelacja obszaru wynosi 70 m (od 77,5 do 157,6 m n.p.m.)

Średnie roczne sumy opadów na obszarze gminy Rypin kształtują się na poziomie 560 mm. Dla obszaru całej gminy można przyjąć średnią wartość wilgotności w granicach 70 – 75%. Wyższe wartości posiadają tereny podmokłe oraz położone w sąsiedztwie dużych powierzchni wodnych. Opady okresu wegetacyjnego, obejmującego miesiące od kwietnia do września, wynoszą około 360 mm (Brenda 1996). Faktem jest, że opady w ostatnich latach są niższe w porównaniu z okresem lat 70-tych o około 70-100 mm.

Na analizowanym obszarze dominują wiatry wiejące z sektora zachodniego. Generalnie przeważają wiatry słabe o średniej prędkości 1 – 2 m/sek.

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi około 8° C. Absolutne maksymalne temperatury osiągają 38° C, natomiast minimalne dochodzą do -32° C.

3. Turystyka i rekreacja.

Gmina charakteryzuje się dużymi walorami krajoznawczymi. Należy do Ostrowickiego Rejonu Turystycznego o funkcji wypoczynkowo-krajoznawczej. Większość gminy położona jest w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego. Niewielki fragment południowo-wschodni położony jest na terenie Równiny Urszulewskiej.

Obszar gminy położony jest w dorzeczu rzeki Drwęcy, a przede wszystkim jej lewego dopływu rzeki Rypienicy.

Na terenie gminy położone są dwa jeziora: Czarownica o powierzchni 22,4 ha i Sadłowskie 21,6 ha

Obszar Gminy jest bogaty w zabytki, a do najważniejszych z nich należą:

- Zespoły Dworskie w Balinie – Wyreba z II połowy XIX w.
- Zespoły dworskie w Kowalkach z II połowy XIX w.
- Zespoły dworskie w Rusinowie z I połowy XIX w.
- Zespół dworski w Sadłowie z końca XVIII w. i początku XIX w.
- Zespół pałacowo-dworski w Starorypinie z połowy XIX w.
- Zespół kościoła parafialnego w Sadłowie z XVIII w.

Najstarsze wsie o metryce średniowiecznej to Starorypin, Rusinowo, Sadłowo, Głowińsk, Czyżewo, z późniejszych Stępowo, Zakrocz, (XV-XVI w.) oraz wsie osadnicze o charakterze „rumunek” – Wyreba, Rypalki, Puszcza Rządowa. Występują w nich wspomniane wyżej architektoniczne zespoły sakralne, zespoły parkowo-dworskie.

Na terenie gminy jest wiele okazałych drzew, które uznane zostały jako pomniki przyrody:

- w Rusinowie trzy modrzewie o wysokości 17 - 19 m i obwodzie 310, 250, 310 cm.
- w Sadłowie lipa wysokości 16 m i obwodzie 250, jesion o wysokości 18 m i obwodzie 390 cm., dwa dęby o wysokości 17 – 19 m oraz średnicy 310 i 400 cm. trzy świerki o wysokości 16-18 m i średnicy 240, 280, 230 cm, modrzew o wysokości 16m i obwodzie 310 cm.
- w Dylewie dwie sosny o wysokości 16 m i średnicy 230 i 280 cm.

Są też obszary proponowane do objęcia ochroną prawną: aleja lipowa we wsi Grodziszewy - jako zespołowy pomnik przyrody oraz obszar 13 ha we wsi Kowalki, na którym projektuje się utworzyć rezerwat żółwia błotnego.

Rozwój funkcji turystycznych Gminy powinien się opierać o istniejące zabytki; należy także wykorzystać możliwość rozwoju agroturystyki i turystyki rowerowej oraz obszary położone w okolicach jezior.

Z uwagi na wysokie walory turystyczne wyznaczono szlak turystyczny motorowo-rowerowy o następującym przebiegu:

- z gminy Brzuze droga przez Cetki, Głowińsk, Miasto Rypin, Dylewo i Zakrocz poprzez Puszcę Rządową do wsi turystycznej Urszulewo z odgałęzieniem na Okalewo, Skrwilno, Skudzawy, Modlin w gminie Skrwilno i wejściem z Puszczy Rządowej.

Ponadto zaplanowano 2 odgałęzienia od głównego szlaku turystycznego a mianowicie:

- Starorypin Rządowy-Linne-Godziszewy
- Godziszewy-Linne-Sadłowo Wieś-Stępowo.

Gmina opracowała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów rekreacyjno – wypoczynkowych nad jeziorem Czarownica w miejscowości Borzymin. Wydzielono tam 86 działek rekreacyjnych o powierzchni 800 - 1400 m²

Nad jeziorem Długie w miejscowości Rakowo wydzielono 153 działki pod zabudowę letniskową i rekreacyjną również o powierzchni od 800 do 1400 m²

4. Zagospodarowanie przestrzenne

4.1 Uwarunkowania ochrony środowiska

W opracowanym w 2004r. Programie Ochrony Środowiska dla Gminy Rypin określono cele, których realizacja pozwoli zachować walory środowiska i poprawić jego stan na terenach zdegradowanych.

Ochrona przyrody. Różnorodność biologiczna i krajobrazowa

Przewidywane kierunki zmian

Istotne zmiany jakościowe i ilościowe obserwowane są na poziomie różnorodności gatunkowej. O ile wcześniejsze zmiany następowały w toku długotrwałych, naturalnych procesów ewolucyjnych, o tyle obecnie dokonują się znacznie szybciej pod wpływem przekształceń antropogenicznych naturalnych siedlisk lub w wyniku pozyskiwania określonych gatunków w celach gospodarczych (zbiór grzybów i roślin zielnych, myślistwo, wędkarstwo, gospodarka rybacka), a także kolekcjonerskich lub hodowlanych (zbiór roślin i jaj ptaków, odłów zwierząt). Dodać należy także niszczenie roślin i zabijanie zwierząt przy okazji prowadzenia różnorodnych prac (np. polowych), na drogach oraz akty wandalizmu, którym ulegają m.in. wszystkie gatunki gadów beznogich.

Kształtowanie się środowiska o zupełnie nowych cechach pod wpływem działalności człowieka, prowadzi do ekspansji gatunków synantropijnych i ruderalnych, które nie tylko powiększają swą liczebność, ale też kolonizują nowe tereny. Świadoma, bądź nieświadoma introdukcja i reintrodukcja gatunków w niektórych przypadkach doprowadziła do pojawienia się populacji konkurencyjnych dla lokalnej flory, czy fauny.

Należy przewidywać, że niezadowalający stan ochrony przyrody, będzie się pogłębiał o ile nie zostaną na ten cel przeznaczone znaczne środki finansowe i o ile nie uzyska on pełnej akceptacji społecznej. Pogłębiać będą się negatywne zmiany krajobrazowe oraz następować będzie spadek różnorodności biologicznej. Procesy te zachodzą, bowiem bardzo intensywnie, a ich powstrzymanie jest już w wielu przypadkach, np. na terenach rolniczych, trudne lub niemożliwe. Realizacja wymienionych działań ochronnych umożliwi natomiast utrzymanie istniejącego obecnie stanu różnorodności gatunkowej, ekosystemowej i krajobrazowej.

Przyjęte cele i priorytety

Na terenie miasta i gminy Rypin do niezbędnych zadań w zakresie ochrony przyrody zalicza się:

1. wzmożenie ochrony obiektów objętych już ochroną prawną;
2. ograniczenie procesów urbanizacyjnych w pobliżu obszarów przyrodniczo cennych (ograniczenie zabudowywania terenu);
3. aktualizacja inwentaryzacji przyrodniczej na terenie gminy;
4. wykonanie inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie i objęcie ich ochroną;
5. wdrożenie programów edukacyjnych dotyczących ochrony przyrody (np. we współpracy z nadleśnictwami, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego, organizacjami ekologicznymi) skierowanych do różnych odbiorców.

Ochrona i zrównoważony rozwój lasów

Przewidywane kierunki zmian

Przewidywane kierunki zmian związane są z jednej strony ze zwiększeniem powierzchni leśnych poprzez zalesianie, a z drugiej z przebudową drzewostanów zgodnie z występującymi siedliskami, co szczegółowo określają operaty urządzeniowe w poszczególnych nadleśnictwach.

W gminie istnieje możliwość rozwoju turystyki. Istnieje niebezpieczeństwo degradacji ekosystemów leśnych, jeśli rozwój turystyki nie będzie prowadzony w sposób zrównoważony.

Na skutek działań człowieka także odczuwalny jest proces stepowienia gruntów rolnych i leśnych. Szczególnie małą odpornością ekosystemu na zmiany mogące spowodować zagrożenie stanu jego równowagi może być zachwianie stosunków wodnych zwłaszcza w kompleksach łąkowo-bagiennych. Decydują o tym warunki geologiczno – gruntowe, wodne i klimatyczne. Zagrożenia, jakie mogą tutaj wystąpić związane są z dużą wrażliwością gleb lekkich i bardzo lekkich na zmianę stosunków wodnych oraz ich słabych zdolnościach retencyjnych. Stąd, bardzo istotne jest właściwe gospodarowanie zasobami na tym terenie

Przyjęte cele i priorytety

Lasy gminy Rypin zalicza się również do lasów ochronnych chroniących m.in. przed wpływem zanieczyszczeń głównie gazów i pyłów. Stanowią także naturalną barierę chroniącą przed wiatrem i hałasem Zasady polityki przestrzennej, obejmują między innymi zachowanie istniejących lasów, ze szczególnym uwzględnieniem ich ochrony jako lasów: glebochronnych, wodochronnych, o powierzchniach badawczych i doświadczalnych, użytków ekologicznych, rezerwatów przyrody. Dlatego podstawowym celem jest ochrona ekosystemów leśnych oraz zalesianie nieużytków i zwiększanie zalesiania gruntów, które wypadają z produkcji rolnej. Ponadto należy stopniowo zamieniać strukturę gatunkową lasów, w taki sposób, aby zmniejszyć zagrożenie pożarowe, dostosować siedliska funkcji rekreacyjnej i ochronnej lasów, zwiększyć atrakcyjność poznawczą lasów, zmniejszyć zagrożenia ze strony szkodników. Konieczne jest

współdziałanie z właścicielami lasów, w celu udostępnienia i zagospodarowania lasów dla celów turystyki i rekreacji. Szczególną uwagę należy zwrócić na ekosystemy położone w obrębie jezior leżących na terenie gminy.

Zaleca się również stworzenie korytarzy ekologicznych łączących lasy gminy, które stanowią szereg oderwanych kompleksów nieregularnie rozmieszczonych na terenie całej gminy.

Ochrona gleb

Przewidywane kierunki zmian

Ochronę gleb zapewnić może jedynie racjonalne wykorzystanie jej zasobów, które powinno polegać na:

- zagospodarowaniu gleb w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej,
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji,
- wzmocnienie funkcji ochronnej gleb.

Istotnym kierunkiem działań będzie wdrażanie Kodeksu Dobrej Praktyki Rolniczej (KDPR) oraz intensyfikacja edukacji ekologicznej rolników, mająca na celu uświadomienie konsekwencji nieprawidłowej gospodarki rolnej i wskazanie właściwych rozwiązań.

Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa spowoduje, że coraz silniej popierane będzie rolnictwo ekologiczne, które pozwala na zachowanie w krajobrazie naturalnych i półnaturalnych układów ekologicznych, co jest szczególnie istotne na obszarach o cennych walorach przyrodniczych i w ich bezpośrednim sąsiedztwie. Rolnictwo ekologiczne, zwłaszcza połączone z turystyką stanie się szansą dla rolników indywidualnych. Zgodnie z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej należy odstępować od bezściółkowej hodowli bydła, propagując hodowlę ściółkową, dostarczającą obornika, ważnego składnika strukturotwórczego gleby. Poza tym preferuje on nawozy organiczne, które są naturalnym składnikiem środowiska i ich właściwe wykorzystanie zależy od naturalnych procesów przyrodniczych. Ważną formą rozwoju obszarów wiejskich, obok rolnictwa ekologicznego, będzie agroturystyka.

Regulacje dotyczące ochrony kopalin, zawarte w ustawie *Prawo ochrony środowiska*, zapewniają ochronę złóż kopalin poprzez racjonalne gospodarowanie ich zasobami i kompleksowe wykorzystanie kopalin, w tym kopalin towarzyszących. W przypadku złóż nieeksploatowanych, jakie występują na terenie gminy, jedynym sposobem zabezpieczenia zasobów udokumentowanych złóż przed ich utratą jest ochrona obszarów, na których występują przed zainwestowaniem uniemożliwiającym późniejszą eksploatację.

Stosowane są zabezpieczenia minimalizujące negatywny wpływ na środowisko efektów nieprzewidzianych nagłych zdarzeń, lecz w całości wpływu ich nie można zlikwidować.

Przyjęte cele i priorytety

Wśród priorytetów wymienia się przede wszystkim

- § Racjonalne zużycie środków ochrony roślin i nawozów.
- § Ochrona gleb przed negatywnym wpływem transportu i infrastruktury transportowej.
- § Podniesienie poziomu wiedzy użytkowników gleb i gruntów w zakresie możliwości eksploatacji gleb, przy zwróceniu szczególnej uwagi na nieodwracalność degradacji zasobów glebowych.
- § Wdrażanie systemu informacji umożliwiającego propagację sposobu produkcji zgodnego z Ustawą o rolnictwie ekologicznym.
- § Objęcie monitoringiem i rejestracją gleb, w których nastąpiły zmiany fizyczne, chemiczne i biologiczne wynikające z rodzaju i intensyfikacji eksploatacji oraz oddziaływania różnych negatywnych czynników (erozji, inwestycji, przemysłu, emisji, odpadów, ścieków itd.).
- § Zabezpieczenie obszarów rolnych i leśnych przed procesem pustynnienia / stepowienia
- § Ochrona i wprowadzanie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych oraz przydrożnych spełniających rolę przeciwoerozyjną
- § Zalesianie gruntów marginalnych, nieprzydatnych do produkcji rolniczej.

Ochrona zasobów kopalin i wód podziemnych

Przewidywane kierunki zmian

Eksploatacja kopalin i poszukiwanie nowych złóż uzależnione jest od sytuacji rynkowej i gospodarczej kraju oraz regionu. Przewiduje się kontynuację poszukiwania złóż kopalin pospolitych. Zainteresowanie przedsiębiorców poszukiwaniem i eksploatacją kopalin pospolitych zależy od aktywizacji gospodarczej rynków lokalnych i inwestycji w zakresie budownictwa i drogownictwa. Ważne jest, zatem promowanie na szczeblach gmin i powiatu działań powodujących zwiększenie zapotrzebowania rynku na kopaliny pospolite (kruszywa naturalne, surowce do produkcji wyrobów ceramiki budowlanej, torfy dla potrzeb ogrodnictwa i rolnictwa). Przewiduje się większe zainteresowanie gmin i powiatu unikaniem zagrożeń dla jakości wód podziemnych, rekultywacji wyrobisk powstających po odkrywkowej eksploatacji kopalin.

W zakresie gospodarowania wodami podziemnymi przewiduje się:

- § umiarkowany wzrost zużycia wód podziemnych dla celów komunalnych,

- § dążenie do minimalizacji wykorzystywania wód podziemnych do celów przemysłowych, zgodnie z obowiązującą zasadą stosowania wodoszczędnych technologii produkcji w przemyśle,
- § aktywizację działań zmierzających do ustanawiania stref ochronnych ujęć, z których woda pobierana jest do celów komunalnych, na podstawie procedur wynikających z ustawy Prawo Wodne i ustawy Prawo Geologiczne i Górnicze,
- § podejmowanie zdecydowanych działań mających na celu likwidację źródeł zanieczyszczenia wód podziemnych, powierzchniowych i gruntów.

Zmniejszenie wodochłonności, materiałochłonności (w tym odpadowości) i energochłonności gospodarki

Przewidywane kierunki zmian

Dynamiczny rozwój gospodarczy w skali globalnej oraz w latach wcześniejszych, nieplanowana i nieprzemyślana działalność człowieka spowodowały nadmierną eksploatację zasobów surowców naturalnych dla przemysłu i energetyki, wzrastającą pod względem ilościowym i jakościowym odpadowość gospodarki oraz pogarszające się warunki w dostępności do korzystania z zasobów wodnych.

Nieracjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi spowodowało stały wzrost kosztów ich pozyskiwania i wykorzystywania, a także stałe wyczerpywanie się ich pokładów. Wymusza to świadome działania prowadzące do wzrostu efektywności ich wykorzystywania, co będzie powodowało obniżanie zużycia na jednostkę produktu, jednostkową wartość usługi bez pogarszania standardu życia ludności i perspektyw rozwojowych gospodarki. Konieczne jest dążenie do racjonalizacji wykorzystywania wody, zminimalizowanie ilości powstających odpadów oraz ilości wykorzystywanej energii elektrycznej i ciepłej zarówno w przemyśle, usługach, transporcie jak i w gospodarstwach domowych.

Zmniejszenie zużycia wody, materiałów i energii oraz wykorzystywanie surowców wtórnych jest także najbardziej racjonalnym podejściem w dziedzinie poprawy ekonomiki produkcji. Z jednej strony zmniejsza się presja na środowisko, a z drugiej mniejsze są opłaty za gospodarcze korzystanie ze środowiska, mniejsze koszty energii i surowców stosowanych w produkcji.

Przyjęte cele, priorytety

Cel średniookresowy do 2010 roku:

Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów w tym także odpadowości

Priorytety do 2010 roku:

- § Ograniczanie zużycia wody z ujęć podziemnych do celów przemysłowych

- § Kontynuacja wprowadzania zamkniętych obiegów wody i wodooszczędnych technologii produkcji w przemyśle
- § Kontynuacja modernizacji sieci wodociągowych w celu zmniejszenia strat wody w systemach przesyłowych
- § Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce
- § Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza ciepłej w systemach przesyłowych, poprawa parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii
- § Wprowadzanie technologii małodopadowych i bezodpadowych zmniejszających materiałochłonność oraz technologii z zastosowaniem recyklingu niektórych części mechanizmów i maszyn.

Kształtowanie stosunków wodnych i ochrona przed powodzią

Przewidywane kierunki zmian

Przewidywane kierunki zmian związane są głównie ze zwiększeniem czystości wód powierzchniowych płynących a także stojących. Ważnym jest zapobieganie przed wzrostem nadmiernej żyzności cieków oraz stawów (zmniejszenie eutrofizacji), a więc uregulowanie gospodarki ściekowej, ograniczenie stosowania chemicznych środków ochrony roślin, zakaz lokalizowania obiektów uciążliwych dla otoczenia, przeciwdziałanie degradacji.

W zakresie zarządzania zasobami wodnymi w gminie Rypin konieczna jest ścisła współpraca Wójta z organami Regionalnej Gospodarki Wodnej odpowiadającymi za zarządzanie wodami powierzchniowymi zlokalizowanymi na terenie gminy m.in. w zakresie:

- § sporządzenia wykazu wód powierzchniowych wykorzystywanych do celów rekreacyjnych, a w szczególności do kąpieli;
- § sporządzenia analizy stanu zasobów wodnych w regionie wodnym;
- § sporządzenia wykazu obszarów chronionych na terenie regionu wodnego, ustanowionych na podstawie *ustawy z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody* (Dz. U. z 2001 r. Nr 99, poz. 1079, tekst jednolity ze zm.) oraz terenów określonych w Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Przyjęte cele, priorytety

Kierunki działań:

- § ujęcie w planach zagospodarowania przestrzennego terenów zalewowych (podtapianych);

- § naprawa, odbudowa i modernizacja urządzeń melioracji wodnych oraz urządzeń ochrony przeciwpowodziowej , poprawa stabilności obwałowań na odcinkach wysokiego ryzyka;
- § zwiększenie zdolności retencyjnej zlewni poprzez małą retencję zbiornikową, zalesienia, właściwe zabiegi agrotechniczne i melioracyjne.

Jakość wód

Przewidywane kierunki zmian

Dobrej jakości woda jest jednym z najważniejszych celów zaspokajania potrzeb ludności. Urządzenia służące do poboru wody oraz jej uzdatniania wymagają rozbudowy i modernizacji w taki sposób, aby obejmowały one jak największą liczbę użytkowników na terenie gminy. Przewiduje się, że w systemach indywidualnego zaopatrzenia pozostaną te gospodarstwa, dla których doprowadzenie wodociągów będzie ekonomicznie nieuzasadnione. Takie rozwiązania mają zapewnić poprawę jakości wody dostarczanej do odbiorców tak, aby spełniała wymagania stawiane obowiązującymi przepisami. W celu ochrony wody i środowiska gruntowo - wodnego niezbędne jest ograniczenie źródeł zagrażających jakości wód podziemnych i powierzchniowych.

Przewiduje się współpracę z organami RZGW odpowiadającymi za zarządzanie wodami powierzchniowymi na terenie gminy. Współpraca ta niezbędna jest do sporządzenia wykazu wód powierzchniowych i podziemnych, które mogą być wykorzystane do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, sporządzeniu wykazu wód powierzchniowych do celów rekreacyjnych (do kąpeli), analizy zasobów wodnych na terenie gminy, sporządzenie wykazu obszarów chronionych na terenie regionu wodnego, ustanowionych na podstawie ustawy i przepisów o ochronie przyrody oraz terenów określonych w art. 6 Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz załączniku nr IV pkt.1.5, sporządzeniu wykazu obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu.

Ważnym elementem wpływającym na jakość oraz stan zasobów wodnych jest gospodarka ściekowa. Zgodnie z takimi uwarunkowaniami na terenie gminy muszą być podjęte działania mające na celu realizację zadań w gospodarce ściekowej wynikających z zobowiązań międzynarodowych Polski i zapisów Prawa Wodnego oraz aktualnego stanu gospodarki ściekowej w województwie. Do roku 2015 wszystkie aglomeracje o RLM $\geq$ 15000 powinny zostać wyposażone w mechaniczno – biologiczne oczyszczalnie ścieków z usuwaniem związków biogenych wraz z systemami kanalizacji.

Przyjęte cele, priorytety

Cel średniookresowy do 2010 roku:

1. Zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód powierzchniowych, ochrona wód podziemnych oraz zapewnienie wszystkim mieszkańcom województwa odpowiedniej jakości i ilości wody do picia. Mniejsze zanieczyszczenie wód powierzchniowych gruntowych.

Stres miejski – oddziaływanie hałasu

Przewidywane kierunki zmian

Prognozując zmiany stanu akustycznego środowiska w gminie należy odnieść się do występujących w gminie zmian gospodarczych i strategii rozwoju.

Mając powyższe na uwadze należy przewidywać, że w przyszłości będzie następować zmniejszanie się ilości źródeł hałasu związanego z działalnością gospodarczą i ograniczenie jego zasięgu, zgodnie z obserwowaną w ostatnich latach tendencją ogólnokrajową wynikającą z upadku nienowoczesnych obiektów przemysłowych i korelującą się ze wzmocnieniem działania organów administracji publicznej coraz skuteczniej wdrażających i egzekwujących prawo ochrony środowiska.

W gminie należy się przede wszystkim spodziewać intensyfikacji oddziaływania akustycznego dróg wojewódzkich i powiatowych. Przy stosunkowo niekorzystnej migracji i spadku liczby urodzeń nie należy się spodziewać gwałtownego rozwoju aglomeracji, co oznacza, że hałas komunalny, nie będzie cechował się tendencją rozwoju. Stąd więc nie należy przewidywać zwiększenia zasięgu oddziaływania tego rodzaju hałasu.

W związku z planowanym na analizowanym terenie rozwojem turystyki może pojawić się większa liczba obiektów będących źródłem hałasu komunalnego, towarzyszącego miejscom rekreacji, rozrywki i wypoczynku.

Przyjęte cele i priorytety

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa można wyodrębnić następujące cele w zakresie ochronny środowiska przed hałasem:

- § zmniejszenie ilości mieszkańców narażonych na nadmierny, ponadnormatywny poziom hałasu, przede wszystkim hałasu emitowanego przez środki transportu,
- § niedopuszczenie do pogarszania się klimatu akustycznego na obszarach, gdzie sytuacja akustyczna jest korzystna.

Oba te cele są zgodne z nadrzędnym celem ochrony przed hałasem, które w myśl art. 112 ustawy – Prawo ochrony środowiska, ma polegać na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska.

Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Przewidywane kierunki zmian

Mając na uwadze ciągły rozwój technik telekomunikacyjnych, rosnące zapotrzebowanie na usługi telefonii komórkowej i łączności internetowej, która w najbliższym czasie będzie się opierać na łączach radiowych, należy się spodziewać w najbliższych latach budowy kolejnych obiektów radiokomunikacyjnych.

Program rozwojowy sieci przesyłowej Polskich Sieci Elektroenergetycznych Sp. z o.o. nie przewiduje budowy nowych obiektów do roku 2015. W dalszej perspektywie przewidywana jest przebudowa linii przesyłowych o napięciu 220 kV na linię o napięciu 400 kV, względnie na linie wielotorowe - wielonapięciowe.

Przyjęte cele i priorytety

Głównym celem w zakresie ochrony przed polami elektromagnetycznymi jest wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska dążenie do utrzymania poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub, co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie pól elektromagnetycznych, co najmniej do dopuszczalnych, jeśli nie są one dotrzymane.

Priorytetem jest cel określony w *Polityce ekologicznej państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010*: zintensyfikowanie badań kontrolnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz opracowanie i wdrożenie bazy danych o polach elektromagnetycznych w środowisku.

Ważnym celem jest wprowadzenie zasady lokalizowania zabudowy mieszkaniowej (i innej wymagającej ochrony ze względu na długotrwałe przebywanie ludzi) poza terenami zagrożonymi występowaniem pól elektromagnetycznych o poziomach przekraczających poziomy dopuszczalne. Dotyczy to przede wszystkim terenów w otoczeniu linii elektroenergetycznych o napięciu 110 kV i wyższym, (jeśli byłyby planowane).

Chemikalia w środowisku, poważne awarie przemysłowe, klęski żywiołowe

Przyjęte cele i priorytety

Racjonalna gospodarka chemikaliami musi uwzględniać przede wszystkim działania dążące do:

- § ochrony zdrowia człowieka i ochrony środowiska przed niekorzystnym oddziaływaniem chemikaliów i procesów, w których są one stosowane;
- § pełnego dostępu społeczeństwa do informacji o chemikaliach, na których działanie jest narażone;
- § oszacowanie rodzajów i wielkości ryzyka związanego ze stosowanymi chemikaliami;
- § redukcji obecności dioksyn i PCB w środowisku oraz w produktach żywnościowych i paszy;

- § zmniejszania zagrożeń związanych ze stosowaniem pestycydów, poprzez zakaz lub ostre ograniczenie wprowadzania na rynek i wykorzystywania najbardziej niebezpiecznych i ryzykownych oraz zapewnienie, że w odniesieniu do pozostałych wykorzystywana jest najlepsza praktyka ich stosowania oraz sprawny atestowany sprzęt dozujący;
- § zapobiegania i przeciwdziałania poważnym awariom przemysłowym oraz katastrofom, w szczególności transportowym;
- § poprawa stanu technicznego tras transportowych, mająca m.in. Na celu ograniczenie występowania katastrof transportowych;
- § organizację właściwych struktur szybkiego powiadamiania o wystąpieniu poważnej awarii czy, klęski żywiołowej;
- § przeciwdziałanie wystąpieniom klęsk żywiołowych poprzez właściwe organizowanie struktur porządkowo-kontrolnych i szybkiego reagowania oraz modernizację urządzeń zabezpieczających;
- § skuteczne usuwanie skutków wystąpienia klęsk żywiołowych;
- § prawidłowej polityki przestrzennej zapewniającej w planowaniu przestrzennym uwzględnienia uwarunkowań maksymalnego bezpieczeństwa społeczeństwa oraz minimalizacji wystąpienia ryzyka.

Jakość powietrza i zmiany klimatu

Przewidywane kierunki zmian

Stan jakości powietrza w gminie Rypin należy odnieść do zachodzących w nim zmian gospodarczych i przyjętej strategii rozwoju. Obserwuje się wzrost udziału terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej na obszarach wiejskich. W związku z planowanym rozwojem turystyki (turystyka, agroturystyka) należy prognozować wzrost ilości ośrodków wypoczynkowo – rekreacyjnych. O ile nie nastąpi gazyfikacja terenu gminy, można się spodziewać intensyfikacji oddziaływania źródeł niskiej emisji i zwiększenia jej udziału w emisji całkowitej substancji do powietrza.

Strategia rozwoju województwa i gminy zakłada restrukturyzację systemu transportowego. Do minimalizacji emisji spalin z obszarów arterii komunikacyjnych przyczynią się również realizowane zabezpieczenia w postaci nasadzenia zieleni wzdłuż pasów drogowych. Wykonanie tych działań w przypadku modernizacji i budowy dróg wymusi postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko prowadzone przy lokalizacji i realizacji inwestycji, jak i wdrożenie przyjętych programów naprawczych w zakresie ochrony przed hałasem.

Przyjęte cele, priorytety

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa, celem strategicznym do realizacji w perspektywie do roku 2010 jest poprawa jakości powietrza i zmniejszenia emisji substancji do powietrza, przy pełnej harmonizacji standardów jakości powietrza i emisji z prawem UE.

W myśl przyjętej strategii, wizją przyszłości gminy Rypin jest jej funkcjonowanie według reguł gwarantujących zrównoważony rozwój. Głównym celem zrównoważonego rozwoju gminy w obszarze środowiska przyrodniczego jest jego przyjazność dla człowieka.

Wykorzystanie energii odnawialnej

Przewidywane kierunki zmian

Szansą na bliższą i dalszą przyszłość jest upowszechnianie nowoczesnych form infrastruktury wspomagającej przedsiębiorczość. Bazę ekonomiczną regionu stanowiąc mogą drobne i średnie firmy zajmujące się różnymi działaniami odnawialnych źródeł energii, np. uprawa plantacji energetycznych. Będzie to warunkowało wielofunkcyjny rozwój wsi. Zmiany na wsi będą uwarunkowane od prowadzonej polityki władz gminy i powiatu.

- § Brak środków własnych gmin na sfinansowanie inwestycji w zakresie gazyfikacji jak również mała liczba użytkowników w pierwszym okresie po oddaniu inwestycji wynikająca z bariery ekonomicznej (bardzo niskie dochody mieszkańców w stosunku do kosztów inwestycji) oraz brak inwestora zewnętrznego zainteresowanego realizacją inwestycji winny skłonić decydentów w kierunku wykorzystania technologii OZE.
- § Opracowanie programu oszczędzania energii dla gminy oraz wykorzystania energii odnawialnej dla potrzeb produkcyjnych może przyczynić się do rozwoju drobnej przedsiębiorczości opartej o wykorzystanie OZE.
- § Opracowanie w gminie Projektu założeń planów energetycznych uwzględniających wykorzystanie OZE.
- § Opracowanie strategii gminnego wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- § Samorząd nie ma możliwości ingerencji w działalność gospodarczą swoich mieszkańców, to jednak może być inicjatorem modelowych instalacji wykorzystujących OZE, czy wreszcie ułatwić pozyskanie funduszy europejskich.
- § Wdrożenie instalacji pilotowych w zakresie wykorzystania energii słonecznej do podgrzewania wody na cele bytowe w budynkach komunalnych lub gminnych użyteczności publicznej.
- § Wdrożenie instalacji w zakresie wykorzystania biomasy w szczególności słomy do ogrzewania obiektów gminnych.

- § Sukcesywna zmiana sposobu ogrzewania budynków z węglowego nie na gazowe i olejowe – dla użytkowników indywidualnych, ale na wykorzystujące biomasę spowoduje pozostawienie pieniędzy w gminie, co nie będzie powodować dalszego ubożenia mieszkańców.

Przyjęte cele, priorytety

Celem strategicznym jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010 roku i do 14% w 2020 roku w strukturze zużycia nośników pierwotnych.

Cele krótkookresowe według „Programu ochrony środowiska dla województwa kujawsko-pomorskiego” to:

1. intensywny rozwój energetyki odnawialnej na szczeblu regionalnym i lokalnym, pracującej w układach zdecentralizowanych na regionalne i lokalne potrzeby,
2. popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, w sferze rozwiązań technologicznych, organizacyjnych i finansowych,

Cele długookresowe to:

3. Wprowadzanie energooszczędnych technologii i urządzeń w przemyśle oraz energetyce,
4. Zmniejszenie strat energii, zwłaszcza cieplnej w systemach przesyłowych, poprawy parametrów energetycznych budynków oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii.

Ochrona powietrza atmosferycznego

Zgodnie z Projektem założeń do planu zaopatrzenia gminy Rypin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na podstawie ankiety przeprowadzono analizę zużycia ciepła do ogrzewania budynków mieszkalnych oraz strukturę zużycia opału.

Średnie zużycie ciepła wśród ankietowanych gospodarstw domowych wynosi **2,55 GJ/m²** ogrzewanej powierzchni domu.

Struktura zużycia opału średnio w gospodarstwach domowych przedstawia się następująco:

- miał – 21,7 %
- węgiel kamienny – 46,2 %
- olej opałowy – 0,3 %
- drewno – 31,7%

Na podstawie badania ankietowego z 2002 r. (Program wykorzystania zasobów energii odnawialnej Gminy Rypin 2002), struktura zużycia opału średnio w gospodarstwach domowych przedstawiała się następująco:

- miał – 8 %

- węgiel kamienny – 59 %
- olej opałowy – 1 %
- drewno – 32%

Można zauważyć, że w gospodarstwach domowych nastąpiła zmiana struktury ogrzewania w kierunku tańszych nośników ciepła, dominującym opałem jest nadal węgiel kamienny używany już tylko w ok. 46,2 % . Nastąpił natomiast wzrost udziału miazgi węglowej z 8 do 21,7 %.

Przyjęte cele i priorytety

- § wdrożenie programu stymulującego docieplanie budynków przez mieszkańców
- § popularyzacja i wdrożenie najlepszych praktyk w dziedzinie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych,
- § poprawa parametrów energetycznych budynków mieszkalnych, zmniejszenie strat energii oraz podnoszenie sprawności wytwarzania energii.

4.2 Infrastruktura techniczna

Komunikacja drogowa

Na terenie gminy Rypin nie występują drogi zaliczane do kategorii dróg krajowych. Sieć drogową w Gminie tworzą drogi kategorii wojewódzkiej, powiatowej i gminnej.

Tabela 1 Wykaz dróg gminnych

Lp.	Nr drogi	Nazwa odcinka drogi	Długość odcinka drogi	Długość odcinka utwardzonego w m.	Długość odcinka grunt
1	120301	Podole-Starorypin Rządowy	2,232	1062	1170
2	120302	Podole-Rypałki	3,599	2483	1116
3	120303	Rypałki-Podole	1,622		1622
4	120304	Rypałki-Rypałki	0,982		982
5	120305	Stawiska-Linne-Czermin	11,727		535
6				2189	1887
7				1167	1922
8				420	3607
9	120306	Sumówko-Rypałki	1,893		1893
10	120307	Sumin-Rypałki	7,121	1401	946
11				2699	893
12				1813	1182
13	120308	Starorypin-Pryw-Rypałki	3,246		1433
14	120309	Witkowo-Starorypin-Pryw	3,246	1056	3246
15	120310	Linne-Iwany	1,056	24	
16	120311	Linne-Sadłowo Nowe-Sadłowo Rum	3,955		3931
17	120312	Zasadki-Sadłowo	1,394		1394

18	120313	Rypin-Linne	2,815		2815
19	120314	Linne-Sadłowo Rum-Zasady	6,602	2302	6602
20	120315	Sadłowo Rumunki-Jasin	2,302	3723	
21	120316	Sadłowo-Stępowo	5,635	469	1912
22	120317	Sadłowo-Sadłowo Nowe	2,377		1908
23	120318	Stępowo-Czermin	1,036	726	1036
24	120319	Dylewo-Czermin	6,870		6144
25	120320	Godziszewy-Czermin	1,836		1836
26	120321	Godziszewy-Godziszewy	2,145		2145
27	120322	Godziszewy-Kwiatkowo	2,598		2598
28	120323	Zakrocz-Czermin	3,817		3817
29	120324	Kamionka-Skudzawy	1,584		1584
30	120325	Wygoda-Kamionka	0,852		852
31	120326	Puszcza Miejska-Skudzawy	0,576		576
32	120327	Puszcza Rządowa-Szczerby	8,247		8247
33	120328	Zakrocz-Dębiany	1,654	654	1000
34	120329	Pręczi-Dębiany	2,762		2762
35	120330	Dębiany-Borowo	3,517		3517
36	120331	Sikory-Gniazdek	3,160	3160	
37	120332	Kowalki-Prątnia	1,909		1909
38	120333	Głowińsk-Kowalki	2,326	2326	
39	120334	Kowalki-Prątnia	2,348		2348
40	120335	Kowalki-Kowalki	0,725		725
41	120336	Kowalki-Lasoty	0,605	605	
42	120337	Kowalki-Nadróż	2,450	2450	
43	120338	Balin-Lasoty	3,673		3673
44	120339	Balin-Wyręba	1,445		1445
45	120340	Borzymin-Nadróż	1,830	172	1658
46	120341	Borzymin-Żałe	1,200	1200	
47	120342	Głowińsk-Głowińsk	0,800	800	
48	120343	Cetki-Borzymin	1,170		1170
49	120344	Głowińsk-Czyżewo	2,430	2430	
50	120345	Głowińsk-Czyżewo	2,049		2049
51	120346	Ławy-Rusinowo	1,895		1895
52	120347	Rusinowo-Rusinowo	1,242		1242
53	120348	Czyżewo –Długie	1,348	883	465
54	120349	Rusinowo-Wąpielsk	1,548		1548
55	120350	Rusinowo-Rusinowo	1,777	1777	
56	120351	Rusinowo-Marianki	3,235	2768	467
57	120352	Iwany-Stawiska-Linne	0,900		900
58	120353	Starorypin-Pry-Rypin	1,250	330	920
59	120354	Sadłowo Nowe-Sadłowo Rum	1,053		1053
		Razem	141 666	38 034	103 632

Tabela 2 Wykaz dróg powiatowych na terenie Gminy

Lp.	Nr drogi	Nazwa drogi	Długość km
1	2120 C	Radomin – Gulbiny – Cetki	0,325
2	2205 C	Długie – Rakowo – Cetki	3,009
3	2206 C	Rakowo – Czyżewo - Rusinowo	3,724
4	2118 C	Szafarnia – Wąpielsk - Rypin	3,339
5	2208 C	Sarorypin Rzadowy – Rypin	0,229
6	1837 C	Zdroje – Górzno- Starorypin	5,098
7	1841 C	Michałki – Sadłowo	1,870
8	1840 C	Świedziebnia – Zasady - Godziszewy	6,241
9	2209 C	Borzymin – Głowińsk	2,500
10	2210 C	Cetki – Balin	4,186
11	2214 C	Rypin – Pręczki	3,560
12	2215 C	Dylewo-Rogowo	2,304
13	2217 C	Godziszewy-Dylewo	2,917
14	2218 C	Wygoda-Sosnowo	1,415
15	2221 C	Puszcza M-Skrwilno	0,874
		Razem	41,591

Łączna długość dróg na terenie Gminy Rypin wynosi 140 km, z tego 30 % posiada powierzchnie utwardzoną. Średnia gęstość dróg wynosi 106 km na 100 km². Przez Gminę przebiegają drogi wojewódzkie Golub-Rypin; Brodnica Rypin-Sierpc; Rypin-Mława, Rypin-Lipno. W miejscowości Kamionka, na drodze wojewódzkiej Rypin-Sierpc znajduje się wiadukt nad torem kolejowym o nośności 30 ton.

- gminne i lokalne –141,7 km
- powiatowe – 41,6km
- wojewódzkie – 28,244 km

Na terenie gminy nie występują samodzielne trasy przeznaczone wyłącznie dla ruchu rowerów tzw. ścieżki rowerowe. Ruch rowerowy odbywa się po drogach publicznych na ogólnie przyjętych zasadach ruchu drogowego. W przypadku wyznaczania lub budowy ścieżek rowerowych należy brać pod uwagę wyznaczanie szlaków turystycznych oraz potrzebę budowy chodników dla pieszych jako ciągi pieszo rowerowe.

Parkingi zlokalizowane są głównie przed obiektami użyteczności publicznej jak Urząd Gminy, kościoły, szkoły, obiekty turystyczne i pawilony handlowe. Potrzeby gminy w zakresie budowania nowych parkingów przy obiektach użyteczności publicznej nie są jeszcze w pełni zaspokojone, występują także braki chodników i oświetlenia.

Według danych Starostwa Powiatowego w Rypinie w całym powiecie rypińskim długość sieci dróg z podziałem na kategorie przedstawia się następująco:

Tabela 3 Długość dróg w powiecie rypińskim z podziałem na kategorie

Kategoria drogi	Długość dróg na terenie powiatu w km.	% Udział poszczególnych kategorii dróg w sieci drogowej powiatu
Długość dróg publicznych ogółem w km z tego:	814,4	100
wojewódzkie	67,6	8,3
powiatowe	211,8	26,0
gminne	535	65,7

Przebiegające przez teren Gminy drogi wojewódzkie są utwardzone w 100%, powiatowe w 95 %. Spośród dróg gminnych na terenie powiatu tylko około 13 % stanowią drogi, posiadające nawierzchnię twardą ulepszoną

Stan techniczny dróg jest słaby, ich parametry techniczne często nie odpowiadają wymogom i przepisom technicznym i ustawie o drogach publicznych.

. Potrzeby w zakresie dróg są duże i dotyczą głównie:

- utwardzenia gminnych dróg gruntowych,
- budowy dróg scalających istniejący układ dróg w racjonalny układ drogowy,
- budowy ścieżek rowerowych,
- poszerzenia i zwiększenia wytrzymałości na nacisk istniejących dróg.

Komunikacja kolejowa

Przez gminę Rypin przebiega linia kolejowa normalnotorowa, jednotorowa Kutno-Brodnica. Jest to linia jedno-rzędna, nie zelektryfikowana, pasażersko-towarowa - jej znaczenie ma charakter wojewódzki. na terenie gminy Rypin w miejscowości Puszcza Rządowa zlokalizowany jest przystanek kolejowy, wyposażony w poczekalnię dla pasażerów, bez kasy biletowej. Aktualnie przewozy pasażerskie zostały zawieszony z uwagi na ich nierentowność. Stacja kolejowa z bocznica do rozładunku towarów zlokalizowana jest w mieście Rypinie. Przez teren gminy Rypin planowany jest przebieg Centralnej Magistrali Kolejowej.

Gospodarka wodno-ściekowa

Zgodnie z informacją uzyskana z Urzędu Gminy, głównym źródłem zaopatrzenia Gminy w wodę do picia są wody podziemne. System wodociągowy oparty jest na czterech ujęciach wody w Starorypinie, Borzyminie, Sadłowie i Kowalkach.

Tabela 4 Wykaz ujęć wody na terenie gminy Rypin

Lokalizacja	Ilość czynnych studni	Wydajność [m ³ /h]	Zaopatrywane w wodę miejscowości
Starorypin	2	114,0	Starorypin Prywatny - Iwany, Starorypin Rządowy, Rypałki, Podole i Marianki
Borzymin	2	88,0	Borzymin, Cetki, Czyżewo - Rakowo, Łączonek, Rusinowo
Sadłowo	2	59,0	Sadłowo, Sadłowo Nowe, Godziszewy - Jasin i Stępowo
Kowalki	2	78,0	Kowalki, Głowińsk, Sikory, Dylewo, Zakrocz, Dębiany, Puszcza Miejska

Gmina Rypin zwodociągowana jest w ponad 90%.

Sieć wodociągowa w gminie w 2002 r. wynosiła 172,9 km. Ilość przyłączy wodociągowych w rozbiciu na poszczególne miejscowości przedstawia poniższa tabela.

Tabela 5 Długość sieci wodociągowej w gminie Rypin

Lp.	Ujęcie wody hydrofornia	Długość sieci wodociągowej zaopatrywanych z ujęcia wody [km]	Ilość przyłączy wodociągowych w poszczególnych miejscowościach
1.	Starorypin	24,5	221
2.	Borzymin	39,2	256
3.	Sadłowo	88,5	458
4.	Kowalki	20,0	224
	Razem	172,2	1 159

Liczbę przyłączy wodociągowych w rozbiciu na poszczególne miejscowości przedstawia poniższa tabela – dane 2005 r.

Tabela 6 Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców włączonych do sieci	Liczba przyłączy wodociągowych w poszczególnych miejscowościach
1.	Balin	446	72
2.	Borzymin	379	103
3.	Cetki	197	35

4.	Czyżewo	194	20
5	Dębiany	255	35
6	Dylewo	203	34
7	Głowińsk	387	57
8	Godziszewy	383	62
9	Jasin	190	13
10	Kowalki	580	112
11	Linne	215	35
12	Marianki	368	47
13	Nowe Sadłowo	189	34
14	Puszcza Rządowa i Miejska	370	61
15	Rusinowo	573	88
16	Rypałki	276	40
17	Sadłowo	501	111
18	Sikory	158	36
19	Starorypin Prywatny	87	15
20	Starorypin Rządowy	197	31
21	Stawiska	242	32
22	Stępowo	405	65
23	Zakrocz	220215	28
	Razem	7 010	1 418

W Gminie znajdują się jeszcze niezwodociagowane gospodarstwa rolnicze. Problem całkowitego zwodociagowania Gminy jest pilny z powodu zaobserwowanego i zgłaszanego przez rolników problemu obniżającego się poziomu wód gruntowych i wysychania studni przyzagrodowych w bieżącym roku.

Gmina nie posiada uregulowanej gospodarki wodno - ściekowej. Na obszarze Gminy nie funkcjonuje żadna komunalna oczyszczalnia ścieków.

Na terenie Gminy wybudowano już sieć kanalizacyjną na trasie Starorypin miejska oczyszczalnia ścieków w Rypinie. Kanalizacja ta odbiera ścieki z 65 mieszkań osiedla mieszkaniowego po byłym PGR, zakładu rolnego i z 11 zagród w Starorypinie Rządowym. Zrzut ścieków następuje poprzez sieć tłoczną z rur PCV średnicy 110 mm, o długości 1173 mb. oraz grawitacyjną wykonaną z rur PCV o średnicy 315-250 mm i długości 2375 m + 285 m przykanalików.

W 2005 r. wykonano następny odcinek obejmujący skanalizowanie terenów wsi Balin, Głowińsk, Ławy, Rysinowo. Długość sieci kanalizacyjnej 15,3 km, podłączono 65 gospodarstw domowych ze wsi Balin i 70 gospodarstw z pozostałych miejscowości.

W Gminie istnieje jeszcze duża dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania i stopniem skanalizowania Gminy. Proces wodociągowania jest już zrealizowany w ponad 90 %. Natomiast proces kanalizowania jest dopiero rozpoczęty i wymaga dalszej rozbudowy.

Zgodnie z treścią rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie sposobu wyznaczania obszaru i granic aglomeracji (Dz.U. nr. 283 poz. 2841) W marcu 2005 r. gmina Rypin opracowała propozycje utworzenia aglomeracji.

Wskaźnik długości sieci na równoważną liczbę mieszkańców obliczony dla projektowanych sieci i obsługiwanych przez nią mieszkańców wynosić powinien nie mniej jak 120 RM/km.

Opracowano projekty obejmujące 2 etapy realizacji sieci kanalizacyjnej odprowadzającej ścieki do miejskiej oczyszczalni ścieków w Rypinie. Projekty te zostały zaproponowane do planu aglomeracji w poniższym kształcie.

Etap I już wykonany, obejmuje skanalizowanie terenów wsi Balin, Głowińsk, Ławy, Rysinowo. W projekcie przewidziano się 2 przepompownie sieciowe i 56 przepompowni indywidualnych. Długość sieci kanalizacyjnej PCW 110-160 mm – 10.547 mb; PE 63 mm dł. 4.696 mb. oraz odcinek sieci grawitacyjnej z rur kamionkowych 150-200 mm. o długości 1321 mb.

Etap II ma obejmować wieś Dylewo, Sikory, Kowalki oraz Głowińsk i Rusinowo - uzupełnienie. W realizacji tego etapu przewiduje się 1 przepompownię sieciową i 68 indywidualnych. Długość sieci tłocznej przewodami PCW o średnicy 160 mm. - 4325 mb i przewodami PE 63-40 mm - 10574 mb. Odcinek sieci grawitacyjnej z kamionki o średnicy 200 mm będzie miał długość 2643 mb.

Następnie planowane jest skanalizowanie miejscowości Sadłowo, Linne, Starorypin z włączeniem do wykonanej kanalizacji w Starorypinie oraz jeśli będzie budowany kolektor z Brzuzego do Rypina to nastąpi uzupełnienie skanalizowania miejscowości Głowińsk i Ławy.

Infrastruktura wodociągowa

Na terenie gminy działają 4 ujęcia i stacje uzdatniania wody.

SUW w Borzyminie zaopatrzuje w wodę następujące miejscowości; Borzymin, Balin, Czyżewo, Cetki, Rusinowo, Głowińsk, Ławy, Rakowo.

SUW Kowalki zaopatrzuje w wodę następujące miejscowości: Kowalki, Sikory, Dylewo, Dębiany Puszcza Miejska i Puszcza Rządowo.

SUW Sadłowo zaopatruje w wodę następujące miejscowości: Sadłowo, Sadłowo Nowe Sadłowo Rumunki, Stępowo, Kwiatkowo, Linne, Iwany, Godziszewy.

SUW Starorypin zaopatruje w wodę następujące miejscowości: Starorypin-Zakład Rolny, Starorypin Rządowy, Starorypin Prywatny, Marianki, Podole, Rypalki.

Do końca 2002 r. długość sieci wodociągowej wynosiła 172,9 km z tego SUW Borzymin 39,9 km, SUW Kowalki 20 km, SUW Sadłowo 88,5 km, SUW Starorypin 24,5 km.

Stopień zwodociągowania gminy wynosi 90 %.

Sieć wodociągowa wykonana jest w 98 % z rur PCV w 2 % z rur azbestowych.

Liczba przyłączy wodociągowych na koniec 2002 r. wynosiła 1210 szt.

Na sieci wodociągowej zainstalowanych jest 569 szt. hydrantów naziemnych z czego ok. 56 wymaga konserwacji lub wymiany.

Oświetlenie dróg

Zgodnie z uzyskaną informacją z Urzędu Gminy na jej terenie zainstalowanych jest **72** punktów świetlnych przy drogach publicznych.

w 2004 r. dokonano wymiany 44 opraw światła w miejscowościach: Dębiany, Czyżewo, Borzymin, Sikory, Stępowo i Zakrocz.

Łączna zainstalowana moc wszystkich źródeł światła wynosi 12,754 kW.

Gmina na cele oświetleniowe zużywa ok. 50 343 kWh energii elektrycznej.

Koszt energii elektrycznej wyniósł w 2004 r. 22 148 zł.

Koszty eksploatacji oświetlenia wyniosły w 2004 r. 5 301,12 zł.

Łącznie za oświetlenie, energię elektryczną i konserwację oświetlenia, Gmina wydała w 2004r. kwotę **27 449 zł.**

Łącznie za oświetlenie, energię elektryczną i konserwację oświetlenia, Gmina wydała w 2003r. kwotę **33 317 zł.**

Koszty utrzymania jednego punktu świetlnego wynoszą obecnie **381,23 zł.** na rok.

Należy zauważyć, że jednostkowe koszty oświetlenia w Gminie Rypin obniżyły się znacznie w 2004 r., niskie są również koszty eksploatacji. Wynika to ze zmodernizowania większej części oświetlenia Gminy. Dalszej modernizacji wymagają jednak pozostałe odcinki.

Energetyka i gazyfikacja

Na terenie miasta znajduje się główny punkt zasilania energetycznego GPZ 110/15 kV o mocy 28 MW z transformatorami 2 x 16 MW.

Stacja ta zasila gminę Rypin w energię elektryczną i pod względem mocy wystarczy dla potrzeb gminy poza 2020 r.

Istnieje możliwość rezerwowego zasilania poszczególnych linii magistralnych 15 kV z sąsiednich stacji 110/15 kV w Lipnie, Brodnicy i Golubiu Dobrzyniu. Obecna sieć zasilająca średniego napięcia pracuje na napięciu 15 kV i nie przewiduje się zmiany napięcia. Pod względem konfiguracji ma układ linii magistralnych z możliwością drugostronnego zasilania. Wszystkie linie terenowe mają możliwość dwustronnego zasilania. sieć zasilająca magistralna i terenowa jest wystarczająca i nie przewiduje się jej rozbudowy. Istniejąca sieć rozdzielcza 15 kV zasilająca stacje transformatorowe 15/0,4 kV na terenie gminy wykonana jako odgałęzienie od linii magistralnych jest wystarczająca dla potrzeb zasilania w energię elektryczną odbiorców gminy i nie przewiduje się jej rozbudowy w najbliższym czasie.

Przez Gminę Rypin przebiegają linie energetyczne wysokiego napięcia:

- 220 kV – GPZ Włocławek Azoty – GPZ Olsztyn
- 110 kV – GPZ Rypin do stacji pomp na rurociągu ropy naftowej i dalej do GPZ Lipno
- 110 kV – GPZ Rypin do GPZ Brodnica

Dla linii energetycznych wynikają konsekwencje przestrzenne w postaci zajęcia terenu:

- dla linii 100 kV – 80 m
- dla linii 220 kV i 400 kV – 100 m.

W zakresie zadań lokalnych elektroenergetyki zakłada się:

- modernizację starych linii energetycznych, poprzez sukcesywne wprowadzanie sieci kablowych na terenach zwartej zabudowy,
- rozbudowy sieci rozdzielczej 15 kV związanej z rozwojem gminy,
- realizację stacji transformatorowych na terenach zainwestowanych, wynikających ze zwiększonego obciążenia.

Przez obszar gminy z północy na południe w kierunku Płocka przez miasto Rypin przebiega „Pomorski” Rurociąg Produktów Naftowych Płock-Gdańsk.

Zgodnie z koncepcją gazyfikacji gminy Rypin oraz analizą efektywności gazyfikacji byłego województwa włocławskiego istnieje możliwość zgazyfikowania gminy. Źródłem zasilania w gaz może być projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia relacji Nasiegniewo-Lipno lub alternatywnie gazociąg wysokiego ciśnienia Sierpc-Brodnica.

Dla zgazyfikowania gminy Rypin należałoby wybudować jeden z ww. rurociągów oraz stację redukcyjno-pomiarową I⁰ dla gminy Rypin oraz wybudować sieć gazociągów średniego ciśnienia na terenie gminy.

W zakresie działań lokalnych zakłada się również dalszy rozwój gazyfikacji gazem bezprzewodowym do czasu gazyfikacji gminy gazem ziemnym wysoko metanowym zgodnie z koncepcją gazyfikacji gminy.

Telefonizacja.

Teren Gminy jest obsługiwany przez jednego operatora sieci przewodowej – Telekomunikację Polską S.A. Gmina Rypin leży w zasięgu sieci wszystkich polskich operatorów telefonii komórkowej: Era, Plus oraz Orange.

Według danych zawartych w Raporcie o stanie Gminy Rypin na koniec grudnia 2000 roku, w Gminie było 716 abonentów telefonów stacjonarnych.

Według danych zawartych w Narodowym Spisie Powszechnym w czerwcu 2002r liczba gospodarstw posiadających telefon stacjonarny wynosiła 1069.

Gmina Rypin należy do słabo wyposażonych w infrastrukturę łączności. W 2001 r. wskaźnik abonentów wynosił 70/1000 mieszkańców, a w 2003 r. wynosi już 112 abonentów na 1000 mieszkańców.

W zakresie rozwoju telekomunikacji zakłada się dalsza rozbudowę sieci telefonicznych i docelowo całkowite ztelefonizowanie gminy oraz unowocześnienie sieci i urządzeń telekomunikacyjnych umożliwiając szeroki dostęp mieszkańców do internetu.

Szkolnictwo

Na terenie Gminy znajduje się jedno Gimnazjum w Kowalkach oraz pięć Szkół Podstawowych w Borzyminie, Sadłowie, Starorypinie, Stępowie i Zakroczu.

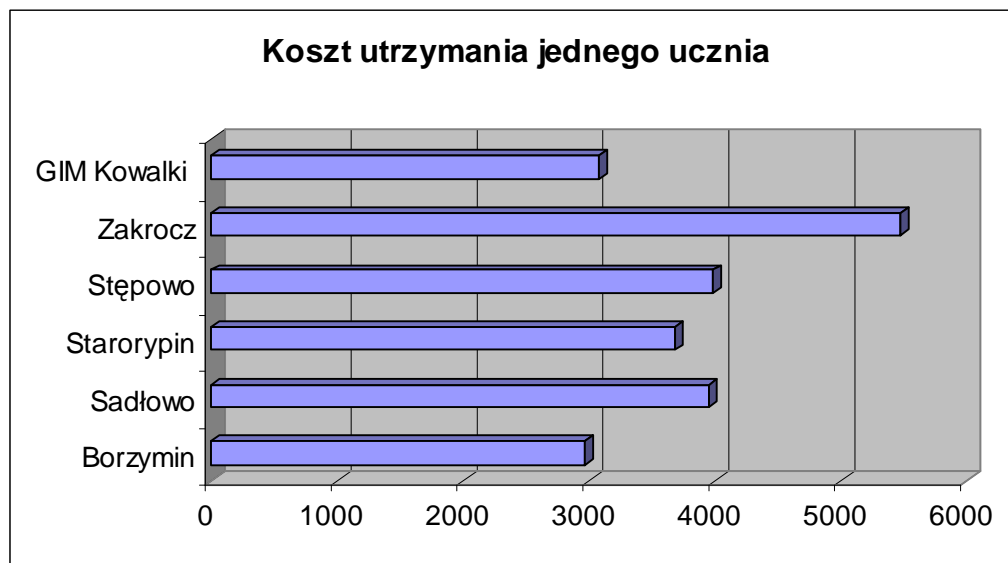
W poniższej tabeli przedstawiono ilość dzieci, oddziałów i nauczycieli w poszczególnych placówkach.

Tabela 7 Podstawowe dane o szkołach.

Szkoły	SP Borzymin	SP Sadlowo	SP Starorypin	SP Stępowo	SP Zakrocz	GIM Kowalki
Liczba uczniów ogółem, stan w dniu 10.09.2004, w tym:	197	103	132	87	74	291
liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych	33	16	22	9	8	-
Liczba uczniów i dzieci razem	230	119	154	96	82	291
Liczba zmian	1	1	1	1	1	1
Liczba nauczycieli dydaktycznych w etatach przeliczeniowych (wraz z nauczycielami w oddziałach przedszkolnych)	12,64	10,24	9,49	7,71	8,99	19,29

Budżet szkoły: wydatki ogółem (wraz z oddziałami przedszkolnymi)	682 481	470 510	567 069	382 259	449 648	898 114
L. godz. zajęć rozszerzających ofertę szkoły i finansowanych z budżetu Gminy (miesięcznie)	20	2	7	-	-	2
Liczba oddziałów	8	7	7	7	7	9
Liczba pomieszczeń do nauczania, w tym:	9	8	7	8	6	9
pracownie przedmiotowe	1	1	1	-	-	1
Sala gimnastyczna	1	1	0	0	0	1
Liczba książek w bibliotece	-	-	5 413	9 836	7 600	-
Liczba uczniów i dzieci na etat nauczyciela	18,19	11,62	16,22	12,45	9,12	15,09
Koszt utrzymania 1 ucznia	2 967,30	3 953,86	3 682,26	3 981,86	5 483,51	3 086,30

Wykres 1 Koszt utrzymania jednego ucznia w 2004r.

Kultura i sport

Zaplecze sportowo-rekreacyjne gminy stanowią w chwili obecnej jedynie boiska sportowe i sale gimnastyczne przy szkole podstawowej w Borzyminie, Sadłowie i gimnazjum w Kowalkach oraz przyszkolne boiska sportowe w Kowalkach, Sadłowie, Stępowie, Starorypinie, Borzyminie i Zakroczu. W przypadku sal gimnastycznych sytuacja jest zadawalająca natomiast boiska sportowe generalnie wymagają modernizacji.

Na terenie gminy nie funkcjonuje Gminny Dom Kultury. Imprezy kulturalne typu zabawy i festyny organizowane są okolicznościowo w remizach OSP w Sadłowie, Stępowie, Kowalkach, Zakroczu, Rypałkach, Godziszewach i Czyżewie.

Działalność kulturalna gminy to funkcjonujące biblioteki i czytelnie. Na terenie gminy funkcjonuje 6 bibliotek, w których zgromadzono 49.154 woluminy. W skali roku czytelnicy wypożyczają ok. 1300 książek. Zgodnie z danymi zawartymi w Studium Uwarunkowań biblioteki wypożyczają średnio 32 książki w skali roku na 1 czytelnika.

Ochrona zdrowia.

Gmina Rypin nie posiada budynków przychodni lekarskich stanowiących własność gminy. Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Rypinie, Ośrodek Zdrowia w Sadłowie zabezpiecza opiekę medyczną mieszkańców gminy Rypin.

4.3 Rozwój mieszkalnictwa

Gmina posiada wydzielone tereny pod budownictwo mieszkaniowe.

W polityce mieszkaniowej samorząd gminy ustawia się na ułatwienia w pozyskaniu terenów w obszarach preferowanych pod rozwój osadnictwa.

W opracowanym planie zagospodarowania przestrzennego wyznaczono nowe tereny pod budownictwo mieszkaniowe w Cetkach. Tereny te do tej pory nie zostały wykorzystane przez inwestorów.

4.4 Stan obiektów dziedzictwa kulturowego

W wyniku przeprowadzonych analiz historycznych i konserwatorskich teren gminy znalazł się w dwóch obszarach proponowanej ochrony:

- część zachodnią gminy – w granicach proponowanego Rypińsko-Zbójeńskiego Parku Kulturowego
- Sadłowo, Linne i Stępowo – w obszarach proponowanych stref ochrony konserwatorskiej.

Zespoły obiektów architektonicznych stanowiących elementy rozplanowania przestrzennego o wartościach kulturowych, które kształtują historyczną tożsamość wsi to zgodnie z opracowanym Studium:

- Balin-Wyręba, zespół dworsko-parkowy, dwór murowany z II połowy XIX wieku; starodrzew. Konieczne są prace remontowe wszystkich zabudowań.

- Kowalki – zespół dworsko-parkowy z połowy XIX wieku, zachowany spichlerz, rządcówka, park dworski. Konieczny jest program użytkowania parku (rezydencja mieszkalna z odbudowanym dworem lub park wiejski itp.) oraz prace renowacyjne w obrębie parku.

- Linne – park z II połowy XIX wieku, spichlerz murowany z końca XIX wieku. Konieczne są prace renowacyjne parku oraz remont bieżący spichlerza.

- Marianki – zespół dworsko-parkowy z przełomu XIX i XX wieku, dwór murowany z II połowy XX wieku; starodrzew. Niezbędne są prace bieżące remontowe dworu i pielęgnacyjne drzewostanu.

- Rakowo – zespół dworsko-parkowy z przełomu XIX i XX wieku; dwór, spichlerz i stodoła murowana, starodrzew. Dwór jest w dobrym stanie technicznym, zamieszkały. Budynki folwarczne są również w dobrym stanie technicznym, użytkowane. Niezbędne są bieżące prace remontowe dworu i pielęgnacyjne drzewostanu.

- Rusinowo – park dworski z I połowy XIX wieku. Konieczny jest program użytkowania parku (rezydencja mieszkalna z odbudowanym dworem lub park wiejski, itp.).

- Sadłowo – zespół dworsko-pałacowy z końca XVIII wieku; pałac murowany z II połowy XIX wieku; park dworski z XVIII wieku, spichlerz murowany z II połowy XIX wieku. Jest to najbardziej reprezentacyjny obiekt na terenie gminy Rypin. Pałac w części zamieszkały, mieszkania lokatorskie, a w pozostałej części tworzona baza kulturalno-artystyczna wsi Sadłowo. Konieczne są prace remontowe pałacu i rewaloryzacyjne w obrębie parku.

Kościół rzymsko-katolicki pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela – kościół murowany z 1752-1756 r.; dzwonnica murowana z 1885 r.; plebania murowana z I połowy XX wieku; ogrodzenie murowane z XIX wieku; cmentarz przykościelny z połowy XIX wieku, starodrzew. Stan utrzymania określa się jako dobry. Konieczne bieżące prace remontowe kościoła, plebanii, ogrodzenia oraz drzewostanu. Cmentarz w parafii rzymsko-katolickiej z XIX wieku. Konieczne prace konserwatorskie nagrobków.

Dom drewniany nr 16 z połowy XIX wieku. Stan techniczny budynku ogólnie dobry.

- Starorypin – zespół dworsko-parkowy z II połowy XIX wieku. Dwór murowany wtórny z lat 40-tych XX wieku; rządcówka murowana z końca XIX wieku, zespół folwarczny z II połowy XIX wieku; fragment ogrodzenia murowanego i park podworski z II połowy XIX wieku.

Niezbędne są bieżące prace remontowe dworu i zabudowań folwarcznych oraz prace rewaloryzacyjne w obrębie parku.

- Stępowo – zespół parkowy, spichlerz murowany z końca XIX wieku, park dworski z II połowy XIX wieku. Spichlerz użytkowany; konieczny program użytkowania dla parku (rezydencja mieszkalna z możliwością odbudowy dworu lub tym podobne) oraz prace renowacyjne w obrębie parku.

- Głowińsk – cmentarz ewangelicki z końca XIX wieku, konieczne prace konserwatorskie nagrobków i ogrodzenia oraz pielęgnacja drzewostanu.

W spisie obiektów zabytkowych Gminy Rypin umieszczonych jest 9 zabytków wpisanych do rejestru.

Tabela 8 Obiekty podlegające ochronie wpisane do rejestru zabytków.

Lp.	Opis zabytku	Okres powstania	Rejestr zabytków
1	Borzynie – tzw. grodzisko	Wczesne średniowiecze / średniowiecze	<i>Rej. Zab.: 101/41/C z dn 18.03.1985 r.</i>
2	Dylewo – tzw. grodzisko	Wczesne średniowiecze / średniowiecze	<i>Rej. Zab.: 102/119/C z dn 24.11.1969 r.</i>
3	Rusinowo – Park Dworski		<i>Rej. Zab.: 207/A z dn 02.06.1986 r.</i>
4	Sadłowo – grodzisko - relikty zamku		<i>Rej. Zab.: 114/56/C z dn. 17.03. 1987r</i>
5	Sadłowo – Kościół parafialny rzymsko-katolicki		<i>Rej. Zab.: 12/261/A z dn17.02. 1981r</i>
6	Sadłowo-Pałac		<i>Rej. Zab.: 75/23/A z dn. 01.12. 1967r</i>
7	Sadłowo zespół pałacowo-parkowy		<i>Rej. Zab.: 288/A z dn. 24.02. 1992 r.</i>
8	Starorypin Prywatny tzw. grodzisko	Wczesne średniowiecze	<i>Rej. Zab.: 119/4/C z dn. 17.03. 1987 r.</i>
9	Starorypin – zespół dworski		<i>Rej. Zab.: 285/A z dn. 27.09. 1991 r.</i>

4.5 Identyfikacja problemów - przestrzeń

Niedostateczna ilość i jakość dróg gminnych spełniająca potrzeby mieszkańców Gminy w tym zakresie.

Niska lesistość Gminy

Niedostateczny rozwój funkcji turystyczno-rekreacyjnej, niezagospodarowane akweny wodny (j. Czarownica i j. Sadłowskie)

Brak gospodarstw agroturystycznych.

Brak rozwiniętej bazy kulturalno artystycznej

Obniżanie się poziomu wód gruntowych

Niepełne zwodociągowanie gminy

Zły stan techniczny części sieci wodociągowej

Duża dysproporcja pomiędzy stopniem zwodociągowania a stopniem skanalizowania gminy

Brak asenizacji gminy.

Wysokie koszty utrzymania w przeliczeniu na 1 ucznia w SP w Zakroczu

Niski standard istniejących boisk sportowych

Zły stan obiektów zabytkowych na terenie Gminy.

Brak gazyfikacji Gminy

Bardzo niskie parametry energetyczne budynków mieszkalnych

Niska sprawność energetyczna kotłowni w indywidualnych budynkach mieszkalnych.

Niewielkie wykorzystanie energii odnawialnej do wytwarzania energii cieplnej do ogrzewania budynków mieszkalnych i ciepłej wody w nowoczesny sposób.

5 Gospodarka

5.1 Rolnictwo

Gmina Rypin charakteryzuje się znacznie rozdrobnioną strukturą agrarną. Spośród wszystkich 939 indywidualnych gospodarstw rolnych dominują gospodarstwa drobne. Grupa gospodarstw o powierzchni od 1-10 ha użytków rolnych stanowi ponad 62%, a gospodarstwa powyżej 15 ha użytków rolnych stanowią tylko 20% gospodarstw ogółem. Średnia powierzchnia użytków rolnych gospodarstwa rolnego w Gminie Rypin wynosi 11,1 ha.

Tabela 9 Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2002r.

Wyszczególnienie	Ogółem	
	w ha	w %
OGÓŁEM	10988	100,0
użytki rolne	10187	92,7
grunty orne	8677	79,0
w tym: odłogi.....	359	3,3
ugory	356	3,2
sady	89	0,8
łąki	770	7,0
pastwiska	650	5,9
lasy i grunty leśne	312	2,8
pozostałe grunty	489	4,5

Tabela 10 Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów

Wyszczególnienie	Ogółem	
	W ha	W %
OGÓŁEM	7963	100,0
zboża ogółem	6239	78,4
w tym zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi.....	6142	77,1
strączkowe jadalne ziarno	26	0,3
ziemniaki	416	5,2
buraki cukrowe	335	4,2
rzepak i rzepik	113	1,4
pastewne	785	9,9
pozostałe	49	0,6
w tym warzywa	25	0,3

Tabela 11 Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych

Wyszczególnienie	Ogółem	
	W ha	W %
OGÓŁEM	3916	100,0
Pszenica	963	24,6
Żyto	1158	29,6
Jęczmień	700	17,9
Owies	76	1,9
Pszenżyto	1019	26,0

W produkcji roślinnej w strukturze zasiewów Gminy dominują uprawy zbożowe – 78,4% wśród których duży udział mają uprawy żyta pszenżyta, pszenicy oraz jęczmienia, owies ma marginalne znaczenie w produkcji zbóż. Udział pozostałych ziemiopłodów jest znacznie niższy, jedynie rośliny pastewne, ziemniaki i buraki cukrowe mają kilkuprocentowy udział w ogólnym areale zasiewów.

Charakterystyczny dla Gminy jest wysoki, bo aż ponad 90% udział użytków rolnych, z których większość (79,0%) stanowią grunty orne, użytki zielone wypełniają niespełna 17% gruntów w gospodarstwach rolnych.

Powierzchnia gruntów ornych gospodarstw indywidualnych w poszczególnych klasach bonitacyjnych jest następująca:

Tabela 12 Zestawienie klas gleb na terenie Gminy Rypin

Gmina	Powierzchnia według klas bonitacyjnych [ha]							
	II	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	VI	VIz
Rypin	-	214	219 2	3236	1268	1159	1615	104

Tabela 13 Charakterystyka produkcji hodowlanej w gospodarstwach rolnych w Gminie Rypin

Wyszczególnienie	Ogółem
Bydło	6 219
Trzoda chlewna.....	21 158
Owce.....	
Kozy.....	81
Konie.....	79
Króliki (samice).....	85
Pozostałe zwierzęta futerkowe (samice).....	70
Pnie pszczele.....	39
Drób ogółem.....	243 543
Obsada zwierząt gospodarskich w sztukach dużych na 100 ha użytków rolnych	81

Do podstawowych działów hodowlanych należą:

Drób	– 243 543 szt.
Trzoda chlewna	– 21 158 szt.
Bydło	– 6 219 szt.

Według teoretycznych rozważań, wielkość średniego gospodarstwa, z którego produkcja pokryłaby koszty gospodarowania oraz pozwoliła na utrzymanie rodziny na godnym poziomie powinna wynosić w zależności od rodzaju gospodarstwa i poziomu dochodu dla:

Tabela 14 Opłacalność produkcji rolnej a wielkość gospodarstwa

Lp.	Rodzaj gospodarstwa	Wielkość gospodarstwa
1	Gospodarstwa bezinwentarzowego	15,6 ha – 20,7 ha
2	Gospodarstwa z hodowlą bydła	9,3 ha – 15,4 ha
3	Gospodarstwa z hodowlą trzody	13,4 ha – 21,0 ha
4	Gospodarstwa z hodowlą owiec	17,8 ha – 29,7 ha

Z danych tych wynika, iż przy danej strukturze wielkości gospodarstw rolnych w Gminie Rypin (gospodarstwa o powierzchni użytków rolnych 1-10 ha stanowią ponad 62% wszystkich gospodarstw, a gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha tylko ok. 20%) zdecydowana większość osób posiadająca gospodarstwo rolne zmuszona jest do uzyskiwania dochodów z innych źródeł. W najbliższej przyszłości uwidoczni się trend zanikania małych gospodarstw rolnych do 5 ha, a dominować będą gospodarstwa większe ukierunkowane na dany rodzaj produkcji, co potwierdza podana przez GUS przychodowość w gospodarstwach rolnych z ha przeliczeniowego, która wyniosła zaledwie 1 086 zł/ha.

Na podstawie powszechnego spisu rolnego z 1996 r. w gminie było 1300 indywidualnych gospodarstw rolnych w tym 305 działek rolnych do 1 ha.

Na podstawie powszechnego spisu rolnego z 2002 r. w gminie było 1267 indywidualnych gospodarstw rolnych w tym 328 działek rolnych do 1 ha.

5.2 Rozwój agroturystyki

Istniejące walory i powiązania funkcyjno-przestrzenne na terenie gminy powinny być wykorzystane w zakresie rozwoju agroturystyki uzupełnionej o turystykę pieszą i rowerową, dla której można wykorzystać istniejące zespoły parkowo-dworskie, szlaki historyczne czy też dawną kolejkę wąskotorową.

Mimo, że gmina posiada walory do rozwoju agroturystyki do tej pory na jej terenie nie powstało ani jedno gospodarstwo agroturystyczne.

Na podstawie przeprowadzonej ankiety wśród gospodarstw indywidualnych stwierdzono znaczne zainteresowanie tworzeniem gospodarstw agroturystycznych.

Na 103 ankietowane gospodarstwa, 16 wykazało zainteresowanie.

Na tej podstawie można szacować, że ok. 13 % gospodarstw jest obecnie zainteresowanych uruchomieniem tego typu działalności.

Podczas ankietowania gospodarstw w 2002 r. stwierdzono, że na 231 gospodarstw 24 gospodarstwa wyraziły zainteresowanie utworzeniem gospodarstwa agroturystycznego. Stanowiło to 10 % gospodarstw.

Porównując wyniki obydwu badań ankietowych, można stwierdzić, że nastąpił wzrost zainteresowania tworzeniem gospodarstw agroturystycznych o 3 %.

Wobec powyższego powinny być opracowane i wdrożone programy wsparcia rozwoju agroturystyki oraz wspierające programy funkcjonalno-przestrzenne dla turystyki krajoznawczej, programy zabezpieczające i remontowe dla ratowania i renowacji zespołów parkowo-dworskich

5.3 Warunki do rozwoju rekreacji

Gmina Rypin opracowała miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów rekreacyjno – wypoczynkowych nad jeziorem Czarownica w miejscowości Borzymin. Wydzielono tu 86 działek rekreacyjnych o powierzchni 800 - 1400 m² Nad jeziorem Długie w miejscowości Rakowo wydzielono 153 działki pod zabudowę letniskową również o powierzchni 800 - 1400 m²

5.4 Główni pracodawcy

Na terenie gminy Rypin największymi pracodawcami są:

Tabela 15 Największe zakłady pracy na terenie gminy Rypin (2005 r.)

Nazwa zakładu	Miejscowość	Liczba zatrudnionych	Przedmiot działalności
Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe „EMIX”.	Rusinowo	100	Produkcja koncentratów spożywczych, deserów, paczkowanych produktów żywnościowych.
„Alus” M. Rejs, J. Rejs s.j.	Dylewo	28	Obróbka wyrobów z aluminium
Zakład Budowlany i Wytwórnia Materiałów Budowlanych J Gutkowski	Zakrocz	15	Produkcja styropianu Produkcja materiałów budowlanych, Usługi budowlane
PPH „Marlena”	Dylewo	15	Produkcja odzieży damskiej i sprzedaż
PPHU „Zalmet” s.j.	Rusinowo	150	Produkcja zbiorników na gaz, regeneracja i legalizacja butli gazowych Zakład Produkcji Betonów Produkcja betonów i wyrobów betoniarskich
GASPOL S.A.	Starorypin	63	Składowanie i dystrybucja gazu płynnego
P PKS placówka terenowa Rypin	Dylewo	42	Przewozy pasażerskie i towarowe
Rypińskie Zakłady Metalowe sp. z o.o.	Cetki	50	Produkcja wyrobów metalowych

Liczba pracujących w gospodarce (poza rolnictwem) na koniec 2003 r. wynosiła 827 osób.

5.5 Struktura podstawowych branż na terenie Gminy

W strukturze przedsiębiorstw zdecydowanie dominują jednostki prowadzące działalność handlową oraz wykonujące drobne usługi dla ludności. Ponadto stosunkowo licznie reprezentowana jest również branża budowlana i transportowa. Szczegółowe rozbiecie na poszczególne branże przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16 Struktura małych przedsiębiorstw w Gminie Rypin

Lp.	Branża	Ilość przedsiębiorstw	Rodzaje działalności
1	Produkcja	9	Meble biurowe i sklepowe, wyrobów z tworzyw sztucznych dla budownictwa, opakowań, wyrobów z drewna, żaluzji, rolet, itp.
2	Budownictwo	58	Usługi budowlane, wykończeniowe, stolarstwo, ciesielstwo, murarstwo, betoniarstwo,
3	Usługi instalatorskie	7	Instalatorstwo elektryczne, sanitarne, grzewcze, wodno-kanalizacyjne
4	Usługi transportowe	21	Prowadzenie usług transportowych.
5	Handel	104	Artykuły: spożywcze, przemysłowe, rolnicze, budowlane, paliwa, opał, odzież, obuwie
6	Usługi medyczne	2	Gabinety lekarskie, stomatologia, profilaktyka medyczna, fizykoterapia, masaże lecznicze
7	Usługi samochodowe	13	Wulkanizacja, mechanika pojazdowa, lakiernictwo, blacharstwo
8	Rolno-spożywcza	13	Piekarnie, gastronomia
9	Pozostałe usługi	84	fotografia, ubezpieczenia, sprzątanie, fryzjerstwo, doradztwo, reklama, marketing, weterynaria, szklarstwo, tapicerstwo, tartak, solarium, gabinet kosmetyczny, nauka jazdy, usługi ogrodnicze, serwis RTV itp

Tabela 17 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON w gminie Rypin na tle powiatu rypińskiego w 2003 r. Stan na dzień 31 XII.

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor		Z ogółem					
		Publiczny	prywatny	Spółki handlowe		Spółki cywilne	spółdzielnie	Fundacje stowarzyszenia i organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
				razem	W tym z udziałem kapitału z zagranicznego				
Powiat rypiński	3578	118	3460	73	10	165	20	40	3082
Miasto Rypin	2061	59	2002	57	6	113	10	22	1743
Gmina Bzurze	262	12	250	1	-	9	2	9	222
Gmina Rogowo	275	19	253	2	1	9	2	2	230
Gmina Rypin	436	10	426	11	3	17	1	2	393
Gmina Skrwilno	369	10	356	2	-	14	2	4	333
Gmina Wąpielsk	178	8	170	-	-	3	3	1	161

Tabela 18 Procentowy udział podmiotów gospodarczych poszczególnych gmin w ogólnej liczbie podmiotów powiatu rypińskiego. Stan na dzień 31 XII. 2003 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Sektor		Z ogółem					
		Publiczny	prywatny	Spółki handlowe		Spółki cywilne	Spółdzielnie	Fundacje stowarzyszenia i organizacje społeczne	Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
				razem	W tym z udziałem kapitału zagranicznego				
Powiat rypiński	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Miasto Rypin	57,6%	50,0%	57,9%	78,1%	60%	68,5%	50%	55%	56,5%
Gmina Bzurze	7,3%	10,16 %	7,2%	1,4%	-	5,4%	10%	22,5%	7,2%
Gmina Rogowo	7,7%	16,1%	7,3%	2,7%	10%	5,4%	10%	5%	7,5%
Gmina Rypin	12,2%	8,5%	12,3%	15,0%	30%	10,3%	25%	5%	12,8%
Gmina Skrwilno	10,3%	8,5%	10,3%	2,7%	-	8,5%	10%	10%	10,8%
Gmina Wąpielsk	5,0%	6,8%	4,9%	-	-	1,8%	15%	2,5%	5,2%

Z analizy danych dotyczących ilości podmiotów gospodarczych w powiecie rypińskim wynika, że gmina Rypin jest najaktywniejszą gminą ziemską spośród wszystkich gmin powiatu.

Gmina Rypin wykazuje najwyższą liczbę podmiotów gospodarczych wśród gmin ziemskich, zdecydowanie największą liczbą spółek handlowych oraz 30 % odsetkiem spółek z udziałem kapitału zagranicznego w skali całego powiatu. Na uwagę zasługuje również, iż na terenie gminy zarejestrowanych jest 25 % spółdzielni powiatu.

Z przedstawionych danych wynika, że aktywność gospodarcza w Gminie skoncentrowana jest w sektorze prywatnym. Najpopularniejszą formą prowadzenia działalności w Gminie – podobnie jak w całym powiecie i w kraju – jest forma osoby fizycznej. Działalność władz lokalnych powinna nadal skupiać się na wspieraniu powstawania małych i średnich podmiotów gospodarczych poprzez aktywną gospodarkę mieniem komunalnym, system preferencji podatkowych oraz bardzo dobrą obsługę potencjalnych przedsiębiorców w Urzędzie Gminy.

5.6 Ilość osób zatrudnionych w danych sektorach

Według materiałów prognostycznych zakłada się, że struktura pracujących w Polsce zbliży się do obecnej, przeciętnej struktury w krajach Unii Europejskiej, gdzie udziały sektora I – rolnictwo = 8%, sektora II – przemysł, budownictwo, transport = 28%, sektora III – usługi = 64%.

Tabela 19 Rynek pracy w powiecie rypińskim. Gmina Rypin na tle powiatu w 2003 r. Stan w dniu 31 XII.

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety	Rolnictwo, łowiectwo, rybołówstwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi
				w % ogółem		
Powiat rypiński	5488	2818	2670	1,2	41,6	57,2
Miasto Rypin	3976	1992	1984	0,0	43,2	56,8
Gmina Bzurze	334	161	173	0,6	34,7	64,7
Gmina Rogowo	282	126	156	12,8	27,3	59,9
Gmina Rypin	495	382	113	1,0	55,8	43,2
Gmina Skrwilno	218	72	146	11,0	10,1	78,9
Gmina Wąpielsk	183	85	98	0,0	38,8	61,2

Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Spośród gmin ziemskich powiatu, gmina Rypin wyróżnia się największym rynkiem pracy, na którym zatrudnienie znajduje 495 osób. Bardzo wyraźnie można zaobserwować tu jednak dużą dysproporcję pomiędzy ilością zatrudnionych kobiet i mężczyzn, kobiety stanowią zaledwie 22,8 % ogółu zatrudnionych.

Przeobrażenia struktury gospodarczej pod wpływem procesów transformacji, znacząco przyczyniły się do zmian w proporcjach zatrudnienia między trzema sektorami gospodarki kraju.

W okresie ostatniej dekady transformacji nastąpił spadek liczby pracujących w przemyśle i w rolnictwie na korzyść zatrudnienia w usługach, co jest zjawiskiem bardzo pozytywnym.

Obserwuje się regionalne zróżnicowanie struktury zatrudnienia w Polsce, tj. niejednakowa jest proporcja udziału trzech sektorów ekonomicznych.

Ogółem w Polsce w rolnictwie zatrudnionych jest 20,1% ludności, w przemyśle 31,6% a w usługach 48,3%. Wskaźniki te na poziomie gminy Rypin kształtują się na bardzo podobnym poziomie.

Na podstawie powszechnego spisu rolno-gospodarczego z 1996 r. w gminie było 1300 indywidualnych gospodarstw rolnych w tym 305 działek rolnych do 1 ha.

Na podstawie powszechnego spisu rolno-gospodarczego z 2002 r. w gminie było 1267 indywidualnych gospodarstw rolnych w tym 328 działek rolnych do 1 ha.

Zgodnie z informacją z Urzędu Gminy aktualnie na terenie gminy działalność rolniczą prowadzi 939 indywidualnych gospodarstw rolnych. Widoczna jest zatem stała tendencja spadkowa liczby gospodarstw indywidualnych.

Dla terenów wiejskich tendencje spadku zatrudnienia w rolnictwie to sygnał, że na obszarach wiejskich należy stworzyć możliwości terenowe pod nowe miejsca pracy związane z działalnością produkcyjną. Miernikiem, który pozwoli przedstawić proces spadku zatrudnienia w rolnictwie jest zatrudnienie na 100 ha użytków rolnych.

Wykonane przez specjalistów obliczenia podają, że liczba zatrudnionych w rolnictwie w przeliczeniu na 100 ha użytków rolnych powinna wynosić poniżej 5, wtedy nie zachodzi zjawisko utajonego bezrobocia. Obecnie wskaźnik ten dla Gminy Rypin wynosi ok. 7,6 zatrudnionych na 100 ha użytków rolnych, chcąc uzyskać poziom zatrudnienia 5 osób/100 ha użytków rolnych przy areale 10 187 ha, zatrudnionych w rolnictwie powinno być 509 osób w porównaniu do obecnych 779 osób*.

Ukryte bezrobocie w sektorze rolniczym można oszacować na **270 osób**.

* liczba płatników czynnych ubezpieczonych w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego prowadząca działalność rolniczą lub pracująca w gospodarstwach rolnych na terenie Gminy Rypin.

5.7 Warunki do rozwoju gospodarczego

Według informacji zawartych na stronie internetowej Rypina Gmina oferuje do wykorzystania tereny położone w Puszczy miejskiej o powierzchni 18,5 ha przeznaczone w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego na cele przemysłowo-usługowe. Jest to nieruchomość niezabudowana przylegająca bezpośrednio do szosy Rypin-Sierpc, teren jest nieuzbrojony; istnieje możliwość podłączenia do sieci wodociągowej i linii energetycznej. Nie rozwiązany jest problem skanalizowania ww. terenu.

Ww. teren może być atrakcyjny dla inwestora strategicznego pod warunkiem uzbrojenia terenu w zakresie wody i kanalizacji lub wyznaczenie i przygotowanie nowego, atrakcyjnego terenu o mniejszym stopniu trudności przy jego uzbrojeniu, który będzie atrakcyjny dla inwestora strategicznego w skali gminy.

Gmina posiada również 6 małych działek w Mariankach o ogólnej powierzchni 0,3 ha i 8 małych działek w Sadłowie o ogólnej powierzchni 0,7 ha. Są to jednak działki przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową, jednorodzinna z dopuszczeniem funkcji usługowej, nieuciążliwej.

5.8 Identyfikacja problemów - gospodarka

Do problemów skutków zaliczono:

- zbyt małą ilość podmiotów gospodarczych tworzących miejsca pracy,
- za mało większych zakładów pracy
- niską opłacalność towarowej produkcji rolnej,
- jeszcze zbyt duże zatrudnienie w rolnictwie (7,6 osób na 100 ha przy zalecanym wskaźniku 5 osób na 100 ha),
- nie w pełni wykorzystane walory turystyczno-rekreacyjne

Do problemów przyczyny:

- brak przygotowanych uzbrojonych terenów pod inwestycje,
- brak przygotowanego i uzbrojonego terenu pod inwestycje dla inwestora strategicznego,
- brak punktu obsługi inwestora oraz ofert dla inwestorów strategicznych.
- brak przygotowanych uzbrojonych terenów pod budownictwo mieszkaniowe,
- brak instytucjonalnego wsparcia rozwoju przedsiębiorczości a zwłaszcza rozwoju mikroprzedsiębiorczości,
- brak instytucjonalnego wsparcia bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem

- brak miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego z terenami przeznaczonymi pod inwestycje
- brak instytucjonalnego wsparcia dla osób odchodzących z rolnictwa
- duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych,
- niedostatecznie rozwinięta baza przetwórstwa rolno-spożywczego.
- zbyt niska konkurencyjność produktów rolnych,
- przewaga niskich klas bonitacyjnych gleby
- nierozwinięta baza turystyczno-rekreacyjna.

Kluczowym problemem w Gminie jest brak miejsc pracy.

6 Sfera społeczna

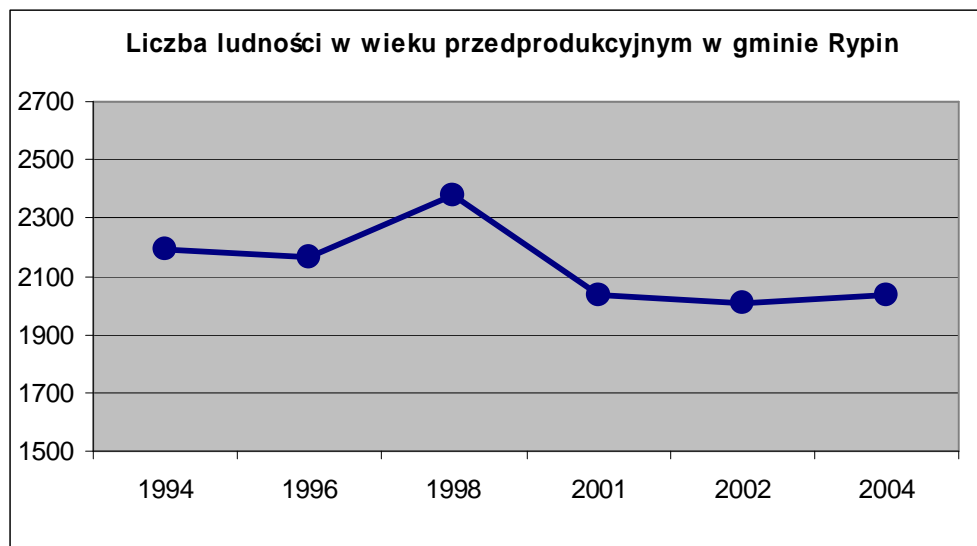
6.1 Sytuacja demograficzna i społeczna terenu

Według danych z 2005r. na terenie Gminy Rypin zamieszkuje 7663 osób w 23 miejscowościach.

Tabela 20 Ludność w Gminie Rypin w latach 1994-2003

Rok	Ludność		Ludność w wieku		
	Ogółem	W tym kobiety	Przedprodukcyjnym	Produkcyjnym	Poprodukcyjnym
1994	7533	3703	2191	4160	1182
1995	7570	3714	2196	4183	1191
1996	7555	3721	2167	4197	1191
1997	7501	3677	2142	4154	1205
1998	7794	3785	2380	4318	1096
2000	7649	3767			
2001	7667	3775	2037	4261	1187
2002	7392	3626	2009	4187	1196
2003	7674	3781			
2004	7663	3779	2037	4261	1365

Wykres 2 Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Rypin w latach 1994-2004

Należy uznać fakt trendu spadkowego liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, na przestrzeni 10 lat ilość osób z przedziału wiekowego 0-17 lat zmniejszyła się o ok. 7 % podczas gdy ludność ogółem zwiększyła się o 130 osób tj. 1,7 %. Związane jest to z wieloma przyczynami:

1. Duże bezrobocie i niskie dochody ludności sprawiają, że coraz mniej małżeństw decyduje się mieć dzieci, zaczyna dominować model rodziny z jednym dzieckiem (2+1).

2. Zarówno poziom dochodów jak i ambicje zawodowe skłaniają dużą część kobiet do podjęcia pracy, przez co nie decydują się mieć dziecka.
3. Coraz więcej jest jednoosobowych gospodarstw domowych, młodzi ludzie stawiają na karierę zawodową kosztem założenia rodziny.

Spółeczeństwo polskie upodabnia się pod tym względem do społeczeństw zachodnioeuropejskich, gdzie sytuację taką zaobserwować można było już kilkanaście lat temu, rezultatem tego jest starzenie się społeczeństwa.

Strukturę ludności Gminy wg Spisu Powszechnego z 2002r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 21 Ludność wg płci i wieku

Wiek	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	W odsetkach (ogółem=100)			Na 100 mężczyzn przypada kobiet
				ogółem	mężczyźni	kobiety	
0-4	477	250	227	6,5	6,6	6,3	91
5-9	563	307	256	7,6	8,2	7,1	83
10-14	619	328	291	8,4	8,7	8,0	89
15-19	605	315	290	8,2	8,4	8,0	92
20-24	583	294	289	7,9	7,8	8,0	98
25-29	567	308	259	7,7	8,2	7,1	84
30-34	479	254	225	6,5	6,7	6,2	89
35-39	481	274	207	6,5	7,3	5,7	76
40-44	475	259	216	6,4	6,9	6,0	83
45-49	469	259	210	6,3	6,9	5,8	81
50-54	434	215	219	5,9	5,7	6,0	102
55-59	313	155	158	4,2	4,1	4,4	102
60-64	284	131	153	3,8	3,5	4,2	117
65-69	336	156	180	4,5	4,1	5,0	115
70-74	316	129	187	4,3	3,4	5,2	145
75-79	218	78	140	2,9	2,1	3,9	179
80-84	105	36	69	1,4	1,0	1,9	192
85 i więcej	68	18	50	0,9	0,5	1,4	278
ogółem	7392	3766	3626	100,0	100,0	100,0	96

Widoczna jest znaczna dysproporcja w ilości kobiet i mężczyzn w poszczególnych kategoriach wiekowych. W młodszych przedziałach zdecydowanie dominują mężczyźni, natomiast w starszych (powyżej 50 roku życia) rysuje się przewaga kobiet. Związane jest to z większym wskaźnikiem urodzeń chłopców oraz długością życia.

Zgodnie ze spisem powszechnym ludność wg ekonomicznych grup wieku i płci w 2002 r. przedstawia poniższa tabela.

Tabela 22 Ludność wg ekonomicznych grup wieku i płci

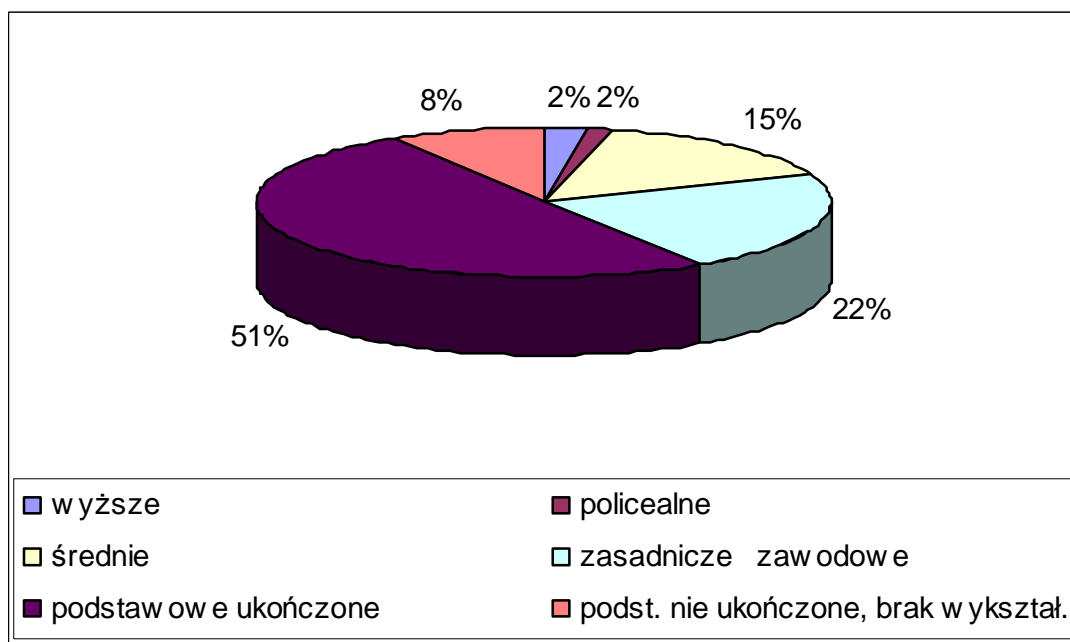
Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Ludność w wieku:			
- przedprodukcyjnym (mężczyźni i kobiety w wieku 0-17)	2009	1071	938
- produkcyjnym (mężczyźni w wieku 18-64 lata; kobiety w wieku 18-59 lat)	4187	2278	1909
- poprodukcyjnym (mężczyźni w wieku 65 lat i więcej; kobiety w wieku 60 lat i więcej)	1196	417	779
OGÓLEM	7392	3766	3626

Analiza ludności wg ekonomicznych grup wieku wskazuje, iż najliczniejszą grupę stanowi ludność w wieku zdolności produkcyjnej. Udział tej grupy w całej populacji w 2002 roku wyniósł 56,6 % (55,6 % w 2004r.). Druga co do liczebności była grupa w wieku przedprodukcyjnym, której udział w całej populacji ludności Gminy wyniósł 27,2 % (26,6 % w 2004 r.), ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 16,2 % (17,8 % w 2004 r.) ogółu ludności.

Tabela 23 Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia, płci i wieku w 2002r.

Wiek	Ogółem	Wykształcenie							
		wyższe	policealne	średnie			Zasadnicze zawodowe	Podst ukończone	Podst nie ukończone i bez wykształ
				razem	Ogólno-kształcące	zawodowe			
Ogółem	5972	146	93	894	238	656	1306	3022	507
13-19	844	-	-	49	19	30	62	551	181
20-29	1150	67	35	339	96	243	338	356	13
30-39	960	42	19	208	49	159	396	288	7
40-49	944	16	19	170	31	139	301	428	9
50-59	747	7	14	79	22	57	146	486	15
60-64	284	5	3	16	5	11	29	208	23
65 i więcej	1043	9	3	33	16	17	34	705	259
Mężczyźni	3014	53	26	382	74	308	802	1504	244
Kobiety	2958	93	67	512	164	348	504	1518	263

Wykres 3 Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Rypin

We wszystkich przedziałach wiekowych cały czas utrzymuje się przewaga osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym lub podstawowym, jednakże jednocześnie zwiększa się odsetek osób kończących szkołę średnie. Najlicniejszy udział osób z wyższym wykształceniem jest w przedziale wiekowym 20-29 lat - 67 osób, jednak w odniesieniu do ogólnej liczby ludności w tym wieku wynosi on zaledwie 5,8%. Jako pozytywne zjawisko odnotować należy zmniejszającą się ilość osób, które są bez wykształcenia, nie ukończyły szkoły podstawowej lub ukończyły jedynie szkołę podstawową.

Tabela 24 Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia

wstawić stronę

Z analizy powyższych danych wynika, że największe szanse na rynku pracy mają osoby z wyższym wykształceniem, współczynnik zatrudnienia wynosi tu 94,4% a stopa bezrobocia 5,6. Wg danych osoby z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym mają zbliżone poziomem wskaźniki zatrudnienia i aktywności zawodowej bezrobocia i nie różnią się stopą bezrobocia. W grupie osób z wykształceniem podstawowym ukończonym, nieukończonym i bez wykształcenia szkolnego wskaźniki zatrudnienia i aktywności zawodowej są na bardzo niskim poziomie, a bezrobocie powyżej średniej.

W grupie mężczyzn zdecydowanie najkorzystniej prezentują się osoby z wykształceniem wyższym. Współczynnik aktywności zawodowej i w grupach osób z wykształceniem średnim i zasadniczym zawodowym kształtuje się na bardzo podobnym poziomie, wskaźnik zatrudnienia i poziom bezrobocia wśród osób z wykształceniem średnim jest również bardzo podobny.

Sytuacja kobiet na rynku pracy przedstawia się gorzej aniżeli mężczyzn, pomimo ich lepszego wykształcenia (23,6% aktywnych zawodowo kobiet stanowią kobiety z wykształceniem średnim i wyższym, analogiczny wskaźnik dla mężczyzn wynosi 16,0%). Poziom bezrobocia jest na wysokim poziomie 26,9 % – 32,0 %, jedynie wyższe wykształcenie daje szanse na zatrudnienie (wskaźnik zatrudnienia wynosi 82,7 a bezrobocia 6,3 %).

Tabela 25 Ilość bezrobotnych w Gminie Rypin i całym powiecie rypińskim według czasu pozostawania bez pracy, wykształcenia, wieku i stażu pracy w latach 2001-2004

Wyszczególnienie		Powiat rypiński				Gmina Rypin			
		Lata				Lata			
		2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Bezrobotni ogółem		5695	5891	6050	5680	934	968	1015	941
Poprzednio pracujący		4239	4401	4524	4364	675	724	768	725
Ze zwolnień grupowych		191	134	89	58	33	26	19	13
Bezrobotni z prawem do zasiłku		1114	984	871	889	149	170	130	133
Absolwenci		305	304	302	0	54	44	23	0
Niepełnosprawni bezrobotni		51	95	106	102	6	14	17	22
Czas pozostały bez pracy	Do 1 miesiąca	286	296	516	469	29	27	55	67
	1-3	626	646	726	606	96	101	102	105
	3-6	626	601	628	564	97	95	105	91
	6-12	873	932	703	774	145	155	105	102
	12-24 miesięcy	1194	1096	1086	959	180	179	184	147
	Pow. 24 miesięcy	2090	2320	2391	2308	387	411	464	429
Wykształcenie	Wyższe	100	111	131	112	14	10	17	8
	Policealne i średnie zawodowe	959	1020	1097	1042	151	147	153	153
	Średnie ogólnokształcące	307	340	375	340	36	47	50	44
	Zasadnicze zawodowe	1598	1627	1681	1501	341	253	263	236
	Podstawowe i niepełne	2731	2793	2766	2685	492	511	532	500
Wiek	15-17 lat	0	0	0	0	0	0	0	0
	18- 24 lata	1770	1844	1873	1554	315	323	331	258
	25-34 lata	1571	1587	1716	1604	278	289	288	284
	25-44 lata	1294	1283	1215	1153	195	202	212	192
	45-54 lata	947	1053	1108	1185	130	140	170	185
	55-59 lat	104	109	124	163	15	11	12	21
	60-64 lata	9	15	14	21	1	3	2	1
Staż pracy	Do 1 roku	1021	959	903	820	148	151	153	147
	1-5 lat	1212	1327	1495	1459	217	353	281	265
	5-10 lat	752	837	871	791	150	167	164	132
	10-20 lat	772	789	750	764	97	108	102	113
	20-30 lat	450	450	465	472	58	52	61	59
	30 i więcej	32	39	40	58	7	7	7	7
	Bez stażu	1456	1490	1526	1316	257	230	247	218

Wniosek I

Z roku na rok spada bezrobocie wśród absolwentów (w 2004 r. wynosi 0) – świadczy to o dobrych programach zatrudniania absolwentów.

Wniosek II

Z roku na rok wzrasta liczba bezrobotnych niepełnosprawnych co może świadczyć o braku programów i zachęt w zakresie zatrudniania niepełnosprawnych .

Wniosek III

W grupie bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy największą liczbę stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Liczba bezrobotnych wzrasta wraz z długością okresu pozostawania bez pracy.

Wniosek IV

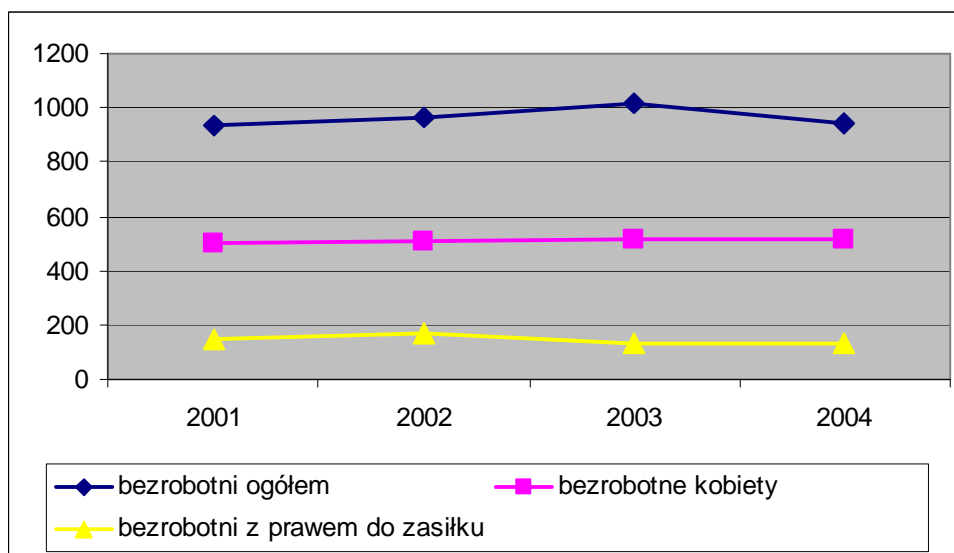
W kategorii wykształcenia największą liczbę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym oraz niepełnym.

Wniosek V

W kategorii wiekowej najwięcej bezrobotnych jest w grupie pomiędzy 18 a 24 rokiem życia. Od wieku 24 lata do 54 lata liczba ta jest również wysoka, ale z tendencją lekko malejącą. W przedziale 55-64 lata liczba bezrobotnych gwałtownie spada.

W okresie od 31.12.2003 r. do 31.12.2004r. liczba bezrobotnych w gminie Rypin spadła o ok. 7 %. Należy to kojarzyć z wejściem Polski do UE w maju 2004 r. Na wynik ten wpłynął radykalny spadek bezrobocia (ok. 22%) w grupie wiekowej pomiędzy 18-24 rokiem życia. Najprawdopodobniej wiąże się to z wyjazdami młodych bezrobotnych do pracy do krajów Unii.

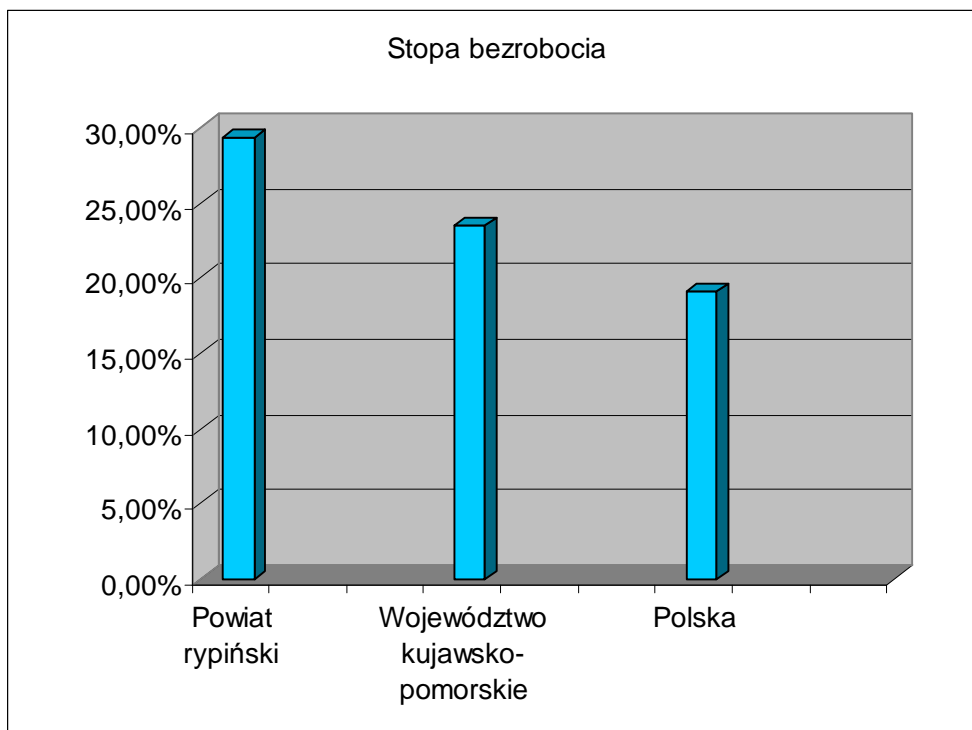
Wykres 4. Zmiana liczby bezrobotnych w gminie Rypin w latach 2001-2004

W liczbie bezrobotnych ogółem oraz liczbie bezrobotnych kobiet po okresie wzrostu w latach 2001-2003 nastąpił spadek w roku 2004r. Liczba bezrobotnych z prawem do zasiłku natomiast po okresie spadku w latach 2002-2003 ustabilizowała się na poziomie 133 w roku 2004. Dodatkowo w analizie ilości bezrobotnych kobiet zauważyć można, utrzymujący się trend stabilny, udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych, w 2001r wynosił on 53,9%, a w 2004r. – 54,9%.

Z danych uzyskanych z PUP w Rypinie wg stanu na dzień 31.12.2004r. porównanie stopy bezrobocia w powiecie rypińskim w stosunku do miasta Rypina, województwa kujawsko-pomorskiego i całego kraju wygląda następująco:

Wykres 5. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i kraju (stan na dzień 31.12.2004)

Tabela 26. Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i kraju (stan na dzień 31.12.2004 r.)

Lp.	Wyszczególnienie	Stopa bezrobocia
1.	Powiat rypiński	29,3%
2.	Województwo kujawsko-pomorskie	23,5 %
3.	Polska	19,1 %

Na terenie powiatu rypińskiego zjawisko bezrobocia ma charakter strukturalny i masowy. Główną przyczyną tego stanu jest w dalszym ciągu brak dostatecznej ilości miejsc pracy dla wzrastającej z roku na rok liczby osób w wieku produkcyjnym.

6.2 Warunki i jakość życia mieszkańców

Tabela 27 Warunki i jakość życia mieszkańców

Wyszczególnienie	Ogółem	W tym wyposażone w					
		łazienkę	Ciepłą wodę bieżącą		gaz z sieci	gaz z butli	
			Razem	ogrzewaną			
			poza mieszk.	w mieszk.			
Ogółem	1777	1274	1071	61	1010	-	1619
W tym zamieszkane stale:							
mieszkania	1757	1268	1062	60	1002	-	1608
ludność	7389	5529	4661	202	4459	-	6951
W budynkach wybudowanych w latach							
Przed 1918	50	20	14	-	14	-	44
1918-1944	189	103	80	-	80	-	167
1945-1970	754	492	421	8	413	-	677
1971-1978	463	377	301	16	285	-	435
1979-1988	231	201	178	35	143	-	214
1989-2002	84	77	74	2	72	-	78
Stanowiące własność:							
Osób fizycznych	1582	1138	962	-	962	-	1438
Spółdzielni mieszkaniowych	63	63	61	59	2	-	63
Gminy	81	33	19	-	19	-	72
Skarbu państwa	39	28	17	-	17	-	35
Zakładów pracy	10	10	10	2	8	-	9
Pozostałych podmiotów	2	2	2	-	2	-	2

Na podstawie spisu powszechnego z 2002 r. opracowano poniżej charakterystykę wyposażenia mieszkań.

Tabela 28 Mieszkania zamieszkane stale wg wyposażenia w instalacje.

Wyszczególnienie	Mieszkania wyposażone w						
	ogółem	wodociąg	Podłączenie do sieci kanalizacyjnej	ustęp	łazienkę	gaz z butli	centralne ogrzewanie
liczba	1777	1505	15	1225	1274	1619	1202
% ogółu mieszkań	100	84,7	0,8	68,9	71,7	91,1	67,6

Pod względem liczby mieszkań gmina zwodociągowana jest już w 84,7 %. Znikoma ich liczba podłączona jest jednak do kanalizacji sanitarnej. Ponad dwie trzecie mieszkań posiada łazienkę i podobny odsetek centralne ogrzewanie. Prawie wszystkie mieszkania korzystają z gazu butlowego.

6.3. Mieszkańcy dochody i źródła utrzymania

Tabela 29. Ludność według głównego źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Ogółem	Utrzymująca się						Nie ustalono	
		Z pracy				Z pozostałych źródeł			
		razem	najemnej	na rachunek własny lub z dochodów z najmu	w tym w swoim gospodarstwie rolnym	razem	W tym z emerytury z renty		
Ogółem	7391	4550	2153	2397	2183	2840	1333	821	2
Posiadający własne źródło utrzymania	4410	2304	1050	1254	1166	2106	1175	600	-
0-14	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15-19	78	53	40	13	11	25	-	17	-
20-29	745	586	381	205	186	159	-	43	-
30-39	797	686	326	360	327	111	1	36	-
40-49	813	630	214	416	394	183	6	107	-
50-59	670	317	86	231	220	353	112	186	-
60-64	275	21	3	18	17	254	178	71	-
65 i więcej	1032	11	-	11	11	1021	878	140	-
Mężczyźni	2312	1375	674	701	634	937	449	284	-
Kobiety	2098	929	376	553	532	1169	726	316	-
Utrzymywani	2980	2246	1103	1143	1017	734	158	221	-
0-14	1659	1345	638	707	629	314	19	81	-
15-19	527	421	158	263	243	106	20	38	-
20-29	405	294	158	136	119	111	29	51	-
30-39	163	96	79	17	10	67	24	14	-
40-49	130	62	49	13	11	68	33	19	-
50-59	76	27	21	6	4	49	16	18	-
60-64	9	-	-	-	-	9	7	-	-
65 i więcej	11	1	-	1	1	10	10	-	-
Mężczyźni	1452	1083	505	578	521	369	89	105	-
Kobiety	1528	1163	598	565	496	365	69	116	-

Zgodnie z uzyskaną informacją z Urzędu Skarbowego w Rypinie w poniższej tabeli przedstawiono kwoty podatku należnego odnoszące się do terenu gminy i powiatu.

Tabela 30. Kwota należnego podatku dochodowego

Rok	Kwota należnego podatku dochodowego		Ilość podatników z Powiatu Rypin
	Gmina Rypin	Powiat Rypin	
2001	1 706 485	17 562 784	24 760
2002	6 961 076	23 815 766	25 358
2003	2 263 072	19 587 662	26 290
2004	2 158 581	21 599 942	26 413

6.4 Grupy społeczne wymagające wsparcia

Niskie dochody, przy jednocześnie trudnej sytuacji na regionalnym rynku pracy i wysokiej liczbie bezrobotnych, zwłaszcza długotrwale bezrobotnych, powodują, że coraz większa liczba ludności zmuszona jest do korzystania z pomocy społecznej.. Skalę pomocy społecznej, jako wyraz ubóstwa ludności, ilustruje między innymi wskaźnik procentowego udziału ludności korzystającej z pomocy społecznej w relacji do ogółu ludności. Wskaźnik ten dla całego kraju w roku 2001 r. wynosił 14,1%.

Skalę pomocy społecznej na terenie Gminy ze względu na formy i powody jej udzielenia w latach 2002-2004 przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 31. Liczba osób objętych pomocą społeczną i wskaźnik ubóstwa

	2002 r.	2003 r.	2004 r.
Ogólna liczba osób objętych pomocą społeczną	4 922	4 529	5 129
Wskaźnik procentowego udziału ludności korzystającej z pomocy społecznej w relacji do ogółu mieszkańców	66,5 %	59,0 %	66,9 %

Tabela 32 Liczba środowisk objętych pomocą społeczną (według powodów) w latach 2002 – 2004.

Powód trudnej sytuacji życiowej	2002		2003		2004	
	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	428	1 498	428	1 498	428	1498
Sieroctwo	-	-	-	-	9	42
Bezdomność	-	-	-	-	-	-
Potrzeba ochrony macierzyństwa	80	280	60	210	80	280
Bezrobocie	350	1 225	312	1 092	380	1 330
Niepełnosprawność	64	224	-	-	64	224
Długotrwała choroba	27	89	27	89	2	5
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	350	1 225	360	1 260	370	1 295
rodziny niepełne	27	75	20	62	27	89
rodziny wielodzietne	48	288	48	307	58	348
Alkoholizm	5	18	3	11	5	18
Narkomania	-	-	-	-	-	-
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	-	-	-	-	-	-
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	-	-	-	-	-	-
Inne	-	-	-	-	-	-
Razem	1 304		1 190		1 338	

Tendencja w ilości rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2002-2004 ma charakter zmienny, w 2002 wspartych było 1 304 rodzin w roku kolejnym nastąpił spadek do 1 190, natomiast w 2004r. nastąpił wzrost do poziomu 1 338 rodzin.

Wśród powodów trudnej sytuacji życiowej największy udział we wszystkich latach ma ubóstwo, bezrobocie a także bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych. Tendencje wzrostowe można zauważyć wśród powodów takich jak bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Tabela 33 Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań zleconych Gminie w latach 2002 – 2004

L.p.	Rodzaj świadczenia	2002			2003			2004		
		Liczba osób	Liczba świadczeń	Koszty (w zł)	Liczba osób	Liczba świadczeń	Koszty (w zł)	Liczba osób	Liczba świadczeń	Koszty (w zł)
1	Zasiłki stałe	36	349	144214	30	309	129 244	35	231	52 291
2	Zasiłki stałe wyrównawcze	23	225	46 352	39	404	115 971	47	188	112 343
3	Dodatki do zasiłków stałych wyrównawczych	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Zasiłki okresowe gwarantowane	8	69	29 905	7	50	19 906	5	20	7 223
5	Zasiłki okresowe specjalne	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Zasiłki okresowe	160	502	70 675	87	174	14 150	180	634	70 000
7	Renty socjalne	59	664	268 444	57	494	206 873	-	-	-
8	Dodatki do renty socjalnej	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Zasiłki z tytułu ochrony macierzyństwa	42	181	49 238	52	156	64 548	18	67	22 918
10	Usługi opiekuńcze przysługujące na podst. przepisów o ochronie zdrowia psychicznego	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Zasiłki pielęgnacyjne	31	331	45 321	27	273	38 214	-	-	-
12	Zasiłki rodzinne	9	45	2 578	2	13	552	-	-	-
13	Pomoc dla kombatantów	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Razem	368	2 366	656 727	301	1 873	589 458	285	1 140	264 775

Zasiłki stałe, Zasiłki okresowe, Zasiłki pielęgnacyjne, Zasiłki rodzinne za 2004 rok obejmują jedynie okres od I-IV gdyż wyszły z systemu pomocy społecznej.

6.5. Rynek pracy

Sytuacja na regionalnych rynkach pracy jest rezultatem zmian, jakie miały miejsce w minionych latach, tj. od początku transformacji.

Wyraziły się one znacznym spadkiem zatrudnienia w gospodarce narodowej, pojawieniem się nieznanego dotąd w Polsce zjawiska bezrobocia oraz zmianami w strukturze zatrudnienia, wyrażającymi się wzrostem pozarolniczego sektora prywatnego. Te zjawiska, kształtujące sytuację na rynkach pracy przebiegały ze zróżnicowaną regionalnie dynamiką i tempem. Największy spadek liczby pracujących od 1989 roku miał miejsce na obszarach gdzie dominowała państwowa gospodarka rolna i ona po upadku na początku transformacji, przyczyniła się do zwalniania pracowników.

Stopa bezrobocia w Gminie jest na wysokim poziomie, biorąc pod uwagę wchodzenie na rynek pracy młodych ludzi z wyżu demograficznego z lat 80-tych sytuacja ta może jeszcze ulec pogorszeniu.

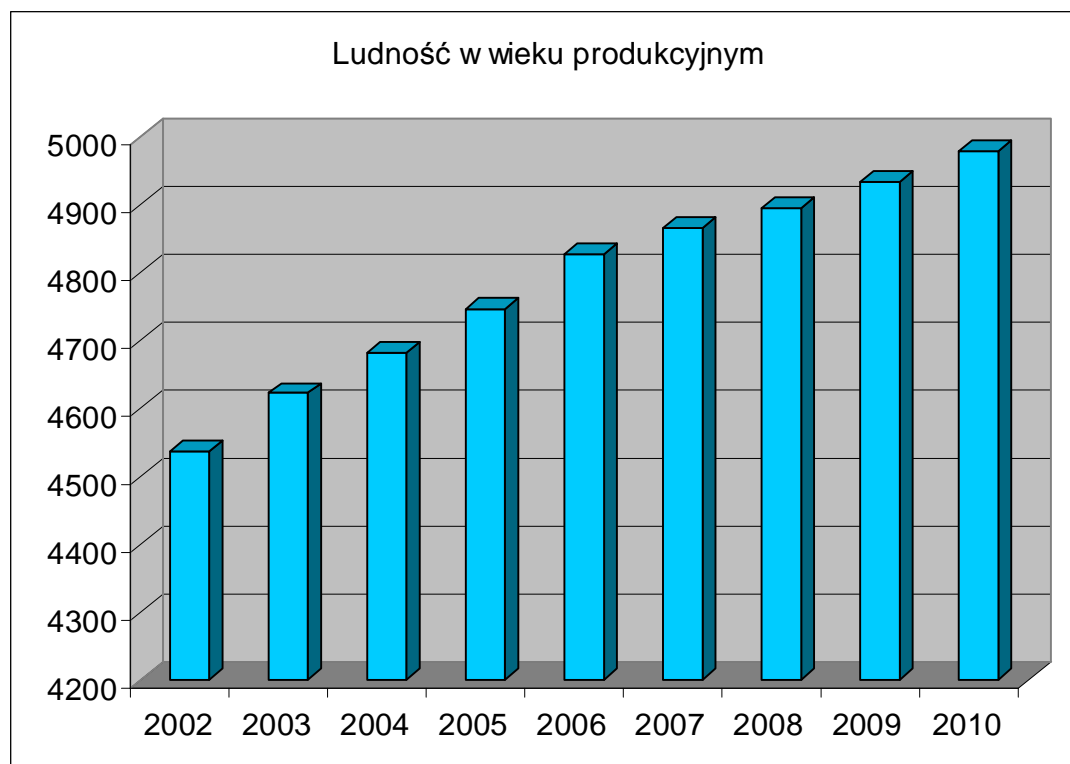
Ilość osób w wieku produkcyjnym w kolejnych latach w Gminie Rypin w oparciu o strukturę wiekową z 2002r. przedstawiać się będzie następująco.

Tabela 34 Prognoza ludności w wieku produkcyjnym w latach 2002-2010

Lp.	Rok	Ludność w wieku produkcyjnym*	Wzrost do roku poprzedniego w %
1	2002	4537	-
2	2003	4623	1,9
3	2004	4683	1,3
4	2005	4747	1,4
5	2006	4827	1,7
6	2007	4867	0,8
7	2008	4897	0,6
8	2009	4934	0,8
9	2010	4981	1,0

*wiek produkcyjny: dla mężczyzn 15-65 lat, dla kobiet 15-60 lat

Wykres 6. Ludność w wieku produkcyjnym w latach 2002-2010. (Prognoza na podstawie spisu powszechnego 2002 r.)

Z roku na rok na rynku pracy w Gminie Rypin liczba osób w wieku produkcyjnym zwiększać się będzie średnio o 31 osób. Aby skutecznie przeciwdziałać wzrostowi bezrobocia w ciągu najbliższych 5 lat należałoby zwiększyć liczbę miejsc pracy o ok. 3,1% tj. 154 osób (o tyle zwiększy się ilość osób w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2006-2010). Podobna sytuacja występuje w całym kraju, dlatego też walka z bezrobociem jest największym wyzwaniem najbliższych lat.

Tabela 35. Rynek pracy w Gminie Rypin w 2003 r. Stan w dniu 31 XII.

Wyszczególnienie	ogółem	mężczyźni	kobiety	Rolnictwo, łowiectwo, rybolówstwo, rybactwo	Przemysł i budownictwo	Usługi
				w % ogółem		
Gmina Rypin	495	382	113	1,0	55,8	43,2

Według faktycznego miejsca pracy; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie.

Spośród gmin ziemskich powiatu, gmina Rypin wyróżnia się największym rynkiem pracy, na którym zatrudnienie znajduje 495 osób. Bardzo wyraźnie można zaobserwować tu

jednak dużą dysproporcję pomiędzy ilością zatrudnionych kobiet i mężczyzn, kobiety stanowią zaledwie 22,8 % ogółu zatrudnionych.

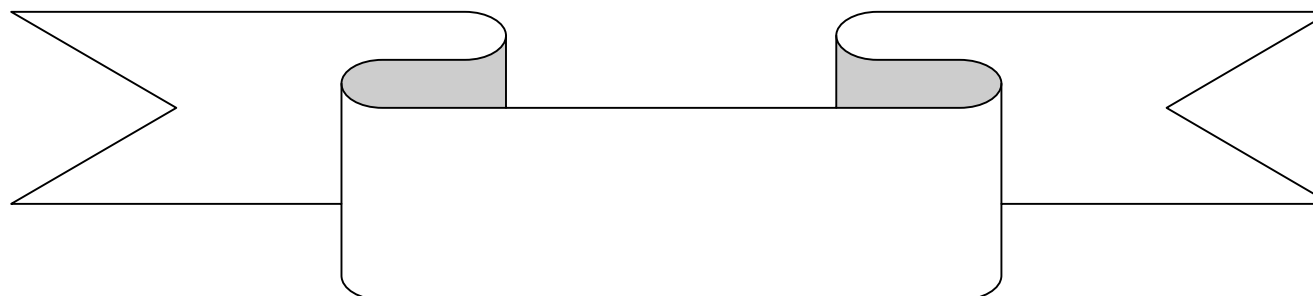
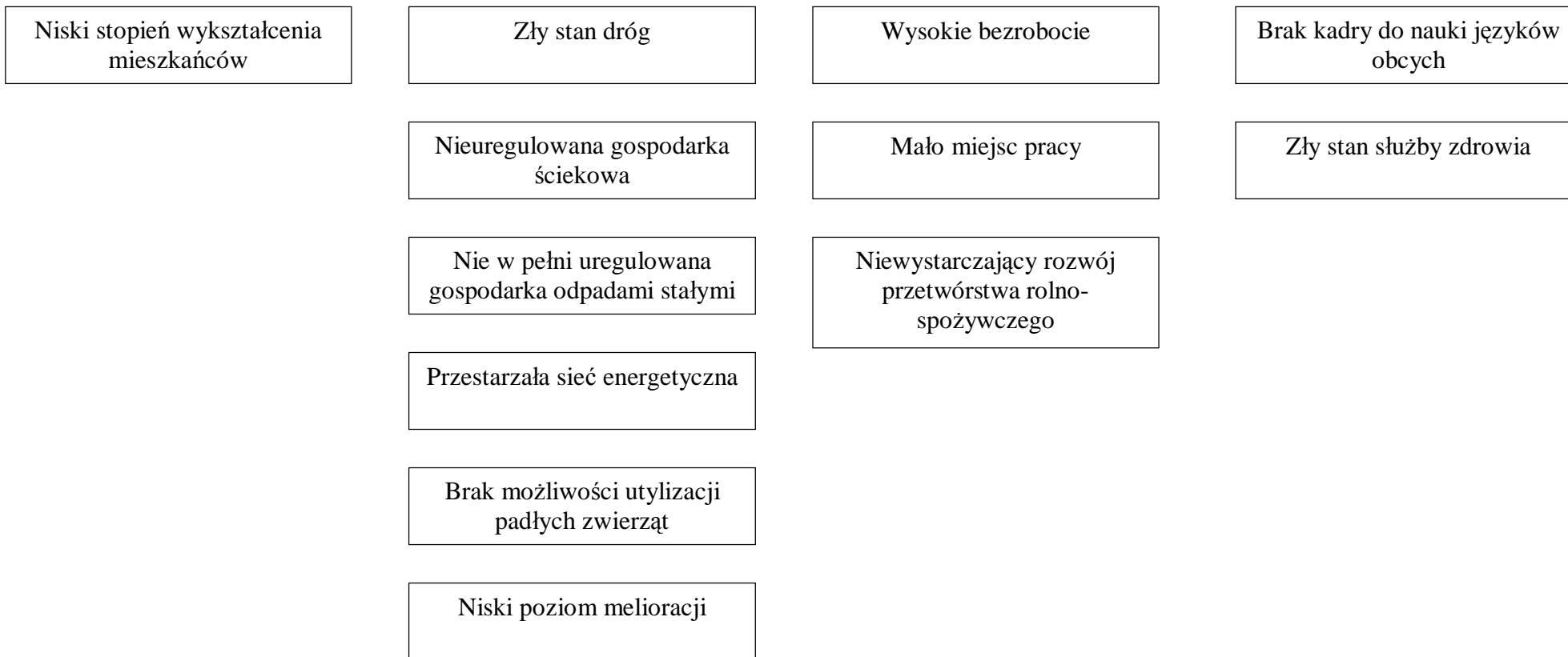
6.6 Identyfikacja problemów – sfera społeczna

Do najważniejszych problemów w tej sferze zaliczono:

- Wykształcenie ludności nie jest wystarczające i odpowiednie do zmieniającego się rynku pracy
- We wszystkich przedziałach wiekowych cały czas utrzymuje się przewaga osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym.
- Osoby z wykształceniem wyższym stanowią zaledwie 2 % mieszkańców Gminy.
- Wysoka liczba bezrobotnych.
- Z roku na rok na rynku pracy w Gminie Rypin liczba osób w wieku produkcyjnym zwiększać się będzie średnio o ok. 31 osób. Aby skutecznie przeciwdziałać wzrostowi bezrobocia w ciągu najbliższych 5 lat należałoby zwiększyć liczbę miejsc pracy o ok. 3,1 % tj. 154 osób (o tyle zwiększy się ilość osób w wieku produkcyjnym na przestrzeni lat 2006- 2010).
- Z roku na rok wzrasta liczba bezrobotnych niepełnosprawnych co może świadczyć o braku programów i zachęt w zakresie zatrudniania niepełnosprawnych .
- W grupie bezrobotnych wg czasu pozostawania bez pracy największą liczbę stanowią osoby długotrwale bezrobotne. Liczba bezrobotnych wzrasta wraz z długością okresu pozostawania bez pracy.
- Największą liczbę bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym i podstawowym oraz niepełnym.
- Najwięcej bezrobotnych jest w grupie pomiędzy 18 a 24 rokiem życia.
- Na rynku pracy kobiety stanowią zaledwie 22,8 % ogółu zatrudnionych.

- Pogarszająca się powoli sytuacja kobiet na rynku pracy

- Spadek dochodów mieszkańców w 2004 r.

- Wzrastająca liczba osób obejmowanych pomocą społeczną

- Wysoki udział i tendencje wzrostowe można zauważyć wśród powodów pomocy takich jak: ubóstwo, bezrobocie i bezradność w sprawach opiekuńczo wychowawczych i prowadzenie gospodarstwa domowego

- Bardzo wysoki wskaźnik procentowego udziału ludności korzystającej z pomocy społecznej w relacji do ogółu mieszkańców (66,9 %).

- Brak systemowego wsparcia bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem.

- Brak systemowego wsparcia rozwoju mikroprzedsiębiorstw.

- Niedostatecznie rozwinięta baza kulturalno-artystyczna.

ANALIZA PROBLEMÓW (Strategia Rozwoju Gminy Rypin)

IV. ZADANIA POLEGAJĄCE NA POPRAWIE SYTUACJI NA DANYM OBSZARZE

1. Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju Gminy Rypin powiatu i województwa

Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin

„Poprawa warunków życia mieszkańców gminy”

Cele operacyjne:

- zabezpieczona kadra do nauki języków obcych
- zabezpieczenie wraz z uzbrojeniem pod cmentarz
- dobry stan dróg
- uregulowana gospodarka ściekowa
- zmodernizowana sieć energetyczna
- gazyfikacja gminy
- właściwa gospodarka odpadami zwierzęcymi i odpadami roślinnymi
- wyższy poziom wykształcenia mieszkańców
- organizowanie się rolników w grupy
- zalesianie gruntów
- poprawny stan służby zdrowia
- sale gimnastyczne i boiska sportowe przy szkołach

Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego

Cel strategii

Powiat rypiński z dobrze rozwiniętym:

- rolnictwem,
- infrastrukturą techniczną,
- instytucjami społecznymi,
- przedsiębiorczością,
- wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi

Cel nadrzędny i priorytetowe obszary działań strategicznych zawarte w strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego

Priorytetowy obszar działań 1. Rozwój nowoczesnej gospodarki

Działanie 1.1. Kreowanie warunków przedsiębiorczości i upowszechniania innowacji

1.1.1 Rozwijanie postaw przedsiębiorczych

1.1.2. Rozwijanie instytucji otoczenia biznesu

1.1.3. Kształtowanie regionalnego systemu transferu innowacji i wymiany informacji

Działanie 1.2. Wzmacnianie konkurencyjności regionalnej gospodarki rolnej

1.2.1. Wspieranie adaptacji gospodarstw rolnych do funkcjonowania na współczesnych rynkach rolnych

1.2.2. Wzmacnianie konkurencyjności przetwórstwa rolno-spożywczego

Działanie 1.3. Promocja rozwoju turystyki

1.3.1. Promocja walorów i produktów turystycznych

1.3.2. Rozwój sektora usług turystycznych

Priorytetowy obszar działań 2. Unowocześnienie struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu

Działanie 2.1. Wspieranie rozwoju sieci osadniczej

2.1.1. Wspieranie procesów metropolizacji ośrodków stołecznych Bydgoszczy i Torunia

2.1.2. Rewitalizacja miast i wsi regionu

Działanie 2.2. Rozwój infrastruktury technicznej

2.2.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej regionu

2.2.2. Unowocześnienie układów transportowych wewnątrzregionalnych

2.2.3. Rozwój i unowocześnienie pozostałej infrastruktury technicznej i mieszkalnictwa

2.2.4. Rozwój infrastruktury gospodarki wodnej

Działanie 2.3. Rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego

2.3.1. Rozwój infrastruktury teleinformatycznej

2.3.2. Informatyzacja usług publicznych, zwłaszcza w administracji i zarządzaniu

Działanie 2.4. Rozwój infrastruktury społecznej

2.4.1. Unowocześnianie infrastruktury usług społecznych

2.4.2. Kształtowanie sieci usług publicznych z punktu widzenia ich dostępności

Działanie 2.5. Promocja dziedzictwa kulturowego

2.5.1. Zachowanie dziedzictwa kulturowego

2.5.2. Adaptacja dziedzictwa kulturowego do współczesnych potrzeb społecznych

Działanie 2.6. Zachowanie i wzbogacanie zasobów środowiska przyrodniczego.

2.6.1. Utrwalanie, wzbogacanie systemu ekologicznego regionu

2.6.2. Rewaloryzacja środowiska przyrodniczego

Priorytetowy obszar działań 3. Rozwój zasobów ludzkich

Działanie 3.1. Budowa społeczeństwa opartego na wiedzy

3.1.1. Wzmocnienie potencjału naukowego regionu

3.1.2. Poprawa efektywności kształcenia

3.1.3. Dostępność edukacji dla wszystkich . rozwój kształcenia ustawicznego

3.1.4. Wyrównywanie szans edukacyjnych

Działanie 3.2. Budowa kapitału społecznego

3.2.1. Wspieranie rozwoju sektora organizacji pozarządowych

3.2.2. Budowa partnerstwa publiczno-społecznego

Działanie 3.3. Promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą

3.3.1. Rozwój zatrudnienia osób bezrobotnych

3.3.2. Przeciwdziałanie bezrobociu osób zagrożonych utratą pracy w rolnictwie oraz sektorach mających

problemy z dostosowaniem się do potrzeb rynku pracy.

Działanie 3.4. Promocja i profilaktyka zdrowia

3.4.1. Edukacja zdrowotna społeczeństwa

3.4.2. Promocja aktywności sportowo-rekreacyjnej

3.4.3. Powszechna, wczesna diagnostyka medyczna

Działanie 3.5. Integracja społeczno-zawodowa i bezpieczeństwo ludności

3.5.1. Przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu

3.5.2. Wyrównywanie szans osób niepełnosprawnych

3.5.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa ludności

2. Zmiana struktury gospodarczej w kierunku rozwoju małych, średnich i mikro przedsiębiorstw

Zgodnie z Narodowym Planem Rozwoju, celem polityki rozwoju obszarów wiejskich naszego kraju jest poprawa warunków zatrudnienia pozarolniczego na wsi oraz podniesienie efektywności gospodarki rolno-spożywczej.

Poprawa warunków zatrudnienia ma nastąpić poprzez wspieranie rozwoju sektora małych i średnich przedsiębiorstw uwzględniając w tym samozatrudnienie.

W tym zakresie działania mają być wspierane finansowo z Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich oraz przez pośrednie wsparcie, za pośrednictwem instytucji non-profit, poprzez projekty finansowane z ZPORR. Priorytetu 2

Działanie 2.3 – reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa

Działanie 2.5 – promocja przedsiębiorczości.

Priorytet 3 Rozwój Lokalny

Działanie 3.4 – mikroprzedsiębiorstwa.

Podniesienie efektywności gospodarki rolno – spożywczej uzyska wsparcie z Sektorowego Programu Operacyjnego Restrukturyzacja i Modernizacja Sektora Żywnościowego i Rozwój Obszarów Wiejskich oraz przez pośrednie wsparcie instytucji korzystających z środków finansowych ZPORR

Działanie 2.1 – rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie.

W zmianach struktury gospodarczej wymagane jest wsparcie tych przemian w sferze odpowiedniego przygotowania merytorycznego mieszkańców, aby aktywnie mogli brać udział w życiu gospodarczym i jego przemianach.

Gmina może wykorzystać przy realizacji zmiany struktury gospodarczej własne zaplecze instytucjonalne rozszerzając jego kompetencje o rozwój gospodarczy. Ułatwi to sięganie po środki finansowe przewidziane w funduszach strukturalnych na realizację tak zwanych projektów „miękkich” proponowanych w Planie, a dotyczących rozwoju mikroprzedsiębiorczości, wsparcia bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem oraz wsparcia osób odchodzących z rolnictwa.

3. Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy

Realia życia i funkcjonowania po akcesji do Unii Europejskiej znacznie się zmieniły i aby wyrównać szanse rozwoju rodzimej przedsiębiorczości należy dbać o utrzymanie odpowiedniej świadomości i poziomu wiedzy wśród osób aktywnych gospodarczo.

Należy również zauważyć, że potrzeby społeczności lokalnej w dzisiejszych czasach sięgają dużo dalej niż tylko zapewnienie zadawalających „technicznych”, warunków życia.

Możliwość indywidualnego rozwoju staje się niejednokrotnie coraz bardziej cenioną wartością.

Realizacja warunków do indywidualnego rozwoju jest nieodłącznie związana z warunkami do kształcenia i edukacji, z wyposażeniem Gminy w nowoczesną infrastrukturę oświatową.

Placówki oświatowe powinny spełniać nie tylko takie funkcje jak edukacja i wychowanie dzieci i młodzieży. Należy jednocześnie stworzyć warunki do wykorzystania tych placówek do kształcenia na odległość i przede wszystkim do kształcenia ustawicznego zgodnie z Narodową Strategią Wzrostu Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich.

Wypełnianie misji oświatowej w Gminie sprowadzać się powinno z jednej strony do edukacji i wychowania dzieci i młodzieży i dostarczania wiedzy lokalnej społeczności, ale z drugiej strony do zwiększenia dostępu do informacji, mobilności zawodowej osób posiadających kwalifikacje zawodowe, na które brak jest zapotrzebowania na lokalnym rynku pracy.

Należy, zatem obecnie zwiększyć dostępność usług nauki języków obcych, norm prawnych i struktur administracyjnych obowiązujących w Europie, wiedzy z zakresu różnic kulturowych, norm obyczajowych.

Bardzo ważnym priorytetem jest kształcenie umiejętności obsługi komputera i korzystania z nowoczesnych technologii teleinformatycznych.

4. Zadania

W toku prac nad niniejszym Planem Rozwoju Lokalnego określone zostały zadania dla poprawienia sytuacji na obszarze Gminy. Zadania te są zgodne z celami strategicznymi Gminy zawartymi w Strategii Rozwoju Gminy Rypin.

Nr zadania	Zadanie
1	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Balin-Balin 1300 m 0,56 mln
2	Przebudowa -modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Starorypin nr 120309 C 1,280 99101 nlm zł
3	Przebudowa -modernizacja drogi gminnej Ławy-Rusinowo 0,99482292 mln zł
4	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi Dębiany-Borowo 2000 m 0,93 mln
5	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Podole-Starorypin 1200 m 0,56 mln

6	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Rusinowo-Strzygi-Wąpielsk 1700 m 0,74 mln
7	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo Nowe-Sadłowo Rumunki 2500 m. 1,15mln
8	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy- Kwiatkowo-Stępowo 4000 m. 1,84 mln
9	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Dylewo-Kwiatkowo 4500 m. 2,07 mln
10	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo- Zasadki 1400 m. 0,65 mln
11	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Borzymin- Nadróż 2000 m. 0,95 mln
12	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Cetki-Cetki 700 m. 0,32 mln
13	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Stępowo- Stępowo 900 m. 0,42 mln
14	Remont drogi gminnej w sołectwie Kowalki 2000 m. 0,1 mln
15	Remont drogi gminnej Puszcza Rządowa – Szczerby 2000 m 0,1 mln
16	
17	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Jasin, Kwiatkowo, Zakrocz 5500 m. 2,53 mln
18	Remont dróg gminnych w sołectwie Sadłowo -Rumunki 1000 m. 0,05 mln
19	Remont drogi gminnej Godziszewy - Kwiatkowo 2800 m. 0,14 mln
20	Remont dróg gminnych w sołectwie Godziszewy 3000 m. 0,15 mln
21	Remont dróg gminnych w sołectwie Marianki 4000 m. 0,2 mln
22	Remont drogi gminnej w sołectwie Stępowo 6000 m. 0,3 mln
24	Budowa chodnika w m. Kowalki – Sadłowo (Pałac) 600 m ² . 0,05 mln
25	Budowa chodnika w m Kowalki 1500 m ² . 0,075 mln
26	Budowa chodnika w m Marianki 3000 m ² . 0,15 mln
26a	Budowa chodnika w m. Borzymin 750 m ² .
26b	Budowa chodnika w m. Zakrocz 750 m ² .

27	Budowa chodnika do przystanku PKS w Stępowie 1000 m ² . 0,05 mln
27a	Budowa chodnika w Starorypinie Prywatnym (od szosy brodnickiej do cmentarza i osiedla mieszkalnego) 250 000 zł
27b	Budowa chodnika w Rusinowie 100 000 zł
28	Budowa ścieżki rowerowej Kowalki, Dębiany, Zakrocz, Kwiatkowo Stępowo, Sadłowo, Linne, Starorypin, Marianki, Rusinowo, Czyżewo, Cetki, Borzymin, Balin, Kowalki - 40 km.
29	Budowa parkingu przy ośrodku zdrowia i cmentarzu w m. Sadłowo o pojemności 50 pojazdów
30	Budowa parkingu przy gimnazjum w m. Kowalki o poj. 30 pojazdów
31	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Sadłowo pkt. 10 (lamp)
32	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Marianki pkt. 6 (lamp)
33	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Czyżewo pkt. 5 (lamp)
34	Budowa kanalizacji ściekowej Dylewo-Sikory-Kowalki-Balin-Głowińsk-Rusinowo 13,5 km. 1,9 mln
35	Budowa kanalizacji ściekowej Borzymin-Rypin 6 km. 1 mln
36	Budowa kanalizacji ściekowej Podole - Starorypin, Marianki - Rusinowo, 5,5 km. 1 mln
37	Budowa kanalizacji ściekowej na trasie Sadłowo – Linne - Starorypin 7 km. 1 mln
38	Budowa kanalizacji ściekowej Rakowo - Cetki 5 km. 0,95 mln
39	Budowa kolektorów ściekowych Stępowo, Jasin – Godziszewy 5 km. 0,95 mln
40	Budowa kanalizacji sanitarnej Zakrocz - Dylewo 7 km. 1,2 mln
41	Rozbudowa boisk i terenów sportowych przy szkołach
42	Modernizacja budynków szkolnych (Budowa stołówki przy gimnazjum, docieplenie starej części gimnazjum, wyposażenie stołówki, wymiana stolarki okiennej i podłogi w Borzyminie itd.)
43	Budowa sali gimnastycznej przy SP w Starorypinie
44	Zagospodarowanie terenów rekreacyjno-sportowych, świetlicy wiejskiej i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Balinie
45	Dokończenie budowy boiska sportowego SP w Stępowie
46	Budowa boiska sportowego i placu zabaw dla dzieci w Mariankach
47	Odbudowa parku i budowa placu zabaw na terenie parku wiejskiego w Kowalkach
48	Urządzenie terenu rekreacyjno - sportowego i placu zabaw w Czyżewie
49	Urządzenie placu zabaw w Zakroczu

50	Urządzenie placu zabaw dla dzieci w Stępowie
51	Urządzenie terenu rekreacyjno-sportowego i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Starorypinie
52	Renowacja parku i pałacu w Sadłowie i utworzenie zaplecza kulturalno-artystycznego w Sadłowie;
53	Utworzenie świetlicy w Mariankach
54	Remont świetlicy w Dylewie
55	Remont budynku spichrza dworskiego w Stępowie
56	Remont budynku spichrza w Rusinowie
56a	Renowacja parku w Rusinowie 50 000 zł
57	Utworzenie rezerwatu żółwia błotnego
58	Rozbudowa świetlicy OSP w Kowalkach
59	Naprawa i remont obrazu Świętej Tekli w Sadłowie
60	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa
61	Wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem
62	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości
63	Edukacja dorosłych: edukacja ekologiczna, rolnictwo ekologiczne, energia odnawialna, fundusze strukturalne postulowane przez 5 sołectw.
64	Modernizacja sieci wodociągowej
65	Budowa indywidualnych przyłączy wodociągowych
66	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków
67	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
68	Budowa cmentarza komunalnego
69	Zakup zestawów komputerowych do placówek oświatowych i administracji
70	Termomodernizacja zasobów mieszkaniowych
71	Remont i wyposażenie świetlicy w Balinie 1 50.000 zł
72	Remont i wyposażenie świetlicy w Borzyminie 150.000 zł
73	Remont i wyposażenie świetlicy w Czyżewie 100.000 zł
74	Remont i wyposażenie świetlicy Rusinowie 100.000 zł
75	Remont i wyposażenie świetlicy w Mariankach 150.000 zł
76	Remont i wyposażenie świetlicy Rypalkach 100.000 zł
77	Remont i wyposażenie świetlicy w Sadłowie 70.000 zł
78	Remont i wyposażenie świetlicy w Stępowie 70.000 zł
79	Remont i wyposażenie świetlicy w Godziszowach 70.000 zł
80	Remont i wyposażenie świetlicy w Dębianach 150.000 zł
81	Remont i wyposażenie świetlicy w Zakroczu 70.000 zł
82	Remont i wyposażenie świetlicy w Głowińsku 100.000 zł
83	Remont i wyposażenie świetlicy w Kowalkach 1 50.000 zł
84	Remont i wyposażenie świetlicy w Puszczy Rządowej 170.000 zł

V. REAZLIZACJA ZADAŃ I PROJEKTÓW

1. Zastosowane kryteria

Ocenę przedsięwzięć dokonano według poniższych grup kryteriów dostosowanych do poszczególnych rodzajów przedsięwzięć jak: drogi, oświetlenie drogowe, wodociągi (modernizacja hydroforni i sieci oraz rozbudowa sieci)

Dokonując oceny w poszczególnych kategoriach przedsięwzięć stosowano odpowiednio poniższe priorytety.

1. Czy przedsięwzięcie przyczynia się do trwałego wzrostu miejsc pracy.
2. Najmniejsza ilość środków finansowych przy jak największym efekcie.
3. Czas po jakim pojawią się efekty.
4. Czy przedsięwzięcie rozwija gospodarkę.
5. Czy realizowana inwestycja obniży lub podwyższy koszty eksploatacji.
6. Czy na realizację inwestycji możliwe jest pozyskanie środków pomocowych i w jakiej proporcji.
7. Czy następuje poszanowanie środowiska.
8. Trwałość przedsięwzięcia/inwestycji
9. Poparcie społeczne dla przedsięwzięcia/inwestycji
10. Liczba beneficjentów danego przedsięwzięcia

Dokonując oceny w kryterium kolejności :

- za kolejność 1 uznano przedsięwzięcia uzyskujące minimum 55% punktów,
- za kolejność 2 uznano przedsięwzięcia uzyskujące mniej niż 55% lecz minimum 40% punktów,
- za kolejność 3 uznano przedsięwzięcia uzyskujące poniżej 40% punktów.

Drogi

Kryterium – drogi		Nr działania	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	15
Lp	Wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena
1	Trwały wzrost miejsc pracy	0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Liczba posesji na km planowanej drogi	(0-6) 4 (7-13) 8 (14-20) 12 (21-29) 16	4	4	8	12	4	4	8	4	4	8	4	8	4	8
3	Nakłady w zł na m ² wykonanej drogi(50 zł) 5, (80 zł) 2, (100 zł) 0	0-5	0	0	0	2	2	4	3	2	2	2	2	3	1	2
4	Po jakim czasie pojawią się efekty	1-3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	2
5	Stymulacja rozwoju gospodarczego	0-5	1	2	2	1	1	1	1	1	1	1	2	1	2	4
6	Obniżenie (+) podwyższenie (-) kosztów eksploatacji drogi	(-)5 (+)5	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
7	Stan techniczny drogi	0-5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
8	Trwałość przedsięwzięcia	0-10	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
9	Skrócenie dojazdu	0-5	3	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	połączenie drogi z ciągiem utwardzonych dróg	0-3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
12	Komunikacja terenów pod działki budowlane	0-3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	Opracowanie dokumentacji	0-5	0	5	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
14	Poszanowanie środowiska naturalnego	0-6	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
15	Udział własny mieszkańców	0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
17	akceptacja społeczna	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
	Ocena sumaryczna	101	51	51	61	58	50	52	55	50	50	54	51	55	50	56
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	50,5	50,5	60,3	57,4	49,5	51,5	51,5	49,5	49,5	53,5	50,5	51,5	49,5	55,4
	Kryterium kolejności	1-3	2	2	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1

Kanalizacja

Kryterium – kanalizacja		Nr działa nia	34	35	36	37	38	39	40
Lp	wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena
1	Trwały wzrost miejsc pracy	0-5	0	0	0	0	0	0	0
2	Jednostkowe nakłady na RLM tys zł x -1	0-n	-0,8	-2,6	-4	-2,1	-5	-2,5	-7,3
3	Po jakim czasie pojawią się efekty	1-3	2	2	2	2	2	2	2
4	Trwałość przedsięwzięcia	0-10	10	10	10	10	10	10	10
5	Stymulacja rozwoju gospodarczego	0-10	1	1	1	1	1	1	1
6	stopień przygotowania inwestycji	0-5	0	0	0	0	0	0	0
7	zwodociągowanie terenu objętego inwestycją	0-10	10	10	10	10	10	10	10
8	poprawa warunków ekologicznych i zdrowotnych ludności	0-10	5	5	5	5	5	5	5
9	Udział własny mieszkańców	0-5	0	0	0	0	0	0	0
10	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	0	0	0	0	0	0
11	akceptacja społeczna	0-10	10	10	10	10	10	10	10
	Ocena sumaryczna	78	47,2	35,4	34	35,9	33	35,5	30,7
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	60,5	45,3	43,5	46	42,3	45,5	39,3
	Kryterium kolejności	1-3	1	2	2	2	2	2	3
	RLM/km		174	63	46	102	39	78	27

Budowa, remont i modernizacja budynków oświaty, kultury i sportu

Kryterium - Budowa, remont i modernizacja budynków oświaty, kultury i sportu		Nr działań	41	42	43
Lp	wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena
1	Utworzenie nowych lub utrzymanie dotychczasowych miejsc pracy	0-5	1	1	1
2	Ocieplenie budynku	0-5	0	5	0
3	Zły stan techniczny, nie spełnianie norm i wymogów technicznych	0-10	10	10	10
4	Rozbudowa budynku lub budowa nowego obiektu	0-10	0	0	10
5	Wysokość nakładów na beneficjenta w tys zł x -0,5	0-n	-1,1	-6,1	-11,3
6	Obniżenie (+) podwyższenie (-) kosztów eksploatacji	-5;+5	0	2	-2
7	Po jakim czasie pojawią się efekty	0-3	3	3	3
8	Trwałość przedsięwzięcia	0-10	7	10	10
9	Stymulacja rozwoju gospodarczego	0-5	1	1	1
10	Poprawa warunków ekologicznych	0-5	0	3	0
11	stopień przygotowania inwestycji	0-5	0	0	0
12	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	10	10
13	akceptacja społeczna	0-10	10	10	10
14	Ocena sumaryczna	93	40,9	48,9	41,7
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	43,9	52,5	44,8
	Kryterium kolejności	1-3	2	2	2

Poprawa jakości rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości

Kryterium - poprawa jakości rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości		Nr działania	60	61	62
Lp	wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena
1	dynamika wzrostu bezrobocia	0-5	1	1	1
2	poziom bezrobocia	0-5	5	5	5
3	wzrost dostępności do informacji	0-5	3	3	3
4	zwiększenie mobilności zawodowej	0-5	3	3	2
5	utworzenie warunków i zwiększenie dostępności do nauki języków obcych, norm prawnych i struktur administracyjnych obowiązujących w krajach Unii Europejskiej	0-5	3	3	3
6	poprawa jakości rynku pracy	0-5	2	2	2
7	Stymulacja rozwoju przedsiębiorczości	0-5	2	2	5
8	wsparcie tworzenia nowych miejsc pracy	0-5	2	2	2
9	powiązanie z innymi działaniami	0-5	1	1	1
10	stopień przygotowania przedsięwzięcia	0-5	0	0	0
11	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	10	10
12	akceptacja społeczna	0-10	20	20	20
	Ocena sumaryczna	70	42	42	43
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	60	60	61,4
	Kryterium kolejności	1-3	1	1	1

Baza turystyczna, rekreacyjna i kulturalna

Kryterium - baza, turystyczna, rekreacyjna i kulturalna		Nr działań	44	45	46	47	48	49	50	51	52
Lp	Wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena
1	Tworzenie trwałych miejsc pracy	0-5	0	0	0	0	0	2	0	0	1
2	Stymulacja rozwoju gospodarczego	0-5	1	1	1	1	1	2	1	1	2
3	rozwój agroturystyki	0-3	1	1	1	1	1	2	1	1	2
4	Czas po jakim pojawią się efekty	0-3	2	3	3	3	3	2	3	3	3
5	trwałość przedsięwzięcia	0-5	3	3	3	3	3	3	3	3	3
6	Obniżenie (+) podwyższenie (-) kosztów eksploatacji	0-5	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	0
7	Poprawa estetyki	0-3	2	2	3	3	3	3	3	3	3
8	utworzenie miejsc dla aktywnego spędzania wolnego czasu	0-5	3	3	3	3	3	3	3	3	4
9	Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy	0-5	1	1	2	2	2	5	2	2	4
10	poprawa warunków zamieszkiwania	0-3	2	1	2	2	2	2	2	2	2
11	poszanowanie środowiska	0-5	3	3	3	3	3	3	3	3	3
12	stopień przygotowania przedsięwzięcia	0-5	0	5	0	0	0	0	0	0	1
13	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
14	akceptacja społeczna	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
15	Ocena sumaryczna	70	37	42	30	30	30	46	30	30	48
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	52,8	60,0	42,8	42,8	42,8	65,7	42,8	42,8	68,5
	Kryterium kolejności	1-3	2	1	2	2	2	1	2	2	1

Kryterium - baza, turystyczna, rekreacyjna i kulturalna		Nr działań	53	54	55	56	56a	57	58	28	71-84
Lp	Wyszczególnienie	skala ocen	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	ocena	
1	Tworzenie trwałych miejsc pracy	0-5	0	0	0	0	0	1	0	0	0
2	Stymulacja rozwoju gospodarczego	0-5	1	1	1	1	1	2	2	1	1
3	rozwój agroturystyki	0-3	1	1	1	1	1	2	2	1	1
4	Czas po jakim pojawią się efekty	0-3	2	2	2	2	2	2	1	2	2
5	trwałość przedsięwzięcia	0-5	3	3	3	3	3	4	3	3	3
6	Obniżenie (+) podwyższenie (-) kosztów eksploatacji	0-5	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1	-1
7	Poprawa estetyki	0-3	2	2	2	2	2	2	2	2	2
8	utworzenie miejsc dla aktywnego spędzania wolnego czasu	0-5	2	2	2	2	2	2	3	2	2
9	Podniesienie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej gminy	0-5	1	1	1	1	1	3	3	1	1
10	poprawa warunków zamieszkiwania	0-3	2	2	2	2	2	1	1	2	1
11	poszanowanie środowiska	0-5	3	3	3	3	3	5	4	3	3
12	stopień przygotowania przedsięwzięcia	0-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13	możliwość uzyskania dofinansowania	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
14	akceptacja społeczna	0-10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
15	Ocena sumaryczna	70	36	36	36	36	36	43	30	36	35
	Ocena rankingowa (pkt. %)	0-100	51,4	51,4	51,4	51,4	51,4	61,4	42,8	51,4	50
	Kryterium kolejności	1-3	2	2	2	2	2	1	2	2	2

2. Lista zadań i projektów w latach 2006 - 2007 i lata następne.

Nr zadania	Nazwa planowanego działania. Nakłady [zł]	określenie kryterium kolejności realizacji	zgodność z planem zagosp. przestrz	Etapy działania wraz z przewidywanym czasem realizacji	Oczekiwane rezultaty	Instytucje i podmioty uczestniczące we wdrażaniu
1	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Balin-Balin 1300 m 0,56 mln	2	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie dojazdu 20 dzieci z Balina do Gimnazjum -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
2	Przebudowa - modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Starorypin nr 120309 C 1280 991,01 zł			Zadanie w trakcie realizacji -wykonanie robót 2006	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
3	Przebudowa - modernizacja drogi gminnej Ławy-Rusinowo 0,99482292 mln zł			Zadanie w trakcie realizacji -wykonanie robót 2006	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy

4	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi Dębiany-Borowo 2000 m 0,93 mln	1	dcp	2006-2008 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2008	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
5	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Podole- Starorypin 1200 m 0,56 mln	2	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
6	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Rusinowo- Strzygi-Wapielsk 1700 m 0,74 mln	2	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
7	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo Nowe- Sadłowo Rumunki 2500 m. 1,15mln	2	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy

8	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy- Kwiatkowo-Stępowo 4000 m. 1,84 mln	2	dcp	2006-2008 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2008	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
9	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Dylewo- Kwiatkowo 4500 m. 2,07 mln	2	dcp	2006-2008 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2008	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
10	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo- Zasadki 1400 m. 0,65 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
11	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Borzymin- Nadróż 2000 m. 0,95 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy

12	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Cetki-Cetki 700 m. 0,32 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
13	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Stępowo- Stępowo 900 m. 0,42 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Przedłużenie żywotności aut -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
17	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Jasin, Kwiatkowo, Zakrocz 5500 m. 2,53 mln	nk	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 - przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2007 - wykonanie robót listopad 2007	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
14	Remont drogi gminnej w sołectwie Kowalki 2000 m. 0,1 mln	nk	dcp	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy

15	Remont drogi gminnej Puszcza Rządowa – Szczerby 2000 m 0,1 mln	nk	dcp	2012-2013 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2012 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót maj 2013 -wykonanie robót listopad 2013	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
18	Remont dróg gminnych w sołectwie Sadłowo - Rumunki 1000 m. 0,05 mln	nk	dcp	2008-2009-2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2008 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2009 -wykonanie robót listopad 2011	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
19	Remont drogi gminnej Godziszewy - Kwiatkowo 2800 m. 0,14 mln	nk	dcp	2008-2009-2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień (2008-2009-2010-2011) -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec (2008-2009- 2010-2011) -wykonanie robót listopad (2008-2009-2010- 2011)	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy

20	Remont dróg gminnych w sołectwie Godziszewy 3000 m. 0,15 mln	nk	dcp	2008-2009-2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień (2008-2009-2010-2011) -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec (2008-2009-2010-2011) -wykonanie robót listopad (2008-2009-2010-2011)	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
21	Remont dróg gminnych w sołectwie Marianki 4000 m. 0,2 mln	nk	dcp	2008-2009-2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień (2008-2009-2010-2011) -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec (2008-2009-2010-2011) -wykonanie robót listopad (2008-2009-2010-2011)	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
22	Remont drogi gminnej w sołectwie Stepowo 6000 m. 0,3 mln	nk	dcp	2008-2009-2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień (2008-2009-2010-2011) -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec (2008-2009-2010-2011) -wykonanie robót listopad (2008-2009-2010-2011)	-Podniesienie bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego -Zmniejszenie emisji spalin do powietrza -Usprawnienie dojazdu maszyn i wywozu płodów rolnych -Skrócenie czasu przejazdu -Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg -Oszczędność kosztów przejazdu	Urząd Gminy
24	Budowa chodnika w m. Kowalki – Sadłowo (Pałac) 600 m ² . 0,05 mln	nk	dcp	2006-2008 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2008 -wykonanie robót listopad 2008	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy

25	Budowa chodnika w m Kowalki 1500 m ² . 0,075 mln	nk	dcp	2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2010 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2011 -wykonanie robót lipiec 2011	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
26	Budowa chodnika w m Marianki 3000 m ² . 0,15 mln	nk	dcp	2009-2010 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2009 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2010 -wykonanie robót listopad 2010	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
26a	Budowa chodnika w m. Borzymin 750 m ² .	nk	dcp	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
26b	Budowa chodnika w m. Zakrocz 750 m ² .	nk	dcp	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
27	Budowa chodnika do przystanku PKS w Stępowie 1000 m ² . 0,05 mln	nk	dcp	2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2010 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2011 -wykonanie robót lipiec 2011	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy

27a	Budowa chodnika w Starorypinie Prywatnym (od szosy brodnickiej do cmentarza i osiedla mieszkalnego) 250 000 zł	nk	dcp	2009-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
27b	Budowa chodnika w Rusinowie 100 000 zł	nk	dcp	2009-2010 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2010	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
28	Budowa ścieżki rowerowej Kowalki, Dębiany, Zakrocz, Kwiatkowo Stępowo, Sadłowo, Linne, Starorypin, Marianki, Rusinowo, Czyżewo, Cetki, Borzymin, Balin, Kowalki - 40 km.	2	dcp	2006-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-Poprawa bezpieczeństwa pieszych i uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
29	Budowa parkingu przy ośrodku zdrowia i cmentarzu w m. Sadłowo o pojemności 50 pojazdów	nk	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2009	-Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy

30	Budowa parkingu przy gimnazjum w m. Kowalki o poj. 30 pojazdów	nk	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót listopad 2009	-Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
31	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Sadłowo pkt. 10 (lamp)	nk	nd	2007 - zlecenie wykonania robót maj 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
32	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Marianki pkt. 6 (lamp)	nk	nd	2007 - zlecenie wykonania robót maj 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
33	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Czyżewo pkt. 5 (lamp)	nk	nd	2007 - zlecenie wykonania robót maj 2007 -wykonanie robót listopad 2007	-Poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego -Poprawa estetyki -Wzrost dostępności do lepszej jakościowo infrastruktury drogowej -Zwiększenie płynności ruchu drogowego	Urząd Gminy
34	Budowa kanalizacji ściekowej Dylewo-Sikory-Kowalki-Balin-Głowińsk-Rusinowo 13,5 km. 1,9 mln	1	dcp	2007-2008 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej maj 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót lipiec 2007 -wykonanie robót lipiec 2007 - listopad 2008	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy

35	Budowa kanalizacji ściekowej Borzymin-Rypin 6 km. 1 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej maj 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2008 -wykonanie robót listopad 2009	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy
36	Budowa kanalizacji ściekowej Podole - Starorypin, Marianki - Rusinowo, 5,5 km. 1 mln	2	dcp	2007-2009 -opracowanie dokumentacji technicznej i studium wykonalności czerwiec 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2007 -wykonanie robót maj 2007- listopad 2009	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy
37	Budowa kanalizacji ściekowej na trasie Sadłowo – Linne - Starorypin 5 km. 1 mln	2	dcp	2006-2008 -opracowanie dokumentacji technicznej i studium wykonalności czerwiec 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2007 -wykonanie robót maj 2007- listopad 2008	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy
38	Budowa kanalizacji ściekowej Rakowo - Cetki 5 km. 0,95 mln	2	dcp	2006 -wykonanie opracowania programu wrzesień 2006	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy
39	Budowa kolektorów ściekowych Stepowo, Jasin - Godziszewy 5 km. 0,95 mln	2	dcp	2009-2010 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2009 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót wrzesień 2009 -wykonanie robót listopad 2010	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy

40	Budowa kanalizacji sanitarnej Zakrocz - Dylewo 7 km. 1,2 mln	3	dcp	2010-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2010 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót wrzesień 2010 -wykonanie robót listopad 2011	-zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do gleby oraz wód powierzchniowych i gruntowych -poprawa warunków sanitarnych -wzrost atrakcyjności terenów pod budownictwo	Urząd Gminy
41	Rozbudowa boisk i terenów sportowych przy szkołach nakład 1 mln zł.	2	nd	2007-2010 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2007 -wykonanie robót - listopad 2010	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -zwiększenie atrakcyjności gminy	Urząd Gminy
42	Modernizacja budynków szkolnych (Budowa stołówki przy gimnazjum, docieplenie starej części gimnazjum, wyposażenie stołówki, wymiana stolarki okiennej i podłogi w Borzyminie itd.) nakłady 3 mln zł	2	nd	2007-2008-2009 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień (2007-2008-2009) -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec (2007-2008-2009) -wykonanie robót - wrzesień (2007-2008-2009)	-dostęp do lepszej infrastruktury edukacyjnej -poprawa warunków nauczania -obniżenie zapotrzebowania na ciepło -poprawa estetyki	Urząd Gminy
43	Budowa sali gimnastycznej przy SP w Starorypinie nakłady 1,5 mln	2	dcp	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót marzec 2007 -wykonanie robót – kwiecień - grudzień 2007	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -zwiększenie atrakcyjności gminy	Urząd Gminy

44	Zagospodarowanie terenów rekreacyjno-sportowych, świetlicy wiejskiej i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Balinie nakłady 525 000 zł.	2	nd	2006-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wykonanie I etapu prac październik 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót dalsze etapy - kwiecień 2007 -wykonanie robót październik 2008	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -zwiększenie atrakcyjności gminy	Urząd Gminy
45	Dokończenie budowy boiska sportowego SP w Stępowie nakłady 500 000 zł.	1	nd	2006-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2007 -wykonanie robót październik 2008	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -zwiększenie atrakcyjności gminy	Urząd Gminy
46	Budowa boiska sportowego i placu zabaw dla dzieci w Mariankach nakłady 500 000 zł	2	nd	2008-2009 - opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2008 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót maj 2009 -wykonanie robót październik 2009	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -utworzenie miejsca zabaw dla dzieci -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
47	Odbudowa parku i budowa placu zabaw na terenie parku wiejskiego w Kowalkach nakłady 1 000 000 zł.	2	nd	2007-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie prac 2007 2008	-zwiększenie dostępności do bazy rekreacyjnej -utworzenie miejsca zabaw dla dzieci -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy

48	Urządzenie terenu rekreacyjno - sportowego i placu zabaw w Czyżewie nakłady 0,52 mln zł	2	nd	2007-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wykonanie I etapu prac październik 2007 -dalsze wykonanie robót 2008.	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -utworzenie miejsca zabaw dla dzieci -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
49	Urządzenie placu zabaw w Zakroczu nakłady 25 000 zł.	1	dcp	2006 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie prac październik 2006	-utworzenie miejsca zabaw dla dzieci -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
50	Urządzenie placu zabaw dla dzieci w Stępowie nakłady 170 000 zł.	2	nd	2006-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2006 -wykonanie robót październik 2006 dalsze etapy 2007, 2008	-utworzenie miejsca zabaw dla dzieci -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
51	Urządzenie terenu rekreacyjno-sportowego w Starorypinie nakłady 275 000 zł.	2	nd	2006-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2006 -wykonanie robót październik 2006 dalsze etapy 2007, 2008	-zwiększenie dostępności do bazy sportowo-rekreacyjnej -podniesienie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży -podniesienie sprawności fizycznej mieszkańców -polepszenie warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności gminy	Urząd Gminy

52	Renowacja parku i pałacu w Sadłowie i utworzenie zaplecza kulturalno-artystycznego w Sadłowie; nakłady 1 mln. zł.	1	nd	2006-2008 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2007 -wykonanie robót wrzesień 2008	-utworzenie bazy artystycznej -polepszenie walorów rekreacyjnych -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy -polepszenie warunków zamieszkiwania	Urząd Gminy
53	Utworzenie świetlicy w Mariankach nakłady 200 000 zł.	2	nd	-wykonanie dokumentacji maj 2006	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania	Urząd Gminy
54	Remont świetlicy w Dylewie nakłady 100 000 zł.	2	nd	2008-2010 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2008 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2009 -wykonanie robót wrzesień 2010	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
55	Remont budynku spichrza dworskiego w Stępowie nakłady 300 000 zł.	2	dcp	2008-2010 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2008 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2009 -wykonanie robót wrzesień 2010	-polepszenie zaplecza kulturalnego -poprawa estetyki gminy -polepszenia warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
56	Remont budynku spichrza w Rusinowie nakłady 1 mln zł.	2	dcp	2008-2010 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej październik 2008 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2009 -wykonanie robót wrzesień 2010	-polepszenie zaplecza kulturalnego -poprawa estetyki gminy -polepszenia warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy
56a	Renowacja parku w Rusinowie 50 000 zł	2	dcp	2009-2010 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2009 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót październik 2009 -wykonanie robót wrzesień 2010	-polepszenie zaplecza kulturalnego -poprawa estetyki gminy -polepszenia warunków zamieszkiwania -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy

57	Utworzenie rezerwatu żółwia błotnego nakłady 1 mln.	1	nd	2007-2009 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2007 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2008 -wykonanie robót czerwiec 2009	-zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy -ochrona środowiska naturalnego	Urząd Gminy
58	Rozbudowa świetlicy OSP w Kowalkach nakłady 1 mln zł.	2	nd	2009-2011 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej wrzesień 2009 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót kwiecień 2010 -wykonanie robót maj 2010 – październik 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
59	Naprawa i remont obrazu Świętej Tekli w Sadłowie nakłady 500 000 zł.	2	nd	2006-2007 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót wrzesień 2006 -wykonanie robót październik 2007	-ochrona dziedzictwa kultury sakralnej -zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy	Urząd Gminy Kościół Parafialny w Sadłowie
60	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa nakłady 300 000 zł	1	nd	2006-2009 opracowanie projektu 2006 realizacja projektu 2006-2009	-wzrost samozatrudnienia -wzrost zatrudnienia -różnicowanie zatrudnienia społeczności rolniczej -ożywienie gospodarcze gminy -podniesienie poziomu kwalifikacji rolników	Urząd Gminy, Ośrodek Doradztwa Rolniczego, Powiatowy Urząd Pracy

61	Wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem nakłady 600 000 zł.	1	nd	2006-2009 opracowanie projektu 2006 realizacja projektu 2006-2009	-uruchomienie programów stypendialnych, subsydiowanego zatrudnienia, szkoleń i kursów -spadek bezrobocia -podniesienie poziomu kwalifikacji bezrobotnych -przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu -zmniejszenie liczby osób pozostających bez pracy ponad 12 miesięcy -zmniejszenie bezrobocia wśród absolwentów szkół -zmniejszenie oddziaływania sezonowości zatrudnienia na lokalny rynek pracy -zmniejszenie konieczności wydatków socjalnych	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy
62	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości nakłady 600 000zł.	1	nd	2006-2009 opracowanie projektu 2006 realizacja projektu 2006-2009	-realizacja misji gospodarczych, szkoleń, warsztatów, doradztwa -zwiększenie liczby mikroprzedsiębiorstw -wzrost samozatrudnienia -wzrost zatrudnienia -różnicowanie zatrudnienia społeczności rolniczej - ożywienie gospodarcze gminy	Urząd Gminy Powiatowy Urząd Pracy
63	Edukacja dorosłych: edukacja ekologiczna, rolnictwo ekologiczne, energia odnawialna, fundusze strukturalne postulowane przez 5 sołectw. nakłady 10 000 zł.	nk	nd	2006-2008 -opracowanie programu czerwiec 2006 -przeprowadzenie szkoleń październik 2006, styczeń 2007, wrzesień 2007, styczeń 2008.	-podniesienie wiedzy ekologicznej mieszkańców i rolników w zakresie proponowanych tematów szkoleń	Urząd Gminy Ośrodek Doradztwa Rolniczego

64	Modernizacja sieci wodociągowej nakłady 50 000 zł	nk	z	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- podniesienie warunków sanitarnych i zdrowotnych mieszkańców	Urząd Gminy
65	Budowa indywidualnych przyłączy wodociągowych nakłady 100 000 zł	nk	nd	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- podniesienie warunków sanitarnych i zdrowotnych mieszkańców	Urząd Gminy
66	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków nakłady 60 000 zł	nk	nd	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- podniesienie warunków sanitarnych i zdrowotnych mieszkańców - zmniejszenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych	Urząd Gminy
67	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych nakłady 15 000 zł	nk	nd	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- zmniejszenie zanieczyszczenia gleby - podniesienie warunków sanitarnych życia mieszkańców	Urząd Gminy
68	Budowa cmentarza komunalnego	nk	dcp	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- zapewnienie pochówku zmarłych	Urząd Gminy

69	Zakup zestawów komputerowych do placówek oświatowych i administracji	nk	nd	2006 -opracowanie pełnej dokumentacji technicznej kwiecień 2006 -przeprowadzenie procedury przetargowej na wykonawstwo robót czerwiec 2006 -wykonanie robót listopad 2006	- podniesienie wydajności pracy urzędu - polepszenie bazy dydaktycznej szkół	Urząd Gminy
70	Termomodernizacja zasobów mieszkaniowych	nk	nd	2006-2011 - opracowanie programu termomodernizacji zasobów mieszkaniowych 2006 - realizacja programu 2007-2011	- zmniejszenie zanieczyszczenia atmosfery i zapotrzebowania na ciepło i paliwa do ogrzewania budynków mieszkalnych - podniesienie standardu zamieszkiwania	Urząd Gminy
71	Remont i wyposażenie świetlicy w Balinie 150.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
72	Remont i wyposażenie świetlicy w Borzyminie 150.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
73	Remont i wyposażenie świetlicy w Czyżewie 100.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
74	Remont i wyposażenie świetlicy Rusinowie 100.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
75	Remont i wyposażenie świetlicy w Mariankach 150.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
76	Remont i wyposażenie świetlicy Rypałkach 100.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy

77	Remont i wyposażenie świetlicy w Sadłowie 70.000 zł	2	nd	2009 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
78	Remont i wyposażenie świetlicy w Stępowie 70.000 zł	2	nd	2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
79	Remont i wyposażenie świetlicy w Godziszowach 70.000 zł	2	nd	2010 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2010	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
80	Remont i wyposażenie świetlicy w Dębianach 150.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
81	Remont i wyposażenie świetlicy w Zakroczu 70.000 zł	2	nd	2009 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
82	Remont i wyposażenie świetlicy w Głowińsku 100.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
83	Remont i wyposażenie świetlicy w Kowalkach1 50.000 zł	2	nd	2009 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy
84	Remont i wyposażenie świetlicy w Puszczy Rządowej 170.000 zł	2	nd	2009-2011 opracowanie pełnej dokumentacji technicznej i wykonanie robót 2009 - 2011	-polepszenie zaplecza kulturalnego -polepszenia warunków zamieszkiwania -poprawa estetyki	Urząd Gminy

nk – nie klasyfikowane planowane do realizacji wyłącznie ze środków budżetu Gminy

nd – nie dotyczy

dcp – decyzja celu publicznego

bp – brak planu miejscowego

VI. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z CELAMI STRATEGICZNYCH DOKUMENTÓW DOTYCZĄCYCH ROZWOJU PRZESTRZENNO – SPOŁECZNO - GOSPODARCZEGO GMINY/POWIATU

Nr zadania	Nazwa planowanego działania.	Powiązanie planowanych działań - projektów z celami strategicznych dokumentów dotyczących rozwoju przestrzenno-społeczno-gospodarczego gminy/powiatu
1	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Balin-Balin 1300 m 0,56 mln	<p>Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin „Poprawa warunków życia mieszkańców gminy”</p> <p>Cel operacyjny: - dobry stan dróg</p> <p>Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii</p> <p>Powiat rypiński z dobrze rozwiniętą: - infrastrukturą techniczną, - wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi - rolnictwem,</p>
2	Przebudowa -modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Starorypin nr 120309 C 1280 991,01 zł	
3	Przebudowa -modernizacja drogi gminnej Ławy-Rusinowo 0,99482292 mln zł	
4	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi Dębiany-Borowo 2000 m 0,93 mln	
5	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Podole-Starorypin 1200 m 0,56 mln	
6	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Rusinowo-Strzygi-Wąpielsk 1700 m 0,74 mln	
7	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo Nowe-Sadłowo Rumunki 2500 m. 1,15mln	
8	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Kwiatkowo-Stepowo 4000 m. 1,84 mln	
9	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Dylewo-Kwiatkowo 4500 m. 2,07 mln	
10	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo-Zasadki 1400 m. 0,65 mln	
11	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Borzymin-Nadróż 2000 m. 0,95 mln	
12	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Cetki-Cetki 700 m. 0,32 mln	

13	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Stępowo-Stępowo 900 m. 0,42 mln
17	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Jasin, Kwiatkowo, Zakrocz 5500 m. 2,53 mln
14	Remont drogi gminnej w sołectwie Kowalki 2000 m. 0,1 mln
15	Remont drogi gminnej Puszcza Rządowa – Szczerby 2000 m 0,1 mln
18	Remont dróg gminnych w sołectwie Sadłowo -Rumunki 1000 m. 0,05 mln
19	Remont drogi gminnej Godziszewy - Kwiatkowo 2800 m. 0,14 mln
20	Remont dróg gminnych w sołectwie Godziszewy 3000 m. 0,15 mln
21	Remont dróg gminnych w sołectwie Marianki 4000 m. 0,2 mln
22	Remont drogi gminnej w sołectwie Stępowo 6000 m. 0,3 mln
24	Budowa chodnika w m. Kowalki – Sadłowo (Pałac) 600 m ² . 0,05 mln
25	Budowa chodnika w m Kowalki 1500 m ² . 0,075 mln
26	Budowa chodnika w m Marianki 3000 m ² . 0,15 mln
26a	Budowa chodnika w m. Borzymin 750 m ² .
26b	Budowa chodnika w m. Zakrocz 750 m ² .
27	Budowa chodnika do przystanku PKS w Stępowie 1000 m ² . 0,05 mln

27a	Budowa chodnika w Starorypinie Prywatnym (od szosy brodnickiej do cmentarza i osiedla mieszkalnego)	
27b	Budowa chodnika w Rusinowie	
28	Budowa ścieżki rowerowej Kowalki, Dębiany, Zakrocz, Kwiatkowo Stępowo, Sadłowo, Linne, Starorypin, Marianki, Rusinowo, Czyżewo, Cetki, Borzymin, Balin, Kowalki - 40 km.	
29	Budowa parkingu przy ośrodku zdrowia i cmentarzu w m. Sadłowo o pojemności 50 pojazdów	
30	Budowa parkingu przy gimnazjum w m. Kowalki o poj. 30 pojazdów	
31	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Sadłowo pkt. 10 (lamp)	
32	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Marianki pkt. 6 (lamp)	
33	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Czyżewo pkt. 5 (lamp)	
34	Budowa kanalizacji ściekowej Dylewo-Sikory-Kowalki-Balin-Głowińsk-Rusinowo 13,5 km. 1,9 mln	<p>Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin <i>„Poprawa warunków życia mieszkańców gminy”</i></p> <p>Cele operacyjne: - dobry stan dróg - uregulowana gospodarka ściekowa</p> <p>Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii Powiat rypiński z dobrze rozwiniętą: - infrastrukturą techniczną, - wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi</p>
35	Budowa kanalizacji ściekowej Borzymin-Rypin 6 km. 1 mln	
36	Budowa kanalizacji ściekowej Podole - Starorypin, Marianki - Rusinowo, 5,5 km. 1 mln	
37	Budowa kanalizacji ściekowej na trasie Sadłowo – Linne - Starorypin 7 km. 1 mln	
38	Budowa kanalizacji ściekowej Rakowo - Cetki 5 km. 0,95 mln	
39	Budowa kolektorów ściekowych Stępowo, Jasin - Godziszewy 5 km. 0,95 mln	
40	Budowa kanalizacji sanitarnej Zakrocz - Dylewo 7 km. 1,2 mln	

41	Rozbudowa boisk i terenów sportowych przy szkołach	Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin „Poprawa warunków życia mieszkańców gminy” Cele operacyjne: - wyższy poziom wykształcenia mieszkańców
42	Modernizacja budynków szkolnych (Budowa stołówki przy gimnazjum, docieplenie starej części gimnazjum, wyposażenie stołówki, wymiana stolarki okiennej i podłogi w Borzyminie itd.)	
43	Budowa sali gimnastycznej przy SP w Starorypinie	- sale gimnastyczne i boiska sportowe przy szkołach
44	Zagospodarowanie terenów rekreacyjno-sportowych, świetlicy wiejskiej i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Balinie	Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii Powiat rypiński z dobrze rozwiniętymi: - instytucjami społecznymi, - wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi
45	Dokończenie budowy boiska sportowego SP w Stępowie	
46	Budowa boiska sportowego i placu zabaw dla dzieci w Mariankach	Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin „Poprawa warunków życia mieszkańców gminy”
47	Odbudowa parku i budowa placu zabaw na terenie parku wiejskiego w Kowalkach	
48	Urządzenie terenu rekreacyjno - sportowego i palcu zabaw w Czyżewie	Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii Powiat rypiński z dobrze rozwiniętym: - instytucjami społecznymi,
49	Urządzenie placu zabaw w Zakroczu	
50	Urządzenie placu zabaw dla dzieci w Stępowie	
51	Urządzenie terenu rekreacyjno-sportowego i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Starorypinie	

52	Renowacja parku i pałacu w Sadłowie i utworzenie zaplecza kulturalno-artystycznego w Sadłowie;	
53	Utworzenie świetlicy w Mariankach	<p>Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin <i>„Poprawa warunków życia mieszkańców gminy”</i></p> <p>Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii Powiat rypiński z dobrze rozwiniętym: - instytucjami społecznymi, - wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi</p>
54	Remont i wyposażenie świetlicy w Dylewie	
71	Remont i wyposażenie świetlicy w Balinie	
72	Remont i wyposażenie świetlicy w Borzyminie	
73	Remont i wyposażenie świetlicy w Czyżewie	
74	Remont i wyposażenie świetlicy Rusinowie	
75	Remont i wyposażenie świetlicy w Mariankach	
76	Remont i wyposażenie świetlicy Rypalkach	
77	Remont i wyposażenie świetlicy w Sadłowie	
78	Remont i wyposażenie świetlicy w Stępowie	
79	Remont i wyposażenie świetlicy w Godziszowach	
80	Remont i wyposażenie świetlicy w Dębianach	
81	Remont i wyposażenie świetlicy w Zakroczu	
82	Remont i wyposażenie świetlicy w Głowińsku	
83	Remont i wyposażenie świetlicy w Kowalkach	
84	Remont i wyposażenie świetlicy w Puszczy Rządowej	
55	Remont budynku spichrza dworskiego w Stępowie	
56	Remont budynku spichrza w Rusinowie	
56a	Renowacja parku w Rusinowie	
57	Utworzenie rezerwatu żółwia błotnego	
58	Rozbudowa świetlicy OSP w Kowalkach	
59	Naprawa i remont obrazu Świętej Tekli w Sadłowie	
60	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa	<p>Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin <i>„Poprawa warunków życia</i></p>
61	Wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem	
62	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości	

63	Edukacja dorosłych: edukacja ekologiczna, rolnictwo ekologiczne, energia odnawialna, fundusze strukturalne postulowane przez 5 sołectw.	
64	Modernizacja sieci wodociągowej	Cel strategiczny zawarty w strategii rozwoju Gminy Rypin „Poprawa warunków życia mieszkańców gminy” Cele operacyjne: - uregulowana gospodarka ściekowa Cele strategiczne zawarte w strategii rozwoju powiatu rypińskiego Cel strategii Powiat rypiński z dobrze rozwiniętą: - infrastrukturą techniczną, - wykorzystanymi walorami przyrodniczymi i turystycznymi
65	Budowa indywidualnych przyłączy wodociągowych	
66	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków	
67	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	
70	Termomodernizacja zasobów mieszkaniowych	

VII. POWIĄZANIE PROJEKTÓW Z INNYMI DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI NA TERENIE GMINY/POWIATU/WOJEWÓDZTWA.

Zadania określone w ramach planu rozwoju lokalnego gminy Rypin są zgodne z założeniami opracowanej i przyjętej strategii rozwoju gminy, powiatu i województwa.

Sprawny i bezpieczny system transportowy zapewnia dobre warunki życia mieszkańcom zapewnia także korzystne warunki rozwoju gospodarczego gminy, udostępnia obszary inwestowania, zwiększając spójność terytorialną, sprzyjając mobilności przestrzennej ludności oraz korzystnie wpływając na stan środowiska i poziom życia mieszkańców.

Infrastruktura drogowa na terenie gminy jak: drogi, parkingi, oświetlenie dróg - nie jest jeszcze wystarczająco rozwinięta. Nie zapewnia potrzeb mieszkańców i właściwej obsługi przewozów pasażerskich i towarowych.

Ze względu na niedostatek i słaby standard dróg poprawa tego stanu staje się jednym z ważniejszych priorytetów rozwojowych w gminie.

Planowana budowa dróg, parkingów oraz uzupełnienie i modernizacja oświetlenia na energooszczędne na terenie całej gminy należą do komplementarnych działań powiązanych ze sobą na poziomie gminy a mających wpływ na zaspokajanie potrzeb gospodarczych, podniesienie standardu i bezpieczeństwa na drogach. Inwestowanie w gminną infrastrukturę drogową pozwala na zmniejszenie liczby wypadków, czyli minimalizację zagrożenia życia zarówno podróżnych jak i mieszkańców miejscowości przyległych do dróg.

Inwestycje ujęte w Planie będą miały korzystny wpływ na środowisko naturalne poprzez redukcje emisji spalin wytwarzanych przez pojedyncze samochody, czy obniżenie zużycia energii elektrycznej do oświetlenia dróg. Nowe drogi będą miały również wpływ na wydłużenie żywotności samochodów i mniejszą ich awaryjność. Podjęte działania gminy w zakresie rozbudowy i modernizacji dróg i towarzyszącej infrastruktury drogowej zwiększą spójność terytorialną gminy, sprzyjając podniesieniu jej atrakcyjności gospodarczej udostępniając lepiej obszary inwestowania i ułatwiając prowadzenie wielkotowarowej produkcji rolniczej, zwiększając mobilność przestrzenną ludności oraz w rezultacie poziom życia mieszkańców.

Do działań komplementarnych powiatu w stosunku do przedsięwzięć Planu rozwoju lokalnego gminy Rypin w tym zakresie można zaliczyć działania związane z budową i modernizacją infrastruktury komunikacyjnej zapisane w planie rozwoju lokalnego powiatu rypińskiego 2004-2006 w szczególności w zakresie inwestycji drogowych na drogach

powiatowych, a szczególności: modernizacja drogi Puszcza M. – Skrwilno, modernizacja drogi Długie – Rakowo – Cetki, modernizacja drogi Cetki – Balin, modernizacja drogi Borzymin – Głowińsk, modernizacja drogi Brzuze – Nadróż, modernizacja drogi Rogowo – Dylewo.

W strategii województwa planuje się działania prowadzące do poprawy dostępności komunikacyjnej regionu oraz unowocześnienie układów transportowych wewnątrzregionalnych. Sprawny i bezpieczny system transportowy zapewni korzystne warunki rozwoju gospodarczego regionu, udostępni obszary inwestowania i zapewni dobre warunki życia mieszkańcom. Ważną jest komplementarna integracja układów transportowych, zwłaszcza drogowych i kolejowych, zwiększająca spójność terytorialną, sprzyjająca mobilności ludności, korzystnie wpływająca na stan środowiska i poziom życia mieszkańców.

Unowocześnienie układów transportowych na terenie województwa dokona się w następstwie komplementarnych działań:

- budowy i modernizacji dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, dla poprawy spójności terytorialnej i zwiększenia bezpieczeństwa ruchu oraz ochrony przed hałasem,
- stworzenia sieci nowoczesnego, intermodalnego transportu publicznego, zapewniającego sprawne, szybkie i bezpieczne połączenia komunikacyjne w obrębie województwa, także z jego otoczeniem,
- budowy dróg rowerowych, co sprzyjać będzie rozwojowi turystyki i rekreacji oraz poprawie bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Przedsięwzięcia z zakresu dróg są także zgodne z priorytetami i kierunkami strategicznymi Narodowego Planu Rozwoju, w którym zaproponowano 117 działań ujętych w 24 kierunkach.

Kierunkiem nr 18 jest **Rozwój i modernizacja infrastruktury transportowej**, a w tym budowa i przebudowa infrastruktury drogowej. (priorytet - Inwestycje i Gospodarowanie Przestrzenią)

Kierunkiem nr 17 jest **Rozwój miast i obszarów wiejskich**, a w tym **rozwój infrastruktury małych miast i obszarów wiejskich** (priorytet - Inwestycje i Gospodarowanie Przestrzenią)

Przedsięwzięcia z zakresu dróg są również zgodne z Dokumentem Unii Europejskiej punkt 4 **Wytuczna polityki spójności na lata 2007 -2013** (wersja polska dokumentu)

podpunkt 4.1. **WYTYCZNA: Uczynić z Europy i jej regionów bardziej atrakcyjne miejsce dla inwestycji i pracy**

W zakresie przedsięwzięć dotyczących gospodarki ściekowej, w planie rozwoju lokalnego gminy Rypin, ujęte zostały projekty mające na celu budowę sieci kanalizacyjnej i budowę przyzagrodowych oczyszczalni ścieków.

Inwestycje zawarte w planie rozwoju lokalnego powiatu rypińskiego związane z ochroną wód powierzchniowych, wglębnych i gleb powiązane są z podobnymi działaniami realizowanymi na terenie województwa i kraju. Najważniejszym aktem prawnym jest tutaj Dyrektywa Rady Europy 91/271/EWG z 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych. Przedmiotem jest tutaj ochrona środowiska przed negatywnym skutkiem zrzutu ścieków komunalnych z aglomeracji miejskich. Rada Ministrów RP 23 listopada 2000 r. podjęła decyzję o uznaniu całego obszaru kraju za wrażliwy na eutrofizację. Przyjęto zatem, że aglomeracje o równoważnej liczbie mieszkańców powyżej 10 000 muszą zagwarantować, że ścieki komunalne przed zrzutem do odbiorników będą poddane trzeciemu stopniowi oczyszczania. Planowana rozbudowa systemu kanalizacji na terenie gminy zakłada odprowadzanie ścieków do oczyszczalni miejskiej w mieście Rypin w ramach tworzonej aglomeracji.

W planie rozwoju lokalnego gminy zakłada się modernizację sieci wodociągowej oraz budowę przyłączy wodociągowych.

Dyrektywa Rady 98/83/WE z 03.11.1998 r. dotycząca jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, a mająca na celu ochronę zdrowia ludzkiego poprzez określenie wskaźników wody przydatnej do spożycia została wcielona do naszego prawodawstwa poprzez ustawę – prawo wodne z 18.07.2001 r. i ustawę o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i o zbiorowym odprowadzaniu ścieków z 07.06.2001 r. oraz wiele aktów wykonawczych do tych ustaw.

Podejmowane działania w zakresie ochrony wód są zgodne z Ustawą z 18 lipca 2001 r. – Prawo wodne, ustawą z 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

Inwestycje z zakresu gospodarki wodno-ściekowej planowane na terenie powiatu są także zgodne z Dyrektywą 2000/60. WE Rady i Parlamentu Europejskiego z 23 października 2000r. ustanawiającą ramy działania Wspólnoty w obszarze polityki wodnej. Służy ona zapobieganiu i ograniczaniu zanieczyszczenia wód, promowaniu zrównoważonego korzystania z wód, poprawiania jakości ekosystemów jako całości i zmniejszania skutków powodzi i suszy. Dyrektywa ta opiera się na koncepcji ochrony obszaru dorzecza.

Postanowienia Dyrektywy przeniesione zostały do prawa polskiego poprzez ustawę z 18 lipca 2001 roku.- Prawo wodne oraz akty wykonawcze odpowiednio.

Inwestycje powyższe ujęte w planie rozwoju lokalnego gminy są inwestycjami infrastrukturalnymi w zakresie ochrony środowiska. Pośrednio będą miały wpływ na rozwój gospodarczy, wpływając na tworzenie i utrzymanie miejsc pracy.

Do ważnej grupy przedsięwzięć planu rozwoju lokalnego gminy zaliczyć należy modernizację i rozwój bazy oświatowej. Są to działania związane z podniesieniem warunków kształcenia, rozwojem bazy dydaktycznej gminy oraz termomodernizacją budynków szkolnych. Przedsięwzięcia te korespondują z działaniami zawartymi w strategii rozwoju gminy w zakresie podnoszenia poziomu wykształcenia mieszkańców oraz działaniem 3.1. strategii wojewódzkiej - budowa społeczeństwa opartego na wiedzy.

Przedsięwzięcia planu w zakresie tworzenia bazy turystycznej rekreacyjnej i sportowej na terenie gminy korespondują z działaniami powiatu w zakresie wykorzystania walorów turystycznych i przyrodniczych powiatu i planowanymi działaniami w strategii województwa polegającymi na rozwoju sektora usług turystycznych.

Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa, wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem, wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości to grupa przedsięwzięć mająca związek z rozwojem przedsiębiorczości, ze zmianę struktury gospodarczej oraz przeciwdziałaniem wysokiemu bezrobociu w gminie.

Działania te wiążą się ściśle ze zmianę struktury gospodarczej gminy zgodnie z Narodowym Planem Rozwoju i stworzeniem możliwości rozwoju społeczeństwa opartego na wiedzy i modelu pomocy społecznej opartego o rozwijanie samopomocy.

Jest to też priorytetowy obszar działań 3 strategii województwa - rozwój zasobów ludzkich. Szczególnie działanie 3.3. - promocja zatrudnienia osób pozostających bez pracy lub zagrożonych jej utratą i działanie 3.1. - budowa społeczeństwa opartego na wiedzy.

Z powyższego wynika, że działania i projekty określone w planie rozwoju gminy Rypin są dobrze powiązane z działaniami planowanymi i realizowanymi na terenie powiatu i województwa.

VIII. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO

1. Drogi

Nr działania	Miejscowość	Wskaźnik produktu - planowane drogi w metrach bieżących i ilości posesji przy drodze					
		2006	2007	2008	2009	2010	2011-2014
1	Balin		Długość – 1300m Ilość posesji – 0				
2	Godziszewy-Starorypin	Wybudowana dł drogi.....					
3	Ławy-Rusinowo	Wybudowana dł drogi.....					
4	Dębiany-Borowo;			Długość – 2000 Ilość posesji –35			
5	Podole-Starorypin;		Długość – 1200m Ilość posesji – 8				
6	Rusinowo-Strzygi;		Długość – 1600 Ilość posesji – 10				
7	Sadłowo Nowe-Sadłowo Rumunki;		Długość – 2000m Ilość posesji – 13				
8	Godziszewy-Kwiatkowo-Stępowo;			Długość – 4000m Ilość posesji – 0			
9	Dylewo-Kwiatkowo;			Długość – 4500m Ilość posesji – 0			
10	Sadłowo-Zasadki;				Długość – 1400m Ilość posesji – 15		
11	Borzymin-Nadróż;				Długość – 2000m Ilość posesji – 12		
12	Cetki-Cetki;				Długość – 700m		

					Ilość posesji – 8		
13	Stepowo-Stepowo;				Długość – 900m Ilość posesji – 0		
17	Jasin, Kwiatkowo, Zakrocz			Długość – 5500m Ilość posesji – 0			

Planowane rezultaty

- Zmniejszenie emisji spalin do powietrza
- Przedłużenie żywotności aut
- Skrócenie czasu przejazdu
- Wzrost dostępności do lepszych jakościowo dróg
- Oszczędność kosztów przejazdu

Planowane oddziaływanie

- poprawa stanu środowiska naturalnego
- poprawa bezpieczeństwa ruchu drogowego
- wzrost atrakcyjności terenów przeznaczonych na infrastrukturę turystyczną
- rozwój przedsiębiorczości
- przyciągnięcie inwestorów

2. Budowa kanalizacji i oczyszczalni ścieków oraz modernizacja sieci wodociągowej

Nr zadania	Miejscowości	Wskaźnik produktu					
		2006	2007	2008	2009	2010	2011-2014
Budowa kanalizacji sanitarnej – długość sieci w metrach							
34	Dylewo- Sikory- Kowalki- Balin- Głowińsk- Rusinowo;			13500			
35	Borzymin- Głowińsk;				6000		
36	Starorypin, Marianki, Rusinowo, Podole.				5500		
37	Sadłowo- Linne- Starorypin;			7000			
38	Rakowo- Cetki;		5000				
39	Stępowo, Jasin, Godziszewy.					5000	
40	Zakrocz, Dylewo.						7000
Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków– ilość oczyszczalni w sztukach							
66	Cała gmina	70	70	70	-	-	-

3. Oświata, sport i kultura

Nr zadania	Miejscowość	Wskaźnik produktu – liczba zmodernizowanych budynków szkolnych lub wybudowanych sal gimnastycznych.					
		2006	2007	2008	2009	2010	2011-2014
42	Gmina	2					
43	Starorypin		1				

Planowane rezultaty

- Budowa stołówki przy gimnazjum,
- docieplenie starej części gimnazjum,
- wyposażenie stołówki, wymiana stolarki okiennej i podłogi w Borzyminie
- wybudowanie sali gimnastycznej w Starorypinie
- poprawa warunków nauczania
- poprawa dostępności usług edukacyjnych
- obniżenie kosztów eksploatacji
- poprawa warunków pracy

Planowane oddziaływanie

- poprawa atrakcyjności terenów Gminy
- duża dostępność usług edukacyjnych sprzyjać będzie zakładaniu nowych rodzin
- wzrost dostępności do obiektów sportowych i kulturalnych

4. Poprawa jakości rynku pracy i rozwoju przedsiębiorczości

Nr zadania	Miejscowość	Wskaźnik produktu				
		2006	2007	2008	2009	2010-2014
60	Gmina	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości Realizacja projektu miękkiego				
61	Gmina	Wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem Realizacja projektu miękkiego				
62	Gmina	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości Realizacja projektu miękkiego				

Planowane rezultaty

- zmniejszenie poziomu bezrobocia
- wzrost liczby nowych podmiotów gospodarczych
- wzrost dostępności do informacji
- zwiększenie mobilności zawodowej
- utworzenie warunków i zwiększenie dostępności do nauki języków obcych, norm prawnych i struktur administracyjnych obowiązujących w krajach Unii Europejskiej
- poprawa jakości rynku pracy
- zmniejszenie się liczby mieszkańców obejmowanych pomocą społeczną
- zwiększanie się liczby osób obejmowanych samopomocą

Planowane oddziaływanie

- stymulacja rozwoju mikroprzedsiębiorstw i samozatrudnienia
- przyciągnięcie inwestorów
- wzrost lokalnego rynku pracy
- zmniejszanie bezrobocia
- stymulacja poprawy jakości rynku pracy
- rozwój przedsiębiorczości
- zmniejszanie się obszaru osób objętych wykluczeniem społecznym
- zmniejszanie się obszaru ubóstwa
- rozwój samopomocy

IX. PLAN FINANSOWY ZADAŃ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO GMINY RYPIN

1. Źródła finansowania

Nr zadania	Nazwa planowanego działania. Nakłady [zł]	Planowane źródła finansowania	Udział procentowy źródła finansowania
	1	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Balin-Balin 1300 m 0,56 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1
2	Przebudowa -modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Starorypin nr 120309 C 1280 991,01 mln zł	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
3	Przebudowa -modernizacja drogi gminnej Ławy-Rusinowo 0,99482292 mln zł	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
4	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi Dębiany-Borowo 2000 m 0,93 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
5	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Podole-Starorypin 1200 m 0,56 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
6	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Rusinowo-Strzygi-Wapielsk 1700 m 0,74 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
7	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo Nowe-Sadłowo Rumunki 2500 m. 1,15mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
8	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Godziszewy-Kwiatkowo-Stepowo 4000 m. 1,84 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %

9	Przebudowa – modernizacja drogi gminnej Dylewo-Kwiatkowo 4500 m. 2,07 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
10	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Sadłowo-Zasadki 1400 m. 0,65 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
11	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Borzymin-Nadróż 2000 m. 0,95 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
12	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Cetki-Cetki 700 m. 0,32 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
13	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Stępowo-Stępowo 900 m. 0,42 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
17	Przebudowa – modernizacja i częściowe poszerzenie drogi gminnej Jasin, Kwiatkowo, Zakroc 5500 m. 2,53 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
14	Remont drogi gminnej w sołectwie Kowalki 2000 m. 0,1 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
15	Remont drogi gminnej Puszcza Rządowa – Szczerby 2000 m 0,1 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
18	Remont dróg gminnych w sołectwie Sadłowo -Rumunki 1000 m. 0,05 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
19	Remont drogi gminnej Godziszewy - Kwiatkowo 2800 m. 0,14 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
20	Remont dróg gminnych w sołectwie Godziszewy 3000 m. 0,15 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
21	Remont dróg gminnych w sołectwie Marianki 4000 m. 0,2 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%
22	Remont drogi gminnej w sołectwie Stępowo 6000 m. 0,3 mln	Budżet Gminy FOGR	40% 60%

24	Budowa chodnika w m. Kowalki – Sadłowo (Pałac) 600 m ² . 0,05 mln	Budżet Gminy	100 %
25	Budowa chodnika w m Kowalki 1500 m ² . 0,075 mln	Budżet Gminy	100 %
26	Budowa chodnika w m Marianki 3000 m ² . 0,15 mln	Budżet Gminy	100 %
26a	Budowa chodnika w m. Borzymin 750 m ² .	Budżet Gminy	100 %
26b	Budowa chodnika w m. Zakrocz 750 m ² .	Budżet Gminy	100 %
27	Budowa chodnika do przystanku PKS w Stępowie 1000 m ² . 0,05 mln	Budżet Gminy	100 %
27a	Budowa chodnika w Starorypinie Prywatnym (od szosy brodnickiej do cmentarza i osiedla mieszkalnego) 250 000 zł	Budżet Gminy	100 %
27b	Budowa chodnika w Rusinowie 100 000 zł	Budżet Gminy	100 %
28	Budowa ścieżki rowerowej Kowalki, Dębiany, Zakrocz, Kwiatkowo Stępowo, Sadłowo, Linne, Starorypin, Marianki, Rusinowo, Czyżewo, Cetki, Borzymin, Balin, Kowalki - 40 km.	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
29	Budowa parkingu przy ośrodku zdrowia i cmentarzu w m. Sadłowo o pojemności 50 pojazdów	Budżet Gminy	100 %
30	Budowa parkingu przy gimnazjum w m. Kowalki o poj. 30 pojazdów	Budżet Gminy	100 %

31	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Sadłowo pkt. 10 (lamp)	Budżet Gminy	100 %
32	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Marianki pkt. 6 (lamp)	Budżet Gminy	100 %
33	Rozbudowa oświetlenia ulicznego w m. Czyżewo pkt. 5 (lamp)	Budżet Gminy	100 %
34	Budowa kanalizacji ściekowej Dylewo-Sikory-Kowalki-Balin- Głowińsk-Rusinowo 13,5 km. 1,9 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
35	Budowa kanalizacji ściekowej Borzymin-Rypin 6 km. 1 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
36	Budowa kanalizacji ściekowej Podole - Starorypin, Marianki - Rusinowo, 5,5 km. 1 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
37	Budowa kanalizacji ściekowej na trasie Sadłowo – Linne - Starorypin 5 km. 1 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
38	Budowa kanalizacji ściekowej Rakowo - Cetki 5 km. 0,95 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.5	15 % 10 % 75 %
39	Budowa kolektorów ściekowych Stępowo, Jasin - Godziszewy 5 km. 0,95 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
40	Budowa kanalizacji sanitarnej Zakrocz - Dylewo 7 km. 1,2 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.1	15 % 10 % 75 %
41	Rozbudowa boisk i terenów sportowych przy szkołach nakład 1 mln zł.	Budżet Gminy	100 %

42	Modernizacja budynków szkolnych (Budowa stołówki przy gimnazjum, docieplenie starej części gimnazjum, wyposażenie stołówki, wymiana stolarki okiennej i podłogi w Borzyminie itd.) nakłady 3 mln zł	Budżet Gminy	100 %
43	Budowa sali gimnastycznej przy SP w Starorypinie nakłady 1,5 mln	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 3.5	15 % 10 % 75 %
44	Zagospodarowanie terenów rekreacyjno-sportowych, świetlicy wiejskiej i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Balinie nakłady 575 tys. zł.	Budżet Gminy i dotacja bezpośrednia marszałka woj oraz SPO - Odnowa wsi	67% 33% 20% / 80%
45	Dokończenie budowy boiska sportowego SP w Stępowie nakłady 500 000 zł.	Budżet Gminy Budżet Państwa	50% 50%
46	Budowa boiska sportowego i placu zabaw dla dzieci w Mariankach nakłady 500 000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
47	Odbudowa parku i budowa placu zabaw na terenie parku wiejskiego w Kowalkach nakłady 1 mln zł	Budżet Gminy SPO – Lider plus	20% 80%
48	Urządzenie terenu rekreacyjno - sportowego i placu zabaw w Czyżewie nakłady 0,52 mln zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
49	Urządzenie placu zabaw w Zakroczu	Budżet Gminy i dotacja bezpośrednia marszałka woj oraz SPO - Odnowa wsi	67% 33% 20% / 80%
50	Urządzenie placu zabaw dla dzieci na terenie przyszkolnym w Stępowie nakłady 300 000 zł.	Budżet Gminy i dotacja bezpośrednia marszałka woj oraz SPO - Odnowa wsi	67% 33% 20% / 80%
51	Urządzenie terenu rekreacyjno-sportowego i urządzenie placu zabaw dla dzieci w Starorypinie Nakłady 275 000 zł	Budżet Gminy i dotacja bezpośrednia marszałka woj oraz SPO - Odnowa wsi	67% 33% 20% / 80%
52	Renowacja parku i pałacu w Sadłowie i utworzenie zaplecza kulturalno-artystycznego w Sadłowie; nakłady 1 mln. zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%

53	Utworzenie świetlicy w Mariankach nakłady 200 000 zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
54	Remont świetlicy w Dylewie nakłady 100 000 zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
55	Remont budynku spichrza dworskiego w Stępowie nakłady 300 000 zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
56	Remont budynku spichrza w Rusinowie nakłady 1 mln zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
56a	Renowacja parku w Rusinowie 50 000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
57	Utworzenie rezerwatu żółwia błotnego nakłady 1 mln.	Budżet Gminy	100%
58	Rozbudowa świetlicy OSP w Kowalkach nakłady 1 mln zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
59	Naprawa i remont obrazu Świętej Tekli w Sadłowie nakłady 500 000 zł.	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
60	Reorientacja zawodowa osób odchodzących z rolnictwa nakłady 300 000 zł	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 2.3	1 % 24 % 75 %
61	Wsparcie bezrobotnych i zagrożonych bezrobociem nakłady 600 000 zł.	Budżet Gminy Budżet Państwa SPO – RZL Działanie 1.3	1 % 24 % 75 %
62	Wsparcie rozwoju mikroprzedsiębiorczości nakłady 600 000zł.	Budżet Gminy Budżet Państwa ZPORR działanie 2.5	1 % 24 % 75 %
63	Edukacja dorosłych: edukacja ekologiczna, rolnictwo ekologiczne, energia odnawialna, fundusze strukturalne postulowane przez 5 sołectw. nakłady 10 000 zł.	Budżet Gminy	100%
64	Modernizacja sieci wodociągowej nakłady 50 000 zł	Budżet Gminy	100 %
65	Budowa indywidualnych przyłączy wodociągowych nakłady 100 000 zł	Budżet Gminy	100 %

66	Budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków nakłady 60 000 zł	Budżet Gminy	100 %
67	Zakup pojemników do selektywnej zbiórki odpadów komunalnych nakłady 15 000 zł	Budżet Gminy	100 %
68	Budowa cmentarza komunalnego	Budżet Gminy	100 %
69	Zakup zestawów komputerowych do placówek oświatowych i administracji	Budżet Gminy	100 %
70	Termomodernizacja zasobów mieszkaniowych	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
71	Remont i wyposażenie świetlicy w Balinie 150.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
72	Remont i wyposażenie świetlicy w Borzyminie 150.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
73	Remont i wyposażenie świetlicy w Czyżewie 100.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
74	Remont i wyposażenie świetlicy Rusinowie 100.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
75	Remont i wyposażenie świetlicy w Mariankach 150.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
76	Remont i wyposażenie świetlicy Wypalkach 100.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
77	Remont i wyposażenie świetlicy w Sadłowie 70.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
78	Remont i wyposażenie świetlicy w Stępowie 70.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
79	Remont i wyposażenie świetlicy w Godziszowach 70.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
80	Remont i wyposażenie świetlicy w Dębianach 150.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
81	Remont i wyposażenie świetlicy w Zakroczu 70.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
82	Remont i wyposażenie świetlicy w Głowińsku 100.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%

83	Remont i wyposażenie świetlicy w Kowalkach 1 50.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%
84	Remont i wyposażenie świetlicy w Puszczy Rządowej 170.000 zł	Budżet Gminy SPO - Odnowa wsi	20% 80%

2. Prognoza wysokości środków budżetowych i pozabudżetowych do planowania inwestycji w Gminie Rypin w latach 2007-2013

Lp.	Wyszczególnienie	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
1	Zdolność kredytowa Gminy (do zaciągania kredytów pomostowych na realizację zadań dofinansowywanych ze ZPORR)	4 788 618	4 894 891	5 227 139	5 570 111	6 142 212	6 839 713	7 167 112
2	Wolne środki budżetowe (tzw. nadwyżka operacyjna)	1 092 417	907 578	961 578	1 015 578	1 321 913	1 717 578	1 717 578
3	Prognozowana wysokość środków finansowych do planowania inwestycji z Planu Rozwoju Lokalnego	5 881 035	5 802 469	6 188 717	6 585 689	7 464 125	8 557 291	8 884 690

3. Plan finansowy – harmonogram

Załącznik nr 1 Plan finansowy plik excel 2006-2008

Załącznik nr 2 Plan finansowy plik excel 2009-2011

Załącznik nr 3 Plan finansowy plik excel 2012-2013

Wielkość pozyskiwanych środków strukturalnych będzie limitowała stopień realizacji Planu. Należy założyć, że nie wykonanie wszystkich zadań z ww. powodu spowoduje przesunięcie ich realizacji na lata następne.

X. SYSTEM WDRAŻANIA, SPODOBY MONITOROWANIA, OCENY I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ

1. System wdrażania

Proponuje się zastosowanie modelu zarządzania zintegrowanego jako systemu wdrażania ukierunkowanego na cele tak, aby wyznaczone cele dalekosiężne były realizowane najpewniej i najlepiej, przy racjonalnym i ekonomicznym wykorzystaniu dostępnych środków finansowych.

Takie podejście wymaga rezygnacji z politycznego dzielenia organizmu Gminy na poszczególne dziedziny, na które wpływ mają różni członkowie rady Gminy, a każdy z nich realizuje w danej dziedzinie swoje własne polityki.

Całość polityki powinna zostać ustalona wspólnie. Nie wyklucza to nierównego wpływu poszczególnych radnych na kształt polityki w różnych dziedzinach, ale całość jest znana i przyjęta przez Radę Gminy.

Wspólnie zaakceptowane sposoby współpracy różnych komórek ułatwią osiągnięcie celów.

Dla sprostania wymogom ekonomicznego wykorzystania środków sugeruje się przyjąć, względnie zaadoptować, metody zarządzania rozwinięte w sektorze komercyjnym, który pod presją rynku ciągle podnosi efektywność działania.

Urząd Gminy i Rada Gminy powinny działać jak rzeczywisty zespół w ścisłej współpracy z mieszkańcami.

Po opracowaniu i przyjęciu planów ich realizacja powinna być powierzona Wójtowi Gminy.

System wdrażania ma zapewnić:

- skuteczniejsze spełnianie oczekiwań mieszkańców Gminy,
- nie marnowanie środków na działania niepotrzebne,
- rozwiązywanie w pierwszej kolejności problemów najważniejszych dla mieszkańców
- wybór najefektywniejszych sposobów działania.

Główne cechy podporządkowane dla systemu wdrażania to:

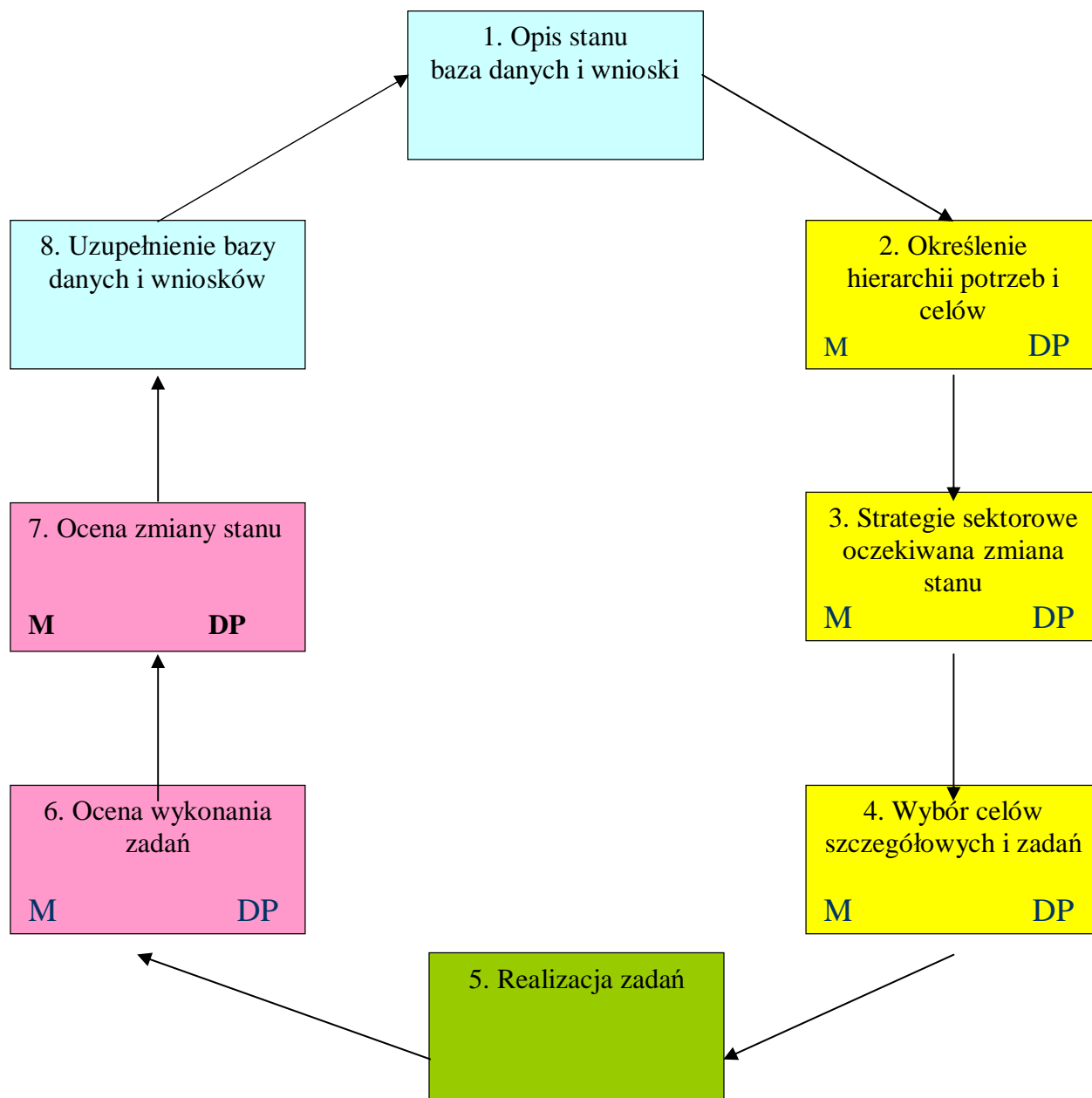
- wieloletniość, czyli wieloletnia perspektywa w planowaniu zadań inwestycyjnych i operacyjnych,
- kompletność, czyli podporządkowanie strategii Gminy wszystkich planów realizacyjnych jednostek zależnych, bez względu na ich formę prawną,

- efektywność, czyli stosowanie przez wszystkie jednostki zależne procedur zarządzania efektywnością,
- uczestnictwo, czyli poddanie celów i ocen szerokiemu dialogowi publicznemu.
- uzupełnianie bazy danych, jako ciągły proces zbierania informacji o potrzebach, ocenach, standardach, procesach i skutecznych rozwiązaniach. Dane ilościowe otrzymane w wyniku tego procesu będą używane dla ustalania realistycznych celów na przyszłość, a także mogą służyć do porównań z innymi samorządami.

Plan może ulegać modyfikacjom w drodze uchwały Rady Gminy.

Proponuje się przyjęcie systemu wdrażania, który ilustruje poniższy diagram.

Schemat systemu wdrażania

DP – dialog publiczny
M – zastosowanie miar

2. Sposoby monitorowania i oceny

Kluczowym i często zaniechanym elementem cyklu jest ewaluacja, ocena i wnioski.

Aby ten element cyklu poprawy efektywności działań skutecznie realizować, konieczne jest wprowadzenie miar obiektywizujących ocen.

Właściwie realizowany cykl powtarzany rokrocznie prowadzi do stopniowej i konsekwentnej poprawy efektywności zarządzania.

Uruchomić go można, realizując przedstawiony powyżej schemat systemu wdrażania.

Poprawie efektywności najlepiej służy rynek, a wzory skutecznego zarządzania znaleźć można przede wszystkim w sektorze komercyjnym.

W sektorze publicznym ocena realizacji celów i jakości świadczonych usług musi odbywać się z udziałem społeczności lokalnej, a brak konkurencji trzeba zastąpić zobiektywizowaną oceną, która pozwoli zmierzyć postęp lub regres w osiągnięciu wyznaczonych celów.

Ocena wykonanych zadań

Po wykonaniu zaplanowanych zadań dokonujemy oceny, w jakim zakresie i w jakim stopniu udało się je wykonać. Jeśli pracownik miał rzeczywistą swobodę i mógł elastycznie zarządzać zadaniem, wówczas ocena wykonania zadania będzie jednocześnie podstawą do oceny skuteczności odpowiedzialnego pracownika.

Do oceny należy użyć zdefiniowanych w opracowanym planie miar.

Na podstawie relacji między wielkościami oczekiwanymi i osiągniętymi dokonujemy ewaluacji wykonawstwa.

Ocena ta nie mówi ostatecznie, czy osiągnęliśmy oczekiwaną zmianę stanu. Mówi przede wszystkim, czy robota została wykonana zgodnie z planem.

W naszym przykładzie może się zdarzyć, że wszystkie zadania zostały prawidłowo wykonane i ocena wykonania zadań wynikająca ze wskaźników jest pozytywna, ale np. na skutek objazdu spowodowanego remontem sąsiedniej ulicy ruch w rejonie szkoły wzrósł 10-krotnie i dlatego liczba kolizji nie spadła w oczekiwany sposób.

Analiza takiego przypadku wskazuje, że jednym z planowanych działań powinno być ograniczenie w miarę możliwości ruchu kołowego w rejonie szkoły i absolutne niedopuszczanie do kierowania objazdu w ten newralgiczny obszar.

Ocena zadań na tym etapie ma charakter bardziej techniczny, wewnętrzny i jest sytuacją, gdy szef sprawdza pracownika, czy wykonał swoją robotę solidnie, nie marnotrawiąc czasu i środków.

Dokument budżetowy

Dokument budżetowy powinien funkcjonować jako:

- narzędzie zarządzania,
- narzędzie komunikacji z mieszkańcami,
- narzędzie kontroli wydatków.

Spośród tych trzech funkcji prawo określa bardzo ściśle jedynie funkcje kontroli wydatków, co kilka dziesięcioleci temu było standardem finansów publicznych na świecie.

Dziś jednak pogoń za wydajnością musi objąć nie tylko sektor komercyjny. Po pierwsze, należy zadbać, aby zbiorcze informacje o działalności finansowej Gminy miały formę kompletnych i pewnych danych.

Celem powinno być tutaj przygotowywanie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Gminy w układzie zbliżonym do sprawozdania wielobranżowej grupy kapitałowej, która pokazuje swój majątek oraz wyniki i sytuację finansową w rozbiciu na grupy produktów - w Gminie są to dziedziny działalności.

Ocena zmiany stanu

W tym etapie dokonujemy całościowej oceny podjętych wysiłków. Ocena ta przede wszystkim odpowiada na pytanie, czy oczekiwana zmiana zaszła i w jakim stopniu.

Może się zdarzyć, że zadania zaplanowane zostały wykonane w 100 proc., a jednak nie przyniosły one oczekiwanej zmiany, bo wybór działań był chybiony lub niewystarczający, nie uwzględnił ważnych czynników mogących mieć bardziej decydujący wpływ niż podjęte kroki.

Ocena zmiany stanu to decydujący moment całościowej oceny skuteczności każdego z programów, planów, czy przedsięwzięć.

Kluczową rolę w ewaluacji, odgrywa tu udział społeczności lokalnej.

Ocena dokonywana na tym etapie pokazuje, jaki jest skutek ostateczny całego zespołu działań, których wspólnym celem była zaplanowana zmiana stanu. Zauważmy, że zainteresowanie mieszkańców w wielu kwestiach koncentruje się na poziomie konkretnych skutków podjętych działań, bowiem właśnie skutki, a nie wysiłki, oznaczają zmianę stanu.

Mierniki zmiany stanu to na przykład:

- liczba kradzieży samochodów w ciągu roku na 1000 zarejestrowanych pojazdów, czy, podobny wskaźnik określający liczbę napadów rabunkowych lub gwarancja, że przynajmniej w 95 proc. przypadków awarii w dostawie wody przerwa nie przekroczy 6 godzin.

Mieszkańców nie interesuje, co władze w danym zakresie robią. Obchodzi ich natomiast, jakie są tego skutki. Zatem bardzo istotne jest nie tylko to, czy potrafimy sprawnie działać, ale czy dla osiągnięcia określonego złożonego skutku wybraliśmy właściwe działania.

Należy prowadzić ciągły i systematyczny proces monitorowania, oceny i zbierania informacji o skutkach podjętych działań, ale także o standardach, procesach i skutecznych rozwiązaniach.

Dane ilościowe otrzymane w wyniku tego procesu będą używane dla ustalania realistycznych celów na przyszłość, a także mogą służyć do porównań pomiędzy Gminami.

Ocena realizacji planu odbywać się będzie raz na kwartał w ramach pracy zespołu zadaniowego do spraw rozwoju lokalnego.

Ocena rady odbywać się może w ramach komisji dwa razy w roku.

Generalna ocena odbywać się będzie co roku na sesji absolutoryjnej.

Sposoby oceny Planu przez jednostki nadrzędne.

Ocena realizacji Planu i zawartych w nim przedsięwzięć dokonana będzie według określonych ogólnych celów dla Działań 3.1. i 3.2.

1. Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej obszarów wiejskich i obszarów występowania przemysłów tradycyjnych poprzez:
  - poprawę dostępności komunikacyjnej obszarów marginalizowanych,
  - poprawę dostępności do obszarów i miejsc istotnych z punktu widzenia gospodarczego .
2. Zwiększenie poziomu inwestycji
3. Tworzenie warunków do dywersyfikacji działalności gospodarczej poprzez kompleksowe uzbrojenie terenów przewidzianych pod inwestycje.
4. Poprawa warunków życia na obszarach o najmniejszych perspektywach rozwojowych w Polsce poprzez:
  - wzrost ilości gospodarstw domowych objętych systemem selektywnej zbiórki odpadów,
  - zwiększenie poziomu zwodociągowania i skanalizowania obszarów,
  - wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Oceniane będą bezpośrednie produkty realizacji przedsięwzięć np.: długość wybudowanych dróg, długość wybudowanej sieci wodociągowej, długość kanalizacji sanitarnej, liczba urządzeń zaopatrzenia w wodę, liczba oczyszczalni ścieków, liczba elektrowni wykorzystujących odnawialne źródła energii czy projektów kompleksowego uzbrojenia terenu przeznaczonego pod inwestycje.

Oceniana będzie realizacja osiągniętych rezultatów np.: powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku budowy i modernizacji dróg czy uzbrojenia terenu przeznaczonego pod aktywizację gospodarczą, skrócenie czasu przejazdu po modernizacji, czy budowie nowej drogi, ilość ścieków w m³ odprowadzonych i oczyszczonych w wyniku realizacji inwestycji asenizacyjnych, ilość energii odnawialnej produkowanej w wyniku realizacji przedsięwzięć z tego zakresu.

Ocena wniosków dokonywana będzie w trybie konkursowym, ostatecznej oceny projektów dokonywać będzie Panel Ekspertów, Regionalny Komitet Sterujący i Wojewoda.

3. Komunikacja społeczna

Kluczową rolę w zaproponowanym systemie wdrażania planu rozwoju lokalnego odbywać będzie udział społeczności lokalnej.

Dialog publiczny z mieszkańcami będzie podejmowany na poniższych etapach cyklu systemu wdrażania.

1. Określenie hierarchii potrzeb i celów
2. Strategie sektorowe - oczekiwana zmiana stanu
3. Wybór celów szczegółowych i zadań
4. Ocena wykonania zadań
5. Ocena zmiany stanu

Kluczem do właściwego zarządzania rozwojem Gminy jest staranne rozpoznanie potrzeb, oczekiwań i preferencji mieszkańców. Dlatego współpraca samorządu z lokalną społecznością i komunikacja pomiędzy samorządem a mieszkańcami jest niezmiernie istotna i może przybierać różne formy, np. publicznej debaty z udziałem mieszkańców Gminy, ankiet, korespondencji, informacji i dialogu poprzez internet itp.

Organizację tej dyskusji powinni wziąć na siebie politycy i lokalni liderzy, mając za partnerów wpływowych przedstawicieli najważniejszych środowisk lokalnych, gospodarczych, społecznych itp.

Wyrazem kompetencji i profesjonalizmu będzie staranne przygotowanie się do dialogu, czyli dwustronnej komunikacji, ze społecznością. Wstępem do dyskusji powinien być zwięzły i przejrzysty materiał informacyjny zawierający:

- dane wysokiej jakości, bowiem kompletne informacje pozwolą uniknąć dyskusji o faktach, natomiast skierują uwagę na cele, rodzaj ankiety lub kwestionariusza, bo te techniki umożliwią mieszkańcom zakomunikowanie swoich ocen, potrzeb i preferencji; każdy będzie miał szansę wymienić ważne, jego zdaniem, problemy Gminy, zaproponować działania naprawcze oraz sformułować dowolne komentarze i przedstawić najrozmaitsze pomysły, które mogą stać się kanwą „burzy mózgów” w cyklicznym procesie budowania planu rozwoju.

Przykładowo ankieta może pytać o:

- bolączki, jakie ankietowani napotykać w swojej działalności zawodowej (gospodarczej) na terenie Gminy,
- najważniejsze braki w infrastrukturze, ofercie kulturalnej czy rekreacyjnej,
- kolejność i sposoby rozwiązywania problemów,
- opinie o przygotowywanych (lub rozważanych) rozwiązaniach powszechnie znanych problemów Gminy,
- to, czy i w jakim zakresie ankietowany gotów byłby uczestniczyć w dalszych pracach nad planem rozwoju.

Dla ułatwienia odpowiedzi respondentom oraz opracowania wyników ankiety warto, tam gdzie to możliwe, podawać propozycje odpowiedzi do wyboru.

Pakiet zawierający ankietę oraz list Wójta wyjaśniający cele całego przedsięwzięcia, można wysłać do starannie wybranego, ale niezbyt wąskiego grona (40-50 osób).

Dobór adresatów powinien spełniać dwa kryteria:

1. Wszystkie ważne dla organizmu gminnego środowiska, których interesy należy wziąć pod uwagę przy opracowywaniu planu rozwoju, są dostatecznie reprezentowane.
2. Wybrane osoby, nawet te o opozycyjnej orientacji politycznej, są gotowe do pozytywnej współpracy na rzecz przygotowania długofalowego planu rozwoju Gminy.

Odpowiedzi na ankiety dadzą znaczący pogląd na kwestie ważne dla poszczególnych grup oraz umożliwią kontakt i współpracę z osobami zaangażowanymi, które dysponują ciekawymi pomysłami. Osoby te Wójt powinien zaprosić do uczestnictwa w Komitecie Mieszkańców, który będzie współpracował z władzami Gminy przy ewaluacji czy kolejnym cyklu aktualizacji planu.

W praktyce komunikacji społecznej administracja samorządowa powinna traktować mieszkańców podobnie jak firma odnosi się do swoich klientów.

Angażowanie mieszkańców do wspólnej pracy nad zamierzeniami samorządu, a następnie badanie ich zadowolenia z wyników działań pozwala lepiej służyć wspólnocie, lepiej dostosować produkt do rynku. Dokładnie taki sam efekt pragnie osiągnąć dobrze zarządzane przedsiębiorstwo.

Od strony wymogów formalnych, zgodnie z dokumentami programowymi obowiązek informowania i promocji dotyczy wszystkich beneficjentów uzyskujących wsparcie ze środków funduszy strukturalnych.

Beneficjenci są zobowiązani do odpowiedniej informacji i promocji do charakteru realizowanego przedsięwzięcia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 1159/2000 przewidziano następujące instrumenty informacji:

- tablice reklamowe (bilboardy) – w miejscu realizacji danego projektu,
- stałe tablice pamiątkowe – w miejscach powszechnie dostępnych po zakończeniu realizacji projektu,
- dyplomy, certyfikaty,
- umieszczenie logo UE i logo ZPORR na wszystkich dokumentach związanych z realizacją projektów.

Stosowane przez beneficjentów środki informacji i promocji dokładne sprecyzowane co do form informacji i promocji, będą elementem umów o dofinansowanie przedsięwzięć ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego.

SPIS TABEL

Tabela 1	Wykaz dróg gminnych	23
Tabela 2	Długość dróg w powiecie rypińskim z podziałem na kategorie	25
Tabela 3	Długość dróg w powiecie rypińskim z podziałem na kategorie	26
Tabela 4	Wykaz ujęć wody na terenie gminy Rypin	27
Tabela 5	Długość sieci wodociągowej w gminie Rypin	27
Tabela 6	Liczba mieszkańców w poszczególnych miejscowościach gminy	27
Tabela 7	Podstawowe dane o szkołach	32
Tabela 8	Obiekty podlegające ochronie wpisane do rejestru zabytków.	36
Tabela 9	Użytkowanie gruntów w gospodarstwach rolnych w 2002r	38
Tabela 10	Powierzchnia zasiewów głównych ziemiopłodów	38
Tabela 11	Powierzchnia zasiewów zbóż podstawowych	39
Tabela 12	Zestawienie klas gleb na terenie Gminy Rypin	39
Tabela 13	Charakterystyka produkcji hodowlanej w gospodarstwach rolnych w Gminie Rypin	39
Tabela 14	Opłacalność produkcji rolnej a wielkość gospodarstwa	40
Tabela 15	Największe zakłady pracy na terenie miasta i Gminy Rypin	42
Tabela 16	Struktura małych przedsiębiorstw w Gminie Rypin	43
Tabela 17	Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze KRUPGN-REGON w Gminie Rypin w latach 1999-2002	44
Tabela 18	Procentowy udział podmiotów gospodarczych poszczególnych gmin w ogólnej liczbie podmiotów powiatu rypińskiego. Stan na dzień 31 XII. 2003 r.	44
Tabela 19	Rynek pracy w powiecie rypińskim. Gmina Rypin na tle powiatu w 2003 r. Stan w dniu 31 XII.	45
Tabela 20	Ludność w Gminie Rypin w latach 1999-2003	49
Tabela 21	Ludność wg płci i wieku	50
Tabela 22	Ludność wg ekonomicznych grup wieku i płci	51
Tabela 23	Ludność w wieku 13 lat i więcej wg poziomu wykształcenia, płci i wieku w 2002r	51
Tabela 24	Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej wg płci i poziomu wykształcenia	52
Tabela 25	Ilość bezrobotnych w Gminie Rypin i całym powiecie rypińskim według czasu pozostawania bez pracy, wykształcenia, wieku i stażu pracy w latach 2001-2004	55
Tabela 26	Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i kraju	57
Tabela 27	Warunki i jakość życia mieszkańców	58
Tabela 28	Mieszkania zamieszkane stale wg wyposażenia w instalacje oraz ludność w tych mieszkaniach	58
Tabela 29	Ludność według głównego źródła utrzymania	59
Tabela 30	Kwota należnego podatku dochodowego.....	60
Tabela 31	Liczba osób objętych pomocą społeczną i wskaźnik ubóstwa 2002 – 2004	60
Tabela 32	Liczba środowisk objętych pomocą społeczną (według powodów) w latach 2002 – 2004.....	61
Tabela 33	Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań zleconych Gminie w latach 2002 – 2004	62
Tabela 34	Prognoza ludności w wieku produkcyjnym w latach 2002-2010 ...	63
Tabela 35	Rynek pracy w Gminie Rypin w 2003 r. Stan w dniu 31 XII.....	64

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Koszt utrzymania jednego ucznia w 2004r.	33
Wykres 2	Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w Gminie Rypin w latach 1994-2004	49
Wykres 3	Poziom wykształcenia mieszkańców Gminy Rypin	52
Wykres 4	Zmiana liczby bezrobotnych w gminie Rypin w latach 2001-2004	56
Wykres 5	Stopa bezrobocia w powiecie, województwie i kraju (stan na dzień 31.12.2004)	57
Wykres 6	Ludność w wieku produkcyjnym w latach 2002-2010. (Prognoza na podstawie spisu powszechnego 2002 r.)	64

LITERATURA

Przy opracowaniu Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Rypin wykorzystano następujące źródła informacji:

1. Strategia rozwoju gminy Rypin
2. Strategia rozwoju powiatu rypińskiego
3. Strategia rozwoju województwa kujawsko - pomorskiego
4. Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego
5. Programu Ochrony Środowiska dla gminy Rypin
6. Plan Gospodarki Odpadami gminy Rypin
7. Plan rozwoju lokalnego powiatu rypińskiego na lata 2004-2006
8. Narodowy Spis Powszechny 2002
9. Ważniejsze dane o podregionach, powiatach i Gminach województwa kujawso-pomorskiego 2000 – 2004 (GUS)
10. Ankiety przeprowadzone wśród radnych i sołtysów Gminy Rypin
11. Budżet Gminy Rypin za rok 2003, 2004, 2005
12. Korespondencja z:
  - PUP Rypin
  - KRUS Rypin
  - Urzędu Skarbowego Rypin
  - podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy Rypin i powiatu rypińskiego
13. Dane udostępnione przez pracowników Urzędu Gminy Rypin
14. Strony internetowe:
  - Urzędu Gminy Rypin
  - Głównego Urzędu Statystycznego: www.stat.gov.pl